

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	7
1.1. Економічна сутність, види та функції ресурсів банку	7
1.2. Власний капітал банку як основа його платоспроможності	20
1.3. Наукові підходи до оцінки ефективності залучення банківських ресурсів	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ АТ «ПОЛТАВА-БАНК»	37
2.1. Фінансово-економічна характеристика АТ «Полтава-Банк»	37
2.2. Оцінка достатності формування власного капіталу банку	63
2.3. Діагностика якості ресурсної бази банку та ефективності її формування	72
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ РЕСУРСНОЇ БАЗИ АТ «ПОЛТАВА-БАНК»	84
3.1. Збільшення прибутковості банку як основа зростання власного капіталу	84
3.2. Шляхи вдосконалення депозитної політики банку	93
ВИСНОВКИ.....	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	108
ДОДАТКИ.....	116

				<i>КР 401-ББ № 20057</i>			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	Аналіз формування і використання ресурсів комерційного банку (на матеріалах АТ «Полтава-банк»)	Стадія	Арк.	Акрюшів
Розроб.	Терпак О.В.						
Перевір.	Худолій Ю.С.					3	116
Н. контр.	Худолій Ю.С.				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування		
Затверд.	Кулик В.А.						

ВСТУП

В сучасних умовах, які характеризуються швидкими змінами внутрішнього та зовнішнього середовища, зростають фінансові та економічні ризики банківських установ, діяльність яких супроводжується специфічними ризиками для цієї сфери. Події-ризик є основним джерелом негативних фінансових наслідків для фінансової установи, які мають безпосередній вплив на її функціонування.

Актуальність теми полягає в необхідності використання основних прийомів аналізу динаміки, структури, ефективності формування і використання ресурсів в банківській діяльності з метою раціонального використання власного капіталу та його складових та підвищення їх прибутковості. Такі заходи мають на меті максимізацію вартості коштів, внесених акціонерами, стійкого і стабільного отримання прибутку від банківської діяльності, забезпечення повернення депозитних коштів клієнтам при збереженні оптимального рівня ризику та раціональне використання власного капіталу та інших ресурсів банку. Реалізація зазначеної мети можлива за рахунок організації ефективного управління та контролю за банківською діяльністю, що фокусується на управлінні фінансовими ризиками, які притаманні банківській діяльності і повинні бути ключовим напрямом у системі стратегічного управління фінансовою стабільністю банків.

Ступінь вивчення проблеми. Проблемі формування ефективної системи використання ресурсів в банківській діяльності присвячено багато наукових праць зарубіжних та вітчизняних економістів. Разом з тим, деякі важливі аспекти досліджуваної проблематики не отримали висвітлення в економічній літературі.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення банківських ресурсів та власного капіталу, дослідження та аналіз формування й використання ресурсів банку, розробка пропозицій та рекомендацій щодо зниження ризиків і загроз у банку для підвищення його прибутковості та стабільності.

Для досягнення поставленої мети в роботі будуть вирішені наступні завдання:

- дослідити економічну сутність, види та функції ресурсів банку;
- дослідити особливості та способи використання ресурсів банку;
- провести фінансово-економічну характеристику АТ «Полтава-Банк»;
- проаналізувати нецінові фінансові ризики банку, зокрема кредитний та ризик ліквідності;
- визначити фактори впливу на систему управління ризиками;
- запропонувати напрями удосконалення використання власного капіталу та ресурсів в банку.

Об'єктом дослідження є процес формування ресурсів комерційного банку, а також аналіз та оцінювання ефективності їх використання.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні засади формування ресурсів комерційного банку.

Методологія й методика дослідження. В проведеному дослідженні методологічна база була сформована за допомогою застосування загальноприйнятих наукових методів фундаментальної і загальнонаукової методології. Це дозволило систематично дослідити описані явища та процеси. Особливу увагу було приділено аналізу формування і використання банківських ресурсів на основі фінансової звітності АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр.

Методи спостереження та збору даних, проведення фінансового аналізу показників діяльності АТ «Полтава-Банк» за вищевказаний період. При створенні таблиць та графіків використовувались методи групування, табличні та графічні методи.

Висновки та рекомендації, розроблені за допомогою евристичних та логіко-формалізованих методів, є джерелом інформації для детального аналізу банківської діяльності АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр. відповідно до даних фінансової звітності, що дозволяють ідентифікувати сильні та слабкі сторони стратегії його роботи та розробити більш ефективні підходи до проведення точнішого аналізу та більшої залученості клієнтів.

Інформаційною базою дослідження є дані річної фінансової звітності АТ «Полтава-Банк», за 2020-2022 рр., періодичні видання, а також інформація представлена у мережі Інтернет, Закон України «Про банки і банківську діяльність», інструкція «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні» та постанови НБУ; офіційні статистичні матеріали; вітчизняна та світова наукова література, а також офіційні статистичні дані Національного банку України.

Практична значимість дослідження. Аналіз використання ресурсів дозволяє оцінити, наскільки ефективно банк використовує ресурси для кредитування, що впливає на кредитний ризик. Знання про розподіл ресурсів між різними видами кредитів дозволяє краще управляти ризиками, пов'язаними з кредитуванням. Аналіз дозволяє оцінити, наскільки ефективно банк інвестує свої ресурси, і приймати рішення щодо оптимізації інвестиційної діяльності. Допомагає планувати майбутні інвестиції, враховуючи доступні ресурси та очікувані доходи. Аналіз допомагає забезпечити відповідність нормативним вимогам щодо ліквідності, встановлених регуляторами. Знання про структуру та використання ресурсів дозволяє банку відповідати вимогам щодо мінімального розміру капіталу. Банки, які ефективно управляють своїми ресурсами, можуть запропонувати більш привабливі умови для клієнтів, що підвищує їхню конкурентоспроможність. Оптимальне використання ресурсів допомагає знижувати ризики, що підвищує надійність банку в очах клієнтів та інвесторів. Аналіз ресурсів допомагає банкам планувати свою діяльність у довгостроковій перспективі, враховуючи можливі зміни в економічному середовищі. Допомагає оцінити, як зовнішні економічні фактори впливають на формування та використання ресурсів банку.

В підсумку, аналіз формування та використання банківських ресурсів є ключовим інструментом для забезпечення фінансової стійкості, ефективності та конкурентоспроможності банку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Економічна сутність, види та функції ресурсів банку

В сучасних умовах розвиток банківської системи України все більше залежить від ефективного використання ресурсів комерційних банків та їх внеску у створення валового внутрішнього продукту. Комерційні банки створюють свою ресурсну базу, залучаючи вільні кошти від фізичних та юридичних осіб, а потім розміщують їх від свого імені на певних умовах. Ефективне управління цими ресурсами дозволяє банкам утримувати свої ринкові позиції та забезпечувати максимальний прибуток від своїх продуктів і послуг. Проте питання оптимального управління цими ресурсами ускладнюються через відсутність чіткого визначення економічної сутності банківських ресурсів.

Банківські ресурси – специфічна складова частина фінансових ресурсів, сукупність засобів, що є в розпорядженні банку і використовуються ним для ведення кредитних та інших активних операцій. Структура банківських ресурсів залежить від спеціалізації банків. В свою чергу банківські ресурси включають в себе власний капітал (статутний акціонерний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений чистий дохід минулих років, нерозподілений чистий дохід (збитків) та залучені ресурси (депозити до запитання, строкові депозити, вклади населення, сертифікати, векселі, міжбанківські кредити, коррахунки).

Банківські ресурси – це сукупність грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні банків і використовуються ними для здійснення активних та інших операцій. Таким чином, банківські ресурси можна вважати банківським капіталом.

Основною умовою для діяльності банку є наявність достатньої кількості грошових ресурсів. Банківські ресурси складаються з усіх коштів, які банк може

використовувати для своїх операцій, зокрема кредитних. Ці ресурси включають власні кошти банку та кошти, залучені від інших юридичних і фізичних осіб, і їх структура та розмір залежать від інтенсивності та різноманітності операцій, які виконує банк.

Власні ресурси банку складаються з фондів, створених за рахунок прибутку, а також коштів акціонерів і засновників банку. Вони призначені для розвитку матеріально-технічної бази, покриття можливих збитків, забезпечення мінімального рівня платоспроможності та стимулювання праці співробітників.

Статутний капітал, який формується з коштів акціонерів або пайових внесків засновників і учасників, відіграє ключову роль у складі власних коштів банку. Відповідно до законодавства, засновники комерційного банку можуть визначати розмір статутного капіталу, але він не може бути меншим за мінімальний, встановлений Національним банком України.

Одним з основних способів збільшення власних ресурсів комерційних банків є емісія та розміщення акцій, облігацій та інших цінних паперів серед юридичних і фізичних осіб. Дозвіл на їх випуск надає Національний банк України, а реєстрацію проводить Міністерство фінансів. Важливо зазначити, що при створенні комерційного банку забороняється використовувати бюджетні кошти або кошти, одержані в кредит чи під заставу, для формування чи збільшення статутного капіталу.

У загальній структурі банківських ресурсів власні кошти складають незначну частину. В умовах дворівневої банківської системи, що складається з центрального або Національного банку та комерційних банків, Національний банк виконує резервну функцію для комерційних банків, тобто виступає як банк для банків. Таким чином, комерційні банки можуть передавати частину своїх ресурсів Національному банку як резерв і, за потреби, отримувати від нього кошти.

Залежно від рівня спеціалізації, універсалізації, масштабів діяльності, конкуренції на ринку кредитних ресурсів та економічної кон'юнктури, структура банківських ресурсів різних комерційних банків може суттєво відрізнятися. Ці

особливості важливо враховувати в банківському управлінні. Наприклад, універсальні банки можуть використовувати короткострокові депозити для короткострокового кредитування, тоді як банки, що займаються переважно інвестиційною діяльністю, можуть залучати довгострокові позики від інших фінансово-кредитних закладів або цільові спеціальні ресурси державних чи недержавних підприємницьких структур.

Зважаючи на значну частку позичених і залучених ресурсів у структурі банківських коштів, пошук нових шляхів і можливостей для їх збільшення має особливе значення для банківського менеджера. Для виконання основних завдань менеджменту банківських ресурсів важливо класифікувати їх за основними ознаками.

Депозити банку за економічним змістом поділяються на три категорії:

- 1) строкові депозити;
- 2) депозити до запитання;
- 3) ощадні вклади населення.

Кожна з цих категорій класифікується за певними критеріями. Депозити за строками можна розподілити на такі:

- 1) до трьох місяців;
- 2) три-шість місяців;
- 3) шість-дев'ять місяців;
- 4) дев'ять-дванадцять місяців;
- 5) понад 12 місяців.

Депозити до запитання класифікують залежно від характеру та належності коштів, що зберігаються на рахунках:

- 1) кошти на поточних, бюджетних і кореспондентських рахунках;
- 2) кошти підприємств та організацій у розрахунках;
- 3) кошти місцевих бюджетів.

Ощадні вклади, залежно від особливостей їх зберігання, поділяються на:

- 1) строкові;
- 2) строкові з додатковими внесками;

- 3) виграшні;
- 4) грошово-речові виграшні;
- 5) молодіжно-преміальні;
- 6) на пред'явника;
- 7) до запитання.

Депозити до запитання для клієнта – власника рахунка є найбільш ліквідними. Переваги для власника таких коштів:

- 1) можливість часткового або повного внесення та вилучення коштів без обмежень;
- 2) можливість отримання грошей у готівковій формі;
- 3) захищеність коштів, оскільки банк зберігає певні мінімальні резерви в НБУ за залишками на цих рахунках.

Недоліки використання коштів на таких рахунках для власників і банків:

- 1) відсутність або дуже низька плата за зберігання коштів (для власників рахунків);
- 2) необхідність тримати великі резерви на кореспондентському рахунку в НБУ для забезпечення миттєвої ліквідності (для банків).

Строкові депозитні рахунки мають чітко встановлений термін повернення, банк сплачує за ними фіксований відсоток, і є певні обмеження щодо дострокового зняття коштів.

Переваги строкових депозитних рахунків для власників і банків:

- 1) банк сплачує підвищений відсоток за залишками на таких рахунках (вигідно для власника);
- 2) нижча норма резервування і визначені терміни повернення (вигідно для банку).

Недоліки для власників рахунків:

- 1) низька ліквідність коштів;
- 2) неможливість використання коштів для поточних розрахунків і отримання готівки.

До позичених депозитних коштів належать кредитні ресурси, придбані на міжбанківському кредитному ринку. З цією метою банки здійснюють такі операції:

- 1) операції РЕПО (угоди про продаж цінних паперів зі зворотним їх викупом);
- 2) отримання позик НБУ;
- 3) отримання міжбанківських кредитів.

Джерелом придбання позичених коштів також є емісія банківських векселів [4].

У сучасних умовах джерела коштів, розміщених на депозитах, є досить різноманітними. Це можуть бути кошти на рахунках підприємств державного та приватного секторів економіки, державних установ та організацій, громадських і релігійних об'єднань, а також кошти орендарів, фермерів та осіб, що здійснюють індивідуальну трудову діяльність. З точки зору банківського управління, депозити можна поділити на дві категорії: рахунки "до запитання" та строкові рахунки.

Депозити до запитання призначені переважно для здійснення поточних розрахунків. Власник рахунка може використовувати різні форми платежів, такі як платіжні доручення, готівка, чеки, перекази або векселі. Відкривши такий рахунок, клієнт надає банку право на технічне ведення своїх платіжних операцій. Депозити до запитання класифікуються залежно від характеру та походження коштів, що зберігаються на рахунках, зокрема на розрахункових поточних рахунках державних і приватних підприємств, організацій та установ.

Досить стабільно не використовується так званий «стабільний залишок», який банк може використовувати для своїх комерційних цілей, зокрема для надання позик.

У середньому цей залишок є певною очікуваною величиною і утворюється через те, що багато клієнтів банку регулярно знімають кошти зі своїх поточних рахунків та поповнюють їх через певний час. Більшість клієнтів не використовують весь обсяг вкладу для оплати своїх зобов'язань. Навіть коли

підприємство щоденно здійснює платежі, на рахунках залишаються певні грошові залишки.

Якщо протягом тривалого часу потоки надходжень і витрат на рахунках залишаються збалансованими, динаміка розміру залишку на рахунках визначається циклічним характером підприємницької діяльності. Такий залишок коштів на рахунках до запитання доцільно використовувати для розширення активних операцій, що підвищує прибутковість банку. Без особливого ризику ці кошти можуть бути використані для надання короткострокових кредитів.

Вклади до запитання можна розміщувати на поточних або контокорентних рахунках, які мають свої відмінності. Власник поточного рахунка може зняти лише суму фактичного залишку, тобто використовувати тільки власні кошти. Контокорентний рахунок дозволяє мати як позитивний, так і негативний залишок, тобто клієнт може не лише повністю використати власні кошти, але й отримати кредит від банку в межах встановленого ліміту за дебетовим сальдо цього рахунку.

Друга група депозитів складається зі строкових вкладів. Комерційні банки пропонують два види строкових вкладів: з фіксованим строком вилучення та з попереднім повідомленням про вилучення коштів. Ці депозити, здебільшого короткострокові, зазвичай відкриваються на термін не менше одного місяця. Перевага строкових вкладів для вкладника полягає у можливості отримання вищих відсотків. Банк також може використовувати ці депозитні кошти протягом тривалішого періоду, що дозволяє збільшити його відсоткові доходи.

У випадку вкладів з фіксованим строком, після закінчення терміну клієнт автоматично отримує право вилучити кошти у будь-який час. Для вкладів з попереднім повідомленням вкладник повинен подати спеціальну заяву до банку. Термін подачі такого повідомлення обумовлюється в договорі і впливає на розмір відсотків за вкладом.

Якщо клієнт хоче зняти кошти зі строкового вкладу, він повинен завчасно повідомити про це банк відповідно до умов договору. Банківські менеджери,

враховуючи майбутні операції з вилучення депозитів, повинні рефінансувати укладені кредитні угоди з інших джерел.

Статутний і резервний капітал, сформовані для забезпечення фінансової стабільності та комерційної діяльності банку, разом із нерозподіленим прибутком поточних і минулих періодів, вважаються внутрішніми ресурсами банку. Хоча власний капітал банку складає лише незначну частку загального обсягу його капіталу, не більше 10%, це пов'язано зі специфікою діяльності банку як установи, що залучає тимчасово вільні грошові ресурси на фінансовому ринку та надає їх у позику. Проте власний капітал є важливим компонентом для успішної банківської діяльності. Він виконує три ключові функції:

1) захисна – страхування вкладів і депозитів, що гарантує певний захист інтересів кредиторів комерційного банку у випадку його ліквідації або банкрутства;

2) оперативна – особливо важлива у період початку функціонування банку, що надає можливість за рахунок власного капіталу профінансувати придбання основних засобів, оренду приміщення та початок фінансової діяльності;

3) регулююча – при встановленні економічних нормативів регулювання комерційних банків важливе місце відводиться нормативам капіталу банку.

Основна місія власного капіталу комерційного банку полягає у захисті інтересів вкладників та кредиторів, а також у відшкодуванні поточних збитків, що можуть виникнути в результаті банківської діяльності. У той же час, його роль у забезпеченні оперативної діяльності стоїть на другому плані, оскільки ця функція в основному виконується за рахунок привернутих та позичених коштів.

Формування статутного капіталу залежить від структури банку. З розвитком діяльності комерційних банків та вимогами Національного банку України щодо мінімального розміру статутного капіталу виникає потреба в його збільшенні. Для цього проводиться додаткова емісія акцій. Банки зазвичай випускають переважно привілейовані акції, щоб уникнути розширення кола власників звичайних акцій і запобігти ускладненням в управлінні банком.

Перший випуск акцій банку повинен складатися виключно з звичайних акцій. Реєстрація та продаж першого випуску акцій банком-емітентом не оподатковуються податком на операції з цінними паперами.

Всі випуски цінних паперів банками у формі відкритого акціонерного товариства підлягають державній реєстрації в Міністерстві фінансів України, незалежно від розміру випуску та кількості інвесторів. Ця процедура спрямована на підвищення відповідальності банків-емітентів перед інвесторами та зниження ризиків фінансових махінацій та зловживань. Для отримання права на додаткову емісію акцій банк повинен бути прибутковим та не мати прострочених боргів перед бюджетом і кредиторами.

Виділяється декілька видів акціонерного капіталу:

- 1) номінальний (мінімальний) – це мінімальна сума засновницького капіталу, яка необхідна для створення банку та отримання банківської ліцензії;
- 2) зареєстрований – це сума статутного капіталу, зареєстрованого в територіальному управлінні НБУ (вона має дорівнювати або може бути більшою за номінальний статутний капітал); сплачений – сума статутного капіталу. За якою надійшла фактична оплата від акціонерів;
- 3) оголошений – це запланований та заявлений керівництвом банку розмір статутного капіталу, який може перевищувати номінальний капітал на будь яку суму.

Резервний капітал комерційного банку призначений для покриття можливих збитків, що можуть виникнути в результаті банківської діяльності, а також для виплати дивідендів за привілейованими акціями, якщо прибутку недостатньо. Його наявність забезпечує стабільність банку і зменшує ризик банкрутства. Формування резервного капіталу здійснюється відповідно до рішень зборів акціонерів і зазвичай становить 50% від розміру статутного капіталу. Цей капітал створюється за рахунок відрахувань з прибутку, які складають щонайменше 5% від загальної суми прибутку, і призначений для

покриття можливих втрат від активних операцій. Крім того, комерційні банки формують спеціальні фонди для вирішення інших завдань, таких як виробничий та соціальний розвиток, які також створюються з прибутку.

Прибуток, що залишається після сплати податків і відрахувань до резервного капіталу, є внутрішнім ресурсом банку. Цей залишок використовується для виплати дивідендів акціонерам. Якщо після виплати дивідендів за встановленою ставкою залишається додатковий прибуток, він може бути використаний для поповнення статутного капіталу банку. Поповнення статутного капіталу може відбуватися навіть без виплати дивідендів, але таке рішення приймається загальними зборами акціонерів.

Залучені та запозичені ресурси складають переважну частину банківських ресурсів (85-90%). Їм притаманний широкий спектр форм і видів залучення, що характеризуються різноманітною класифікацією. Залучені кошти банку - це сукупність коштів на поточних, депозитних та інших рахунках клієнтів банку (юридичних і фізичних осіб), а також на рахунках громадських організацій та різноманітних суспільних фондів, які розміщуються в активі з метою отримання прибутку або забезпечення ліквідності банку. Основну частину залучених коштів становлять тимчасово вільні грошові капітали, що виникають на основі кругообігу промислового і торгового капіталу, а також грошові накопичення держави і населення.

Більшість ресурсів, які банки використовують для активних операцій, є залученими коштами. Як ключовий компонент грошового обігу, залучені кошти банків відіграють важливу роль в економіці. Тому державні органи контролюють ці кошти, обмежуючи виплачувані винагороди (відсотки), встановлюючи норми обов'язкового резерву та інші регулятивні механізми. Залучені кошти можна поділити на депозитні та недепозитні ресурси, які банки утримують у формі депозитів та короткострокових боргових цінних паперів.

Основне завдання банківських установ полягає в здійсненні посередницької функції, що включає залучення вільних грошових ресурсів від підприємств і населення та їх подальше розміщення на ринках кредитів,

валютних і фондових ринках. У такому контексті операції зі збору коштів та їх ефективне розміщення стають ключовими аспектами для комерційних банків. Розмір банківських ресурсів і масштаб їх діяльності визначаються операціями зі збору коштів.

Під час формування ресурсної бази, банк повинен аналізувати можливість використання різних джерел коштів на певний період часу. Це допомагає забезпечити збалансовану політику управління активами та пасивами та забезпечити максимальну прибутковість, дотримуючись вимог до ліквідності банку [12, с. 151]. Ця задача вирішується через класифікацію ресурсів, яка дозволяє розглядати поняття "банківські ресурси" на різних рівнях, для систематизації, поглиблення знань та отримання нових даних щодо критеріїв класифікації. Оскільки вітчизняні дослідники розуміють "банківські ресурси" залежно від різних характеристик, пропонуються різні критерії класифікації, зокрема, за джерелами формування (див. рис. 1). Таким чином, банківські ресурси класифікуються згідно з можливістю прогнозування, часом використання, джерелами формування, ініціативою та характером залучення і використання. Особливі розбіжності спостерігаються у критеріях джерел формування та ініціативи залучення коштів.

Для передбачення банківських ресурсів часто застосовується класифікація за кількома критеріями. По-перше, ресурси можна розділити за способом їхнього отримання на прямі, такі як власний капітал банку та нерозподілений прибуток, та непрямі, які включають кошти на розрахункових рахунках, залишки тимчасово вільних коштів у суб'єктів господарювання і т. д. По-друге, за часовим характером використання ресурси поділяють на постійні, які використовуються для активних операцій і динаміка яких може бути прогнозована, та тимчасові, які утворюються періодично і важко піддаються прогнозуванню. За джерелами формування ресурсів виділяють власні, які належать банку як юридичній особі, та акумульовані зовні, які включають кошти, залучені ззовні, наприклад, депозити або інші джерела.

За ініціативою залучення ресурсів банки поділяються на залучені (наприклад, депозити) та позичені (наприклад, боргові цінні папери або міжбанківські кредити). Щодо характеру залучення, відзначають ресурси, що мають первинний характер (наприклад, кошти, отримані в результаті господарської діяльності) та ресурси, що мають вторинний характер (наприклад, мобілізовані ресурси, які банк отримав від інших суб'єктів на грошовому ринку). Види банківських ресурсів вказані на рис. 1.1.

За характером використання можуть бути ресурси, використані на формування портфеля доходних активів (кредити, надані клієнтам банку; міжбанківські кредити; вкладення в спекулятивні операції – валютні цінності, цінні папери; інвестиційні вкладення тощо), ресурси, використані на створення матеріально-технічної і технологічної бази банку та не використані (резервні) ресурси, що у свою чергу класифікують на:

- а) резерви в межах нормативу обов'язкового резервування;
- б) вільні резерви банку.

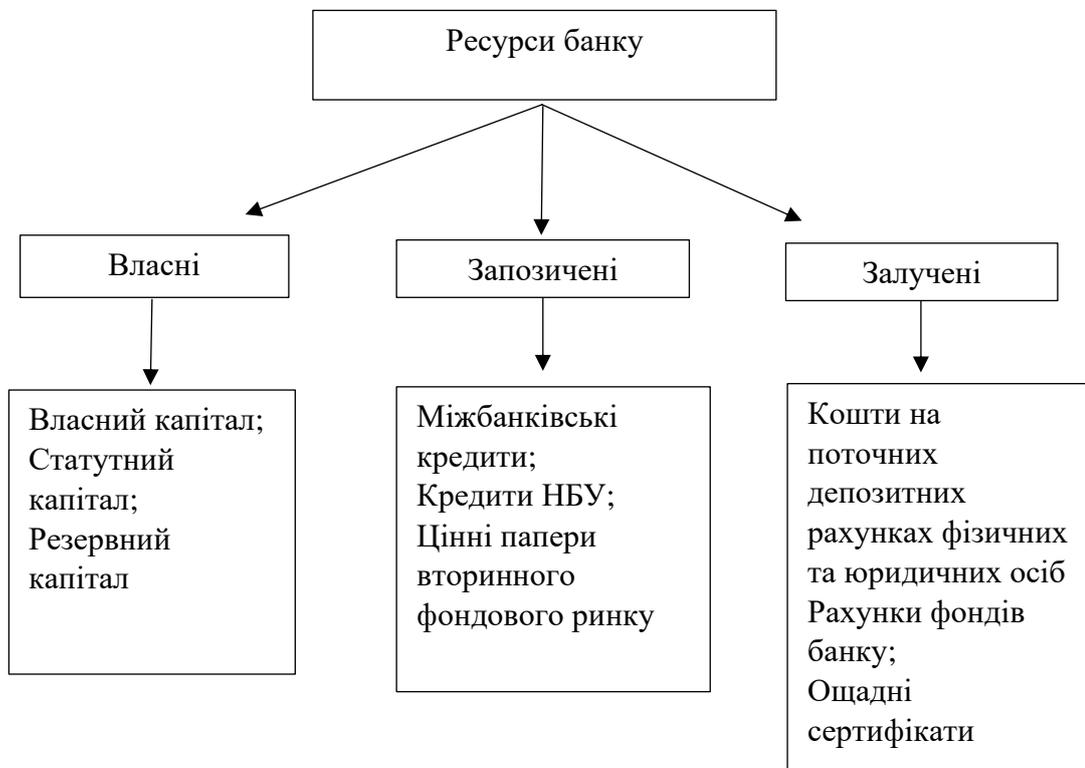

Рис. 1.1. Види банківських ресурсів

Джерело: складено на основі [1]

Ефективне управління ресурсами дозволить банку зберігати свої позиції на ринку та розширювати їх. Після аналізу літературних джерел виявлено, що різні погляди на цей підхід пов'язані з поступовим розумінням взаємозв'язку факторів та акцентом на окремих аспектах у формуванні банківських ресурсів.

Механізм формування ресурсів банками є складним процесом, який охоплює різні етапи та інструменти для залучення та управління фінансовими засобами. Нижче наведені основні аспекти цього механізму.

Банки залучають ресурси, зокрема кошти клієнтів, за допомогою різних інструментів, таких як депозитні рахунки, строкові депозити та інші види вкладів. Для залучення капіталу на ринку вони можуть випускати цінні папери, зокрема облігації. Банки також надають кредити підприємствам та фізичним особам, отримуючи відсотки як джерело доходу. Крім того, вони можуть укладати міжбанківські угоди, надаючи або отримуючи кредити від інших банків. Для отримання фінансової підтримки або короткострокових позик банки можуть звертатися до центрального банку. Вони також можуть залучати ресурси через міжнародні фінансові операції. Власний капітал банків використовується для забезпечення стабільності та вирішення фінансових завдань.

Механізм формування ресурсів банками має стратегічне значення для їхньої діяльності та впливає на здатність забезпечувати кредитування та інші фінансові послуги клієнтам. Управління цим механізмом вимагає ретельного аналізу ринкових умов, ризиків та стратегій, які сприяють стабільності та ефективності фінансового посередництва банків.

Ефективне формування ресурсів є ключовим елементом банківської діяльності та визначає успіх фінансового посередництва.

Ефективне управління ресурсами дозволяє банку відповідати вимогам ліквідності та фінансової стійкості, забезпечуючи своєчасні виплати вкладникам та кредиторам. Ці ресурси використовуються для надання кредитів підприємствам та фізичним особам, що стимулює економічний розвиток. Отримання банком доходів з різних джерел, таких як вклади, кредити та торгівля

цінними паперами, впливає на його прибутковість та фінансове здоров'я. Завдяки ефективному управлінню ресурсами банк стає менш вразливим до фінансових криз і стресових ситуацій, оскільки має достатні резерви та можливість отримати фінансування з різних джерел. Крім того, ефективне управління ресурсами дозволяє банку управляти ризиками, пов'язаними зі змінами на ринку та відсотковими ставками, і слугує основою для впровадження нових фінансових технологій та розвитку інноваційних продуктів і послуг.

Отже, розвиток банківської системи України значною мірою залежить від ефективного використання ресурсів комерційних банків та їх внеску у створення ВВП. Комерційні банки залучають кошти фізичних та юридичних осіб, розміщуючи їх за певними умовами для забезпечення рентабельності. Однак відсутність чіткого визначення економічної сутності банківських ресурсів ускладнює управління ними.

Банківські ресурси включають власні кошти банку та залучені кошти. Власні кошти, такі як статутний капітал, акціонерний капітал, використовуються для розвитку банку, покриття збитків і забезпечення платоспроможності. Збільшення власних ресурсів часто здійснюється через випуск акцій та облігацій, що дозволяє Національний банк України.

Основну частину банківських ресурсів становлять позичені кошти. У дворівневій банківській системі Національний банк виступає як резерв для комерційних банків. Структура ресурсів комерційних банків залежить від їхньої спеціалізації, масштабів діяльності та економічної ситуації. Універсальні банки можуть використовувати короткострокові депозити для короткострокового кредитування, тоді як інвестиційні банки залучають довгострокові позики.

Збільшення ресурсів є ключовим завданням для банківського менеджменту, і для цього важливо класифікувати ресурси за основними ознаками.

1.2. Власний капітал банку як основа його платоспроможності

Власний капітал банку складається з грошових коштів та вираженої у грошовій формі частини майна, що належать його власникам. Він забезпечує економічну самостійність і фінансову стійкість банку, а також використовується для проведення банківських операцій і надання послуг з метою отримання прибутку.

Порівняно з іншими галузями підприємницької діяльності, частка власного капіталу в сукупному капіталі банку є відносно невеликою. Це зумовлено специфікою банків як фінансових посередників, які залучають тимчасово вільні кошти на грошовому ринку і розміщують їх серед юридичних та фізичних осіб. Тому власний капітал банків виконує дещо інші функції, ніж у інших сферах підприємництва. (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Функції власного капіталу банку

Джерело: складено на основі [3]

Основна мета власного капіталу банку полягає у захисті інтересів його вкладників і кредиторів. Він використовується для покриття можливих збитків, що виникають внаслідок банківської діяльності, і забезпечує стабільність фінансового стану у разі втрат. Власний капітал гарантує вкладникам виплати в разі ліквідації чи банкрутства банку, а також дозволяє йому функціонувати навіть у разі збитків від поточної діяльності. Втрати, що виникають, зазвичай покриваються за рахунок поточних прибутків, і лише у випадку їх недостатності використовується частина власного капіталу.

Якщо банк має достатній рівень резервного капіталу та інших резервів, він може вважатися надійним і платоспроможним протягом тривалого часу, навіть у

разі збитків від основної діяльності. Використання залученого чи позиченого капіталу для покриття поточних збитків є неекономічним, оскільки ці засоби самі є зобов'язанням перед кредиторами та вкладниками банку.

Роль захисної функції власного капіталу банку залежить від загальноекономічного і фінансового стану країни, стабільності грошової сфери, рівня гарантування вкладів і стратегії управління ліквідністю та фінансовою стійкістю. З підвищенням рівня захисту вкладів і активної діяльності банків зменшуються вимоги до захисної функції власного капіталу, що може призвести до зменшення його загального обсягу в обороті банку. Проте надмірне інвестування у ліквідні та безризикові активи може знизити прибутковість банку, порушити його позиції на фінансових ринках і ринку банківських послуг.

Функція забезпечення оперативної діяльності власного капіталу банку в порівнянні з його захисною функцією є менш пріоритетною. Проте важливо не недооцінювати її значення, особливо на ранніх стадіях створення та функціонування банку, коли саме через власний капітал формується інфраструктура і розвивається основна банківська діяльність. Відомо, що значення цієї функції власного капіталу зростає з розвитком банку, впровадженням нових технологій та банківських продуктів.

Регульовальна функція власного капіталу полягає у встановленні його розміру або окремих складових, що дозволяє регульовальним та наглядовим органам впливати на функціонування банку. Особливо важливо встановлення нормативів платоспроможності, які спрямовані на запобігання надмірній мінімізації власного капіталу для максимізації прибутків, зниження ризику банкрутства та підвищення захисту інтересів вкладників та кредиторів.

Власний капітал банку має багатофункціональне призначення, що призводить до його різноманітності за складом. Найстабільніша частина цього капіталу, така як статутний капітал, резервний та субординований борг, емісійні різниці тощо, призначена для забезпечення банківської діяльності та розвитку інфраструктури. Друга частина використовується для страхування активів та операцій банку від можливих збитків, є більш мобільною і складається з

резервного капіталу та резервів для покриття збитків. Третя частина регулюється залежно від стратегічних та тактичних цілей банку і використовується як для забезпечення банківської діяльності, так і для страхування потреб, і складається, наприклад, з нерозподіленого прибутку та субординованого боргу.

Власний капітал визначається як різниця між балансовою вартістю активів і зобов'язань. Такий метод оцінки є прийнятним лише за умови, що балансова та ринкова вартість активів і зобов'язань не мають значних розбіжностей. Якщо ж ринкова вартість суттєво відрізняється від первісної балансової вартості, використання цього методу може призвести до викривлення результатів і неточності оцінки власного капіталу банку. Метод визначення бухгалтерської вартості є простим, не потребує спеціальної кваліфікації працівників банку та значних витрат на проведення оцінки.

Основні положення Базельської угоди (Базельські норми) використовують для регулювання банківської діяльності та управління фінансовими ризиками. Їх мета – забезпечити стабільність і стійкість банківської системи на міжнародному рівні. Ці положення показують, що банки повинні підтримувати достатній рівень капіталу, щоб мати змогу покривати потенційні збитки та зменшувати ризик банкрутства. Впровадження ефективних методів оцінки та управління ризиками, включаючи кредитний, ринковий та операційний ризики. Забезпечення ефективного нагляду та контролю за діяльністю банків з боку регуляторних органів. Вимоги до банків щодо розкриття інформації про свою фінансову діяльність та ризики для підвищення прозорості і довіри з боку інвесторів та клієнтів, а також щодо підтримки достатнього рівня ліквідності для забезпечення своєчасного виконання зобов'язань.

Національний банк України (НБУ) при визначенні адекватності власного капіталу банків дотримується цих положень. Водночас НБУ постійно вдосконалює методику визначення розміру власного капіталу. Вади цього підходу наступні:

Розробляючи порядок розрахунку власного капіталу банків, НБУ керується цілями наглядового органу та власною монетарною політикою.

Постійна зміна та вдосконалення методики ускладнюють порівнянність при аналізі фінансового стану банку. У разі зміни правил розрахунку власного капіталу необхідно забезпечити порівнянність величини капіталу шляхом перерахування даних минулих звітних періодів за новими правилами.

Методика допускає включення до складу власного капіталу деяких видів боргових зобов'язань і резервів на покриття збитків, що може спотворити результати аналізу діяльності банку.

Методологічною основою для розрахунку регулятивного власного капіталу також є положення Закону України «Про банки і банківську діяльність». Згідно з ним капітал банку включає основний і додатковий капітал. Відповідно до ст. 30 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [5], основний капітал банку включає статутний капітал і розкриті резерви, які створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку, надбавок до курсу акцій і додаткових внесків акціонерів у статутний капітал, загальний капітал покриття ризиків, що створюється під невизначений ризик при проведенні банківських операцій, за винятком збитків за поточний рік і нематеріальних активів. Розкриті резерви включають і інші фонди такої самої якості, які повинні відповідати таким критеріям:

1) відрахування до резервів мають здійснюватися з прибутку після оподаткування або з прибутку до оподаткування, скоригованого на всі потенційні податкові зобов'язання;

2) ресурси і рух коштів до них та з них повинні окремо розкриватись у опублікованих звітах банку;

3) ресурси повинні бути у розпорядженні банку для покриття збитків з метою необмеженого і негайного використання у разі появи збитків;

4) збитки не можуть безпосередньо покриватися з ресурсів, а повинні проводитися через рахунки прибутків і збитків.

Додатковий капітал включає нерозкриті резерви, резерви переоцінювання активів, гібридні капітальні інструменти і субординований борг. НБУ має право визначати інші статті балансу для включення до додаткового капіталу, а також

умови і порядок такого включення. Додатковий капітал менш якісний порівняно з основним, тому для нього застосовуються певні обмеження при розрахунку регулятивного капіталу.

До прийняття Закону України «Про банки і банківську діяльність», методика Національного банку України визначала нормативний власний капітал банку як суму основного капіталу, з урахуванням відрахувань на недосформовані резерви за активними операціями, додаткового капіталу, субординованого капіталу, та відрахувань, урахованих на розмір основних засобів.

Алгоритм розрахунку нормативного розміру власного капіталу банку виглядав наступним чином, розрахованим за формулою:

$$РВК = ОК + ДК - В, \quad (1.1)$$

де РВК – регулятивний власний капітал банку; ОК – основний капітал, зменшений на суму недосформованих резервів за активними операціями банку; ДК – додатковий капітал банку; В – відвернення.

Власний капітал банку є фундаментом його платоспроможності, забезпечуючи фінансову стабільність та здатність виконувати зобов'язання перед клієнтами та партнерами. Він служить основою для поглинання можливих збитків, підтримання довіри з боку вкладників і регуляторних органів, а також забезпечення стійкості банку в умовах економічної нестабільності.

Для банку важливо не лише мати достатній обсяг власного капіталу, але й ефективно ним управляти, забезпечуючи відповідність нормативним вимогам і стратегічним цілям. Це включає проведення регулярного аналізу ризиків, оптимізацію структури капіталу та забезпечення належної ліквідності.

Власний капітал є ключовим елементом банківської системи, який визначає її здатність протистояти фінансовим викликам і забезпечувати стабільність та надійність фінансових послуг для клієнтів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що формування банками власного капіталу має як переваги, так і недоліки. Переваги включають:

- 1) відносну простоту залучення коштів, оскільки рішення про формування власного банківського капіталу (особливо за рахунок внутрішніх джерел) приймається власниками і менеджерами банку без необхідності отримання згоди інших суб'єктів господарювання;
- 2) вищу здатність банків генерувати дохід від операцій або надання послуг, оскільки при використанні власного капіталу не потрібно сплачувати відсотки;
- 3) можливість забезпечити фінансову основу для подальшого розвитку, платоспроможність і фінансову стійкість банку;
- 4) незалежність від кон'юнктури грошового ринку (за умови формування власного капіталу за рахунок внутрішніх джерел);
- 5) підвищення довіри вкладників, кредиторів і регулюючих органів;
- 6) відсутність загрози втрати контролю над банком з боку власників (особливо при формуванні власного капіталу за рахунок внутрішніх джерел).

До недоліків власного капіталу банку можна віднести:

- 1) повне оподаткування, оскільки на формування власного капіталу спрямовується прибуток після оподаткування;
- 2) проблема зменшення розміру дивідендів, що отримуються акціонерами та іншими власниками банку;
- 3) повільне нарощування банківського капіталу;
- 4) обмеженість обсягу залучення коштів, а отже, і можливостей суттєвого розвитку та розширення банківської діяльності, особливо у періоди сприятливої кон'юнктури розвитку економіки;
- 5) висока вартість (порівняно з альтернативними залученими і позиченими джерелами) формування банківського капіталу [6].

Власний капітал банку є основою його платоспроможності, оскільки він забезпечує фінансову стабільність та стійкість банківської установи. Власний капітал складається з основного капіталу, який включає статутний капітал,

нерозподілений прибуток і резерви, та додаткового капіталу, що може включати різні фінансові інструменти і резерви, утворені з прибутку.

Платоспроможність банку, тобто його здатність своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед клієнтами і кредиторами, багато в чому залежить від рівня власного капіталу. Високий рівень власного капіталу слугує буфером для покриття можливих збитків, захищає інтереси вкладників і підвищує довіру до банку з боку клієнтів і партнерів.

Законодавчі та регуляторні органи встановлюють мінімальні вимоги до рівня власного капіталу, що дозволяє забезпечити достатню фінансову стійкість банківської системи в цілому. Для банків важливо не тільки дотримуватися цих нормативів, але й прагнути до їх перевищення, аби мати запас міцності на випадок непередбачених обставин або економічних потрясінь.

Таким чином, власний капітал є критичним компонентом банківської діяльності, забезпечуючи платоспроможність, довіру клієнтів і надійність фінансової системи загалом [18].

Власний капітал складається з кількох компонентів: статутного капіталу, резервів, нерозподіленого прибутку та інших фондів, створених банком.

Статутний капітал формується за рахунок внесків акціонерів або засновників банку. Це початковий капітал, необхідний для початку діяльності банку і отримання ліцензії на банківську діяльність. Розмір статутного капіталу регулюється законодавством і залежить від типу банківської установи.

Резерви створюються для покриття можливих збитків та ризиків, пов'язаних з банківською діяльністю. Це можуть бути резерви під кредитні ризики, валютні ризики, резерви під знецінення активів тощо. Резерви формуються за рахунок частини прибутку банку і є важливим елементом захисту від непередбачених фінансових втрат.

Нерозподілений прибуток – це частина прибутку банку, яка не виплачується у вигляді дивідендів акціонерам, а залишається в розпорядженні банку для фінансування його розвитку та покриття можливих витрат. Нерозподілений прибуток є важливим джерелом поповнення власного капіталу.

Інші фонди можуть включати додатковий капітал, сформований за рахунок емісії акцій, переоцінки активів тощо. Вони також є частиною власного капіталу і виконують функцію додаткового захисту.

Власний капітал є важливим показником фінансової стійкості банку. Він слугує буфером для покриття збитків у разі непередбачених обставин, що дозволяє банку залишатися платоспроможним і виконувати свої зобов'язання перед вкладниками і кредиторами. Чим більший власний капітал, тим вищий рівень захисту банку від фінансових ризиків.

Крім того, власний капітал є одним з основних показників, що враховуються регуляторними органами при оцінці надійності та стабільності банківської установи. Банки з високим рівнем власного капіталу мають більше можливостей для залучення зовнішнього фінансування, оскільки вони вважаються менш ризикованими для інвесторів.

Для підтримання достатнього рівня власного капіталу банки можуть використовувати різні стратегії. Однією з них є реінвестування частини прибутку, що дозволяє збільшувати власний капітал без залучення зовнішніх ресурсів. Іншою стратегією є емісія додаткових акцій, що дозволяє залучити додатковий капітал від інвесторів.

Власний капітал також відіграє важливу роль у формуванні кредитного рейтингу банку. Високий рівень власного капіталу свідчить про фінансову стабільність та надійність банку, що позитивно впливає на його кредитний рейтинг і дозволяє залучати фінансування на вигідніших умовах.

Капітал банку є фундаментальною основою його платоспроможності і стабільності. Він забезпечує фінансову стійкість, захист від ризиків і можливість виконання зобов'язань перед клієнтами та контрагентами.

Сучасний етап розвитку банківської системи України супроводжується низьким рівнем власного капіталу банків. На це впливає низка факторів, що поділені на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх факторів належить розмір активних операцій, специфіка клієнтів банку, а також характер та рівень ризику активних операцій, дослідження яких необхідно проводити на рівні окремих

банків. До зовнішніх можна віднести: рівень інфляції, рівень ВВП, обсяг зовнішнього боргу, рівень розвитку банківської системи, рівень розвитку ринку цінних паперів, облікову ставку тощо [19]. Сьогодні найважливішим завданням є розроблення стратегії зростання капіталу банків відповідно до ризиків, що супроводжують банківську діяльність. Тому стратегічні завдання нарощування капіталу банків реалізуються шляхом таких техніко-економічних рішень:

- адекватний розрахунок і дотримання розміру нормативу власних коштів;
- пошук додаткових ресурсів для виконання банком своїх зобов'язань перед кредиторами та вкладниками;
- залучення строкових депозитів для забезпечення ліквідності, а також депозитів до запитання для отримання банком прибутку за рахунок використання «дешевих» ресурсів.

Таким чином, проаналізувавши й оцінивши перспективи розвитку джерел зростання банківського капіталу, відзначимо, що нарощування капіталу в умовах кризи є важливим завданням для банківського сектору. Саме підвищення капіталізації банків і забезпечення достатнього рівня покриття капіталом прийнятих банками ризиків можна відзначити як найважливішу умову розвитку банківської діяльності й підвищення стійкості банків.

Отже, власний капітал банку є ключовим для його платоспроможності, фінансової стабільності та здатності виконувати зобов'язання. Він поглинає можливі збитки, підтримує довіру вкладників і регуляторів, і забезпечує стійкість банку в умовах економічної нестабільності. Ефективне управління капіталом включає аналіз ризиків, оптимізацію його структури і забезпечення ліквідності, щоб відповідати нормативним вимогам і стратегічним цілям.

1.3. Наукові підходи до оцінки ефективності залучення банківських ресурсів

У світовій міжнародній банківській практиці управління ресурсами, зокрема ефективність їх використання, вважається одним з ключових факторів

підвищення стабільності, фінансової стійкості, надійності, ліквідності та прибутковості фінансової діяльності банку. Процес прийняття управлінських рішень щодо використання ресурсів банківських установ має враховувати всі аспекти та особливості фінансової діяльності банку, а також його здатність швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Через кризові явища в економіці України та банківській системі існує потреба у забезпеченні стабільного функціонування банківських установ. Отже, пріоритетним завданням менеджменту будь-якого банку як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі повинно бути ефективне використання ресурсів, що передбачає об'єднання активів, пасивів, їхньої структури, пов'язаних з ними ризиків та прибутків. Для забезпечення ефективного використання ресурсів банку необхідно створити відповідну систему методів та інструментів, які забезпечать виконання поставлених завдань і прибуткову діяльність, що є основною метою банку як комерційної установи.

Оцінка ефективності залучення банківських ресурсів є важливим аспектом управління фінансовими установами. Наукові підходи до цього процесу включають кілька методів та інструментів, які дозволяють банкам аналізувати та оптимізувати свої ресурси. Основні підходи можна розділити на кількісні та якісні методи.

До кількісних методів належать: фінансовий аналіз, економетричні моделі та аналіз ефективності.

Фінансовий аналіз полягає в оцінці структури активів і пасивів, ліквідності, платоспроможності та інших фінансових показників, використанні коефіцієнтів рентабельності ліквідності, ефективності використання капіталу тощо, а також у визначенні середньої вартості залучених ресурсів, що включає відсоткові ставки за депозитами, кредитами та іншими залученими коштами.

Економетричні моделі використовують регресійний аналіз та тайм-сері аналіз. Наведемо значення кожного з них:

Регресійний аналіз полягає у використанні регресійних моделей для оцінки впливу різних факторів на ефективність залучення ресурсів.

Тайм-сері аналіз полягає в аналізі динаміки показників ефективності залучення ресурсів у часі [6].

Аналіз ефективності включає оцінку відносної ефективності підрозділів банку або банків за допомогою не параметричних методів. До якісних методів належать SWOT-аналіз, що зосереджується на аналізі сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, пов'язаних із залученням банківських ресурсів; експертне оцінювання, яке використовується для оцінки стратегій та процесів залучення ресурсів з урахуванням ринкових умов і конкурентного середовища; та бенчмаркінг, що полягає в порівнянні з кращими практиками для виявлення можливостей покращення.

Крім цього, можуть застосовуватися комплексні підходи, включаючи моделювання імітації, де використовуються комп'ютерні моделі для імітації різних сценаріїв залучення ресурсів та їх впливу на ефективність банку; системний підхід, який розглядає залучення ресурсів як частину загальної системи управління банком, включаючи взаємодію з іншими процесами та підрозділами; а також практичні рекомендації, такі як диверсифікація джерел ресурсів для зниження ризиків і зменшення вартості залучених ресурсів, моніторинг та контроль ринкових умов і інноваційні підходи, що включають використання новітніх технологій та фінансових інструментів, таких як блокчейн або фінтех-рішення, для підвищення ефективності залучення ресурсів.

Оцінка ефективності залучення банківських ресурсів є складним і багатогранним процесом, що вимагає інтегрованого підходу та використання різних методів і інструментів для досягнення найкращих результатів.

Перший підхід до визначення ефективності банківської діяльності базується на оцінці її економічної продуктивності, тобто здатності приносити позитивний результат у вигляді ефективності процесу або проекту. Зокрема, дослідниця Гуляєва Л. визначає економічну ефективність банківських установ як досягнення поставлених цілей та досягнення позитивних результатів у їхній діяльності. Інший дослідник, Шараєвський Д. [16], розуміє економічну ефективність функціонування банківської системи як співвідношення між

результатами та використаними ресурсами. Деякі вчені, такі як Маслак Н. та Буряк А., вважають, що з макроекономічної точки зору ефективність банків полягає у їх здатності мобілізувати грошові ресурси в конкурентному середовищі, що сприяє економічному зростанню країни [25, с. 508].

Інший підхід до визначення ефективності банківської діяльності орієнтований на операційну ефективність та рентабельність. Для цього вчені використовують різні показники, такі як співвідношення між витратами та доходами, витрати відносно вартості активів, динаміка витрат, відношення доходу від комісій до вартості активів тощо. Рентабельність може бути оцінена за допомогою таких показників, як рентабельність капіталу (ROE) та рентабельність активів (ROA).

Аналізуючи ці підходи до визначення ефективності банківської діяльності, слід зазначити, що вони акцентують увагу на мікроекономічному рівні, оскільки вони розглядають в основному окремі банки, а не всю банківську систему в цілому. Проте для оцінки ефективності банківської системи загалом необхідно враховувати такі аспекти, як її структура, можливості взаємодії з іншими секторами економіки та здатність сприяти стабільності цін та валютного ринку. Таким чином, ефективність банківської діяльності можна розглядати як на мікроекономічному, так і на макроекономічному рівнях [64, с. 84].

Ефективність функціонування банку визначається збільшенням його продуктивності через впровадження заходів щодо оптимізації, що відображається відношенням між результатами та обсягами вкладених ресурсів та витрат. Це допомагає банку досягати своїх цілей та збільшувати свою ринкову цінність.

Таким чином, під ефективністю банківської системи розуміється досягнення її найвищого рівня прибутковості та рентабельності при мінімальних витратах, яке одночасно забезпечує безперебійне виконання фінансово-посередницьких функцій за умови організації взаємозв'язків між структурними елементами системи. Це дозволяє використовувати внутрішні резерви для

досягнення цінової і валютної стабільності та збільшення економічного зростання.

Визначення рівня ефективності є складним завданням як у теорії, так і на практиці, оскільки банківська діяльність залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів.

У економічній літературі існує багато різних методів оцінки ефективності банківської діяльності. Зосередимося на найбільш поширених підходах.

Науковець Могильницька М. запропонувала метод оцінки ефективності банків, який базується на оцінці певних засад банківської діяльності, а саме: 1) організація мережі банківських установ; 2) діяльність банків; 3) суспільно-громадська психологія; 4) дотримання професійних обов'язків і нормативів (табл. 1.2).

Розглядаючи цей підхід, варто відзначити, що він акцентує увагу на аналізі мікроекономічної ефективності банківської діяльності, оскільки переважно відображає показники, що описують діяльність окремих банків, а не всієї банківської системи.

Таблиця 1.2

Підходи щодо оцінювання ефективності банківської діяльності

Група засад		Засади
1	2	3
1	Організація мережі банківських установ	1.1. Доступність до банківських послуг за місцем проживання та праці клієнта
		1.2. Забезпечення надійного захисту коштів клієнтів та інформації
		1.3. Спектр банківських послуг
		1.4. Централізація банківських мереж
		1.5. Інфраструктура обслуговування
2	Діяльність банків	2.1. Рівень доходу
		2.2. Рівень рентабельності
		2.3. Рівень ліквідності
		2.4. Рівень маркетингу щодо залучення та розміщення коштів
3	Суспільно-громадська психологія	3.1. Рівень депозитних ставок
		3.2. Економічна доступність кредитів для позичальників
		3.3. Рівень довіри до банківської системи
		3.4. Інвестиційна участь у господарських проєктах
4		4.1. Дотримання нормативів і стандартів

	Дотримання професійних обов'язків і нормативів	4.2. Виконання ліцензійних умов
		4.3. Забезпечення мінімального рівня ризиків
		4.4. Розвиток спектру послуг

Джерело: складено на основі [7]

Використання цього методу для оцінки ефективності банківської системи не дає змоги отримати повне розуміння проблем та причин, які можуть негативно впливати на банківську галузь, а також визначити ефективність центрального банку. Однак цей підхід, запропонований Могильницькою М., можна використати як додатковий інструмент для аналізу ефективності банківської діяльності. Науковці Єпіфанов А. та Сало І. [26] також досліджували ефективність банківської діяльності на різних рівнях - як на макро, так і на мікрорівнях - і запропонували власну методику, що ґрунтується на розрахунку показника ефективності банківської діяльності:

$$ЕД = [(V_o/\Pi) \times 100] - [V_c/Z_k \times 100], \quad (1.2)$$

де ЕД – ефективність банківської діяльності,

V_o – отримані відсотки,

Π – надані кредити,

V_c – сплачені відсотки,

Z_k – сума залучених ресурсів.

Ця методика спрямована на оцінку ефективності діяльності банку, використовуючи показники звітності та балансу банківських установ. Важливо зазначити, що цей підхід може бути використаний для аналізу ефективності банківської системи, але лише з точки зору операційної діяльності.

Багато дослідників рекомендують використовувати такі показники для визначення ефективності банківської діяльності:

1) динаміка темпів зростання основних показників діяльності банківських установ та реального ВВП, таких як реальний ВВП, банківські активи, банківські зобов'язання, власний капітал, кредитний портфель;

2) відношення основних показників банківської діяльності до ВВП, таких як банківські активи, банківські зобов'язання, власний капітал банків, кредитний портфель.

Українська дослідниця Юковська І. запропонувала один з найбільш розповсюджених методів оцінки ефективності банківської діяльності, що базується на факторному аналізі та визначає вплив чинників внутрішнього та зовнішнього середовища на банківський сектор.

Зовнішні чинники, які впливають на економічну продуктивність банківської діяльності, включають макроекономічні, нормативно-правові та глобалізаційні аспекти. Макроекономічні показники відображають рівень економічного розвитку країни, тоді як ефективність правового середовища створює необхідні умови для дієвого функціонування як банківської системи, так і суспільства в цілому.

Глобалізаційний фактор має значний вплив на функціонування банківського сектору, особливо в контексті кризових ситуацій 2014-2017 років та кризи, спричиненої пандемією COVID-19. Аналіз ситуації у банківських системах інших країн свідчить про значний вплив глобалізаційних та інтеграційних процесів на їх стабільність і ефективність. Висока взаємозалежність та взаємна інтеграція фінансових секторів різних країн призводять до значного впливу і взаємодії різних реформ та подій у фінансовій системі кожної з країн.

У банківській системі внутрішні фактори також впливають на економічну ефективність. Ці фактори включають мезоекономічні, організаційні, кадрові, управлінські, безпекові, чинники конкурентоспроможності та вплив іноземного капіталу. Мезоекономічні чинники впливають на ефективність банківської діяльності аналогічно макроекономічним чинникам екзогенного впливу. Серед мезоекономічних чинників найбільший вплив на ефективність банківської діяльності мають якість кредитно-інвестиційного портфеля та ресурсів банку, капітал банку та його прибутковість.

При оцінці ефективності банківської діяльності важливо застосовувати комплексний підхід. Це дозволить виокремити основні зовнішні та внутрішні чинники негативного впливу на банки та розглянути їх ефективність як в макро, так і в мікроекономічному аспектах.

У цьому розділі було проведено глибоке дослідження теоретичних засад формування ресурсів комерційного банку, що включає визначення сутності банківських ресурсів, їх класифікацію, джерела формування та принципи управління ними.

Банківські ресурси визначаються як сукупність грошових коштів і капіталу, що знаходяться в розпорядженні банку і використовуються для здійснення активних операцій. Основними елементами банківських ресурсів є власні та залучені кошти.

У ході дослідження було виділено кілька ключових класифікаційних ознак банківських ресурсів: за джерелами формування: власні, залучені та позичені кошти; за строками використання: короткострокові, середньострокові та довгострокові ресурси; за ліквідністю: високоліквідні, середньоліквідні та низьколіквідні ресурси.

Розглянуто основні джерела формування банківських ресурсів, серед яких ключовими є:

- власний капітал: статутний капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток.
- залучені кошти: депозити клієнтів, міжбанківські кредити.
- позичені кошти: облігаційні позики, кредити від центрального банку.

Управління банківськими ресурсами ґрунтується на низці принципів, серед яких виділяються: принцип ліквідності: забезпечення достатнього рівня ліквідності для виконання зобов'язань; принцип прибутковості: оптимізація структури ресурсів для досягнення максимального прибутку; принцип надійності: мінімізація ризиків, пов'язаних з використанням ресурсів; принцип економічної ефективності: раціональне використання ресурсів для забезпечення стабільної діяльності банку.

Виявлено, що на формування ресурсів комерційного банку значний вплив мають макроекономічні умови, регуляторна політика, ринкова кон'юнктура та конкуренція у банківському секторі. Ці фактори визначають доступність ресурсів та умови їх використання.

У підсумку, теоретичні засади формування ресурсів комерційного банку є багатограним і комплексним процесом, що включає як внутрішні, так і зовнішні аспекти діяльності банку. Глибоке розуміння цих засад є необхідною передумовою для ефективного управління банківськими ресурсами та забезпечення стабільної і прибуткової діяльності комерційних банків.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ АТ «ПОЛТАВА-БАНК»

2.1. Фінансово-економічна характеристика АТ «Полтава-Банк»

АТ «Полтава-Банк» створене за рішенням установчих зборів учасників (протокол від 31.05.1993 року) і зареєстрований в формі відкритого акціонерного товариства в грудні 1993 року. Банк є правонаступником комерційного банку «Полтава-Банк», зареєстрованого в Державному банку СРСР в березні 1990 року.

Основна діяльність банку включає надання фінансових послуг юридичним та фізичним особам на території України.

Основним акціонером (87,0265%) та власником прямої істотної участі є Некрасов Олександр Васильович.

Фінансово-економічна характеристика банку - це процес аналізу та оцінки фінансового стану та економічної діяльності банку. Це важлива практика для багатьох зацікавлених сторін, включаючи урядові органи, регуляторів, інвесторів, кредиторів, клієнтів і навіть самого банку.

Цей аналіз дозволяє визначити загальний стан банку в фінансовому відношенні, включаючи його ліквідність, стабільність, прибутковість та ефективність управління активами і пасивами. Це важливо для регуляторів, які зобов'язані забезпечити стабільність фінансової системи. Інвестори, акціонери та кредитори можуть використовувати фінансовий аналіз для прийняття рішень про інвестування, покупку акцій чи надання кредитів банку.

Банки використовують фінансово-економічний аналіз, щоб виявити сильні та слабкі сторони своєї діяльності та приймати заходи для підвищення ефективності управління. Для клієнтів та публічності важливо мати довіру до банку. Цей аналіз допомагає підтвердити стабільність та надійність банку, що сприяє його репутації.

Банки використовують аналіз для моніторингу своєї власної діяльності, а також для виявлення потенційних проблем та можливостей для покращення.

Отже, фінансово-економічна характеристика банку є важливим інструментом для багатьох зацікавлених сторін, який допомагає зрозуміти його фінансовий стан та ефективність діяльності.

Тож, в першу чергу проведемо аналіз банківської діяльності за такою послідовністю:

- a. аналіз, складу та структури активів та пасивів;
- b. коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості;
- c. коефіцієнтний аналіз ділової активності;
- d. коефіцієнтний аналіз ліквідності;
- e. коефіцієнтний аналіз ефективності управління.

Спочатку проведемо аналіз динаміки складу та структури активів та пасивів відповідно до таблиці (Додаток А (табл. А.1)).

Рис. 2.1. Динаміка структури активів АТ «Полтава-Банк»

Грошові кошти та їх еквіваленти мають хвилеподібну динаміку. У 2020 році цей показник становив 298327 тис. грн., у 2021 році становив 219200 тис. грн., а у 2022 році становив 427837 тис. грн. Це може бути пов'язано з довірою клієнтів до банку, його стабільністю або пропозиціями по вигідним умовам

депозитних програм. Банк може вибрати стратегію збільшення грошових коштів у банку шляхом збільшення власних коштів. Це може статися через власний капітал, надходження прибутків або інші джерела, які збільшують фінансові ресурси банку. Інша можлива причина збільшення грошових коштів у банку - зменшення видачі кредитів. Це може бути пов'язано зі зниженням попиту на кредити або стратегічним рішенням банку зберегти більше готівки для забезпечення стабільності і ліквідності. Банк може збільшувати грошові кошти в очікуванні невпевнених умов або несподіваних подій, таких як економічна нестабільність, фінансова криза або інші ризики, для забезпечення готівкової ліквідності та зниження ризиків.

Загалом, збільшення показника грошових коштів у банку може бути сигналом про різні фінансові або стратегічні рішення, і аналіз контексту та інших показників діяльності банку може допомогти зрозуміти причину цього збільшення.

Кредити та заборгованість у банках мають тенденцію до зростання. У 2020 році показник становив 21474 тис. грн, у 2021 році становив 33550 тис. грн., а у 2022 році становив 38262 тис. грн. Це може бути позитивним сигналом про довіру клієнтів до банку та здатність банку залучати нових клієнтів. Однак збільшення кредитів може також свідчити про зростання ризиків кредитного портфеля. Якщо банк видав більше кредитів клієнтам з низькою кредитоспроможністю або якщо збільшення кредитів супроводжується зростанням прострочених платежів, це може вказувати на погіршення якості кредитного портфеля та збільшення ризику неповернення кредитів. Збільшення кредитів може також впливати на фінансову стійкість банку. Якщо банк не має достатньої ліквідності або капіталу, щоб підтримувати зростаючий кредитний портфель, це може викликати проблеми з фінансовою стійкістю. Збільшення кредитів може бути також стратегічним рухом банку для збільшення свого ринкового впливу або розвитку нових ринків.

Отже, збільшення показника кредитів та заборгованостей у банку може мати різні наслідки, і важливо аналізувати цей показник в контексті інших фінансових та економічних показників для повнішого розуміння ситуації банку.

Кредити та заборгованість клієнтів теж мають тенденцію до зростання. У 2020 році показник становив 967632 тис. грн, у 2021 році становив 1171928 тис. грн, у 2022 році показник становив 1245624 тис. грн. Це може вказувати на зростання кредитного ризику банку, оскільки більші кредити та заборгованості клієнтів можуть означати збільшення кількості неплатоспроможних або ризикованих позичальників. Збільшення кредитів та заборгованостей може свідчити про погіршення фінансового стану клієнтів, наприклад, через економічні труднощі, втрату роботи або збільшення витрат. Банк може активно розширювати свій кредитний портфель як стратегічний крок для збільшення доходу або конкурентоспроможності. В такому разі збільшення кредитів та заборгованостей може бути наслідком таких стратегічних дій.

Інвестиційні цінні папери теж мають тенденцію до зростання. У 2020 році показник становив 1515012 тис. грн, у 2021 році становив 1681331 тис. грн, а у 2022 році становив 2197109 тис. грн. Це може означати, що банк розглядає інвестиції у цінні папери як спосіб розподілу ризиків та забезпечення більш стабільного потоку доходів. Збільшення інвестицій у цінні папери може також свідчити про збільшення рівня ліквідності банку та зменшення експозиції до ризику в активів, що забезпечує більшу стабільність управління активами та пасивами. Збільшення інвестицій у цінні папери може також вказувати на те, що банк відкладає свій капітал у менш ризиковані активи замість того, щоб вкладати його у кредитування або інші види активів, що можуть бути більш ризикованими. Збільшення інвестицій у цінні папери також може бути реакцією на зміни у рівні відсоткових ставок. Наприклад, якщо центральний банк підвищує процентні ставки, банк може вибрати інвестувати більше у цінні папери, оскільки вони можуть надати більш високий дохід при меншому ризику, ніж інші види активів.

Інвестиційна нерухомість загалом має тенденцію до зниження, але у 2021-2022 роках стає сталою. У 2020 році цей показник становив 9146 тис. грн., у 2021 та 2022 роках показник становив 3047 тис. грн. Це свідчить про те, що банк може змінити стратегію управління активами і зменшити частку інвестицій в нерухомість через різкі зміни в ринкових умовах або перегляд стратегічних пріоритетів. Зниження показника інвестиційної нерухомості може бути ознакою фінансових труднощів у банку. Це може бути зумовлене, наприклад, недостатністю ліквідності або надмірним ризиком, пов'язаним з нерухомістю. Зниження інвестиційної активності у сегменті нерухомості може відбуватися через погіршення ринкових умов або прогнозів щодо нерухомості. Це може бути спричинене, наприклад, змінами в ринковій ціні нерухомості або зменшенням попиту на нерухомість. Банк може зменшити свою інвестиційну активність у нерухомості через нові або змінені регуляторні обмеження або вимоги, які можуть бути накладені на банк. Зниження показника інвестиційної нерухомості також може відображати стратегічні перегляди банку щодо його бізнес-моделі, диверсифікації портфеля або змін в пріоритетах розвитку.

Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток має хвилеподібну динаміку. У 2020 році цей показник становив 712 тис. грн., у 2021 році становив 10458 тис. грн., а у 2022 році становив 9215 тис. грн. Це свідчить про те, якщо банк активно розширює свій кредитний портфель, то це може призвести до збільшення дебіторської заборгованості, оскільки більше клієнтів отримують кредити. Збільшення дебіторської заборгованості також може вказувати на те, що клієнти банку затримують погашення своїх кредитів або взятих ними фінансових зобов'язань. Якщо дебіторська заборгованість зростає швидше, ніж можливості банку врегулювати заборгованість, це може вказувати на погіршення якості кредитного портфеля та підвищений ризик неповернення кредитів. Збільшення дебіторської заборгованості може вказувати на те, що банк має проблеми з ліквідністю, оскільки гроші, які повинні були надійти від клієнтів у формі погашення кредитів, залишаються заблокованими. Збільшення

дебіторської заборгованості може також бути стратегічним кроком банку, який збільшує свою ділову активність та розширює галузі своєї діяльності.

Основні засоби та нематеріальні активи мають тенденцію до зниження. У 2020 році цей показник становив 313771 тис. грн., у 2021 році становив 296409 тис. грн., а у 2022 році становив 286734 тис. грн. Це свідчить про те, що банк може зменшити свої інвестиції у фізичні та нематеріальні активи у разі перегляду своєї стратегії або зміни пріоритетів. Це може включати продаж, ліквідацію або реорганізацію активів. Зниження вартості основних засобів та нематеріальних активів може бути наслідком їх знецінення або втрати вартості через фізичне зношення, технологічну застарілість або інші фактори. Негативні зміни на ринку можуть призвести до зниження вартості активів банку. Це може бути спричинено зниженням попиту на їх послуги або падінням цін на ринку. Зниження показника основних засобів та нематеріальних активів може бути наслідком проблем з кредитним портфелем, якщо банк змушений збільшити відрахування на покриття можливих збитків. Зниження показників активів може також бути ознакою фінансових труднощів банку, які можуть виникнути з різних причин, таких як погіршення кредитних умов, недостатність ліквідності або неспроможність виконання зобов'язань.

Активи з права користування мають тенденцію до зростання. У 2020 році цей показник становив 4611 тис. грн., у 2021 році становив 9460 тис. грн., а у 2022 році становив 46155 тис. грн. Збільшення активів з права користування може вказувати на те, що клієнти активно використовують банківські кредити та інші види кредитних послуг. Це може бути ознакою підвищеного попиту на фінансову підтримку з боку підприємств або приватних осіб. Банк може активно розширювати свій портфель кредитів, надаючи більше кредитів та інших фінансових послуг. Збільшення активів з права користування може відображати цей процес інтенсивного росту. Якщо клієнти банку активно використовують кредити, це також може свідчити про їхню віру у власну фінансову стабільність і здатність повернути кредити в майбутньому. Збільшення активів може бути також результатом стратегічних рішень банку щодо збільшення його кредитного

портфеля або використання специфічних кредитних стратегій. Однак, варто враховувати, що збільшення активів з права користування також може вказувати на зростання ризиків банку, особливо якщо це зростання не збалансоване збільшенням резервів або забезпечень.

Інші активи мають тенденцію до зниження. У 2020 році цей показник становив 22113 тис. грн., у 2021 році становив 9788 тис. грн., а у 2022 році становив 9425 тис. грн. Це свідчить про те, що банк може змінити свою інвестиційну стратегію, змінюючи співвідношення між різними активами. Зниження показника інших активів може вказувати на перерозподіл коштів від інших активів до інших форм активів, які можуть вважатися менш ризикованими або більш доцільними з точки зору виправлення ризиків. Зниження показника інших активів може бути викликане нецільовими збитками або втратами, наприклад, у результаті продажу активів за ціною нижче їхньої вартості або внаслідок несприятливого впливу на ринкові ціни. Банк може активно збільшувати свою ліквідність, зменшуючи інвестиції у менш ліквідні активи на користь тих, які можна швидко і без проблем продати або конвертувати в готівку. Зниження показника інших активів може також відображати зміни в структурі активів банку, наприклад, зміну співвідношення між короткостроковими та довгостроковими активами. Зниження показника інших активів може бути викликане також регуляторними обмеженнями або вимогами щодо структури активів банку, які можуть вимагати змін у портфелі активів.

Необоротні активи мають хвилеподібну динаміку. У 2020 році цей показник становив 7720 тис. грн., у 2021 році становив 5134 тис. грн., а у 2022 році становив 19204 тис. грн. Це свідчить про те, що банк може збільшувати свої необоротні активи внаслідок стратегічних інвестицій у розширення своєї мережі відділень, покращення технологічної інфраструктури або придбання нових активів, які сприяють покращенню його діяльності. Зростає обсяг кредитів або інших активів, які банк намагається отримати, наприклад, через розширення кредитування клієнтів або інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти. Збільшення необоротних активів також може виникнути внаслідок

переоцінки вартості існуючих активів. Банк може вирішити переоцінити свій майновий склад або інші активи, що призведе до збільшення їх обсягу в балансі. Збільшення необоротних активів може також вказувати на зростання ризику, особливо якщо це пов'язано з інвестуванням у менш стабільні або ризиковані активи, такі як нерухомість або цінні папери низької якості. Збільшення необоротних активів також може бути наслідком фінансових операцій, таких як придбання інших банків або компаній, що може вимагати збільшення майнових активів.

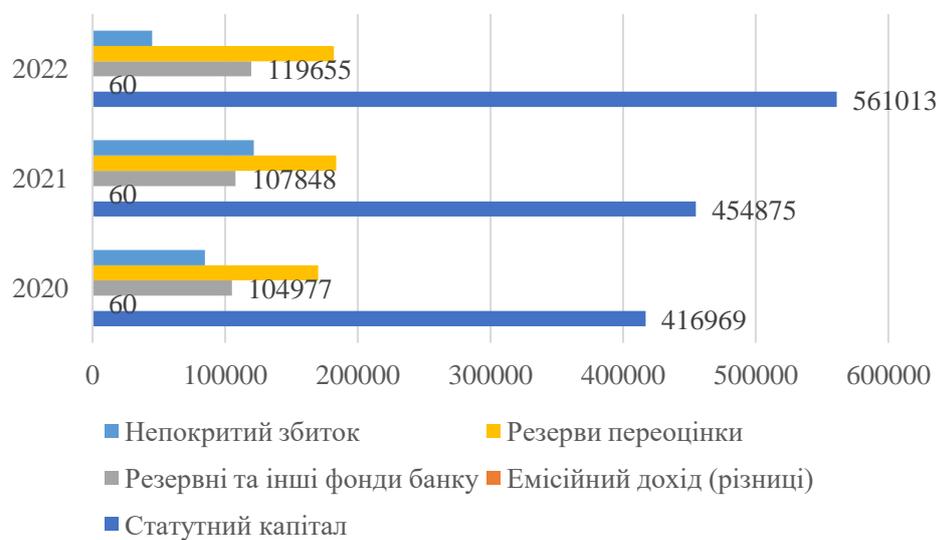

Рис. 2.2. Динаміка і структура власного капіталу АТ «Полтава-Банк»

Кошти банків мають хвилеподібну динаміку (Таблиця А.2), але у 2022 році (139993 тис. грн) порівняно з 2021 роком (139999 тис. грн.) мають тенденцію до зниження, а у порівнянні з 2020 роком (80000 тис. грн.) до зростання. Це може бути позитивним сигналом для банку, оскільки вклади є джерелом дешевих фінансових ресурсів для нього, які він може використовувати для надання кредитів та інших фінансових послуг. Банк також може збільшувати свої кошти в інших банках шляхом розміщення депозитів у інших установах. Це може бути стратегією для диверсифікації ризиків або для отримання вищого рівня доходу у порівнянні з тим, що він міг би отримати від утримання активів в інших формах. Збільшення коштів банків у банку може також свідчити про збільшення рівня ліквідності банку. Це означає, що банк може мати достатньо готівки або

еквівалентів готівки для виконання своїх зобов'язань перед клієнтами та здійснення операцій. Збільшення коштів банків у банку може також бути результатом спекулятивних операцій або стратегій залучення коштів, які мають на меті здійснення спекулятивних операцій на фінансових ринках або маніпуляцію ринковими цінами.

Кошти клієнтів за весь досліджуваний період мають тенденцію до зростання. У 2020 році цей показник становив 2252097 тис. грн., у 2021 році становив 2396263 тис. грн., а у 2022 році становив 3197189 тис. грн. Коли клієнти зберігають більше грошей на рахунках у банку, це може свідчити про зростання довіри до банку та його послуг. Банк може проводити успішні маркетингові кампанії, які привертають нових клієнтів або збільшують активність поточних клієнтів, що призводить до збільшення їхніх внесків на рахунках. Можливо, банк успішно розширює свою аудиторію або пропонує нові та привабливі продукти та послуги, які привертають більше клієнтів. Якщо банк пропонує вигідні умови для зберігання грошей на рахунках, клієнти можуть вирішити зберігати більше грошей в банку, щоб отримати вигоду від високих процентних ставок або інших переваг. Збільшення показника "кошти клієнтів" може також відображати зростання обсягу бізнесу банку через збільшення кількості клієнтів або збільшення обсягів транзакцій. Звісно, збільшення показника "кошти клієнтів" може бути індикатором стабільності та успішності банку, але також може варіюватися залежно від різних факторів, тому потрібно аналізувати його в контексті загального фінансового стану банку і ринкових тенденцій.

Резерви за зобов'язаннями мають хвилеподібну динаміку, але у 2022 році (3963 тис. грн.) мають тенденцію до зниження у порівнянні з 2020 роком (6559 тис. грн.). Якщо банк зменшує резерви, що відведені для покриття можливих втрат від неповернення кредитів, це може вказувати на те, що банк вважає ризик неповернення кредитів меншим або неперіоритетним. Це може бути обумовлено покращенням економічної ситуації або змінами у кредитній політиці банку. Банк може намагатися збільшити свою прибутковість шляхом зменшення резервів та використання цих коштів для інших цілей, таких як надання більшого обсягу

кредитів або інвестування в прибуткові активи. Зниження показника резерву за зобов'язаннями може також вказувати на покращення якості портфеля кредитів банку. Якщо кредити стають менш ризикованими або більш ліквідними, банк може вирішити зменшити резерви, оскільки ризик неповернення стає меншим. Зниження резервів може бути також ознакою фінансового тиску або проблем у банку. Банк може намагатися збільшити ліквідність шляхом зменшення резервів, щоб зробити доступними додаткові кошти для оплати зобов'язань або покриття потенційних втрат.

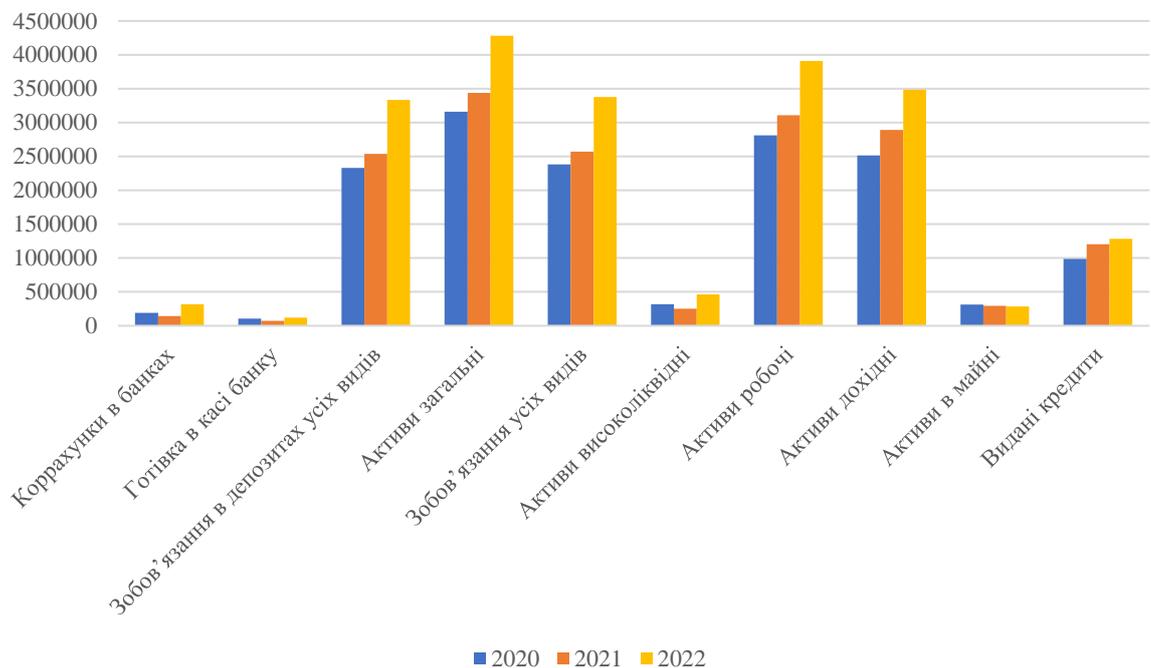

Рис. 2.3. Динаміка структури активів та зобов'язань АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр.

У результаті дослідження зобов'язання банку мають тенденцію до зростання. У 2020 році цей показник становив 2383659 тис. грн., у 2021 році становив 2572147 тис. грн., а у 2022 році становив 3375101 тис. грн. Якщо зростає попит на кредити серед клієнтів (наприклад, у зв'язку з покращенням економічної ситуації або великими інвестиційними проектами), банк може збільшувати обсяги наданих кредитів, що призводить до збільшення його зобов'язань. Банк може збільшувати свої зобов'язання, привласнюючи нові депозити від клієнтів або видаючи нові облігації, щоб фінансувати свою

діяльність та розширювати бізнес. Збільшення зобов'язань також може бути свідченням про зростання фінансового ризику банку, якщо він надто активно використовує позикові кошти або має значні зобов'язання перед іншими учасниками ринку. Збільшення зобов'язань може також вказувати на погіршення ліквідності банку, якщо він намагається залучити більше грошей для покриття своїх зобов'язань або виплати забезпечення. Банк може вибрати активну стратегію росту, яка передбачає збільшення його зобов'язань для фінансування нових інвестицій або розширення бізнесу.

Власний капітал банку за весь досліджуваний період має тенденцію до зростання. У 2020 році цей показник становив 776859 тис. грн., у 2021 році становив 868158 тис. грн., а у 2022 році становив 4282612 тис. грн. Збільшення власного капіталу може бути індикатором покращення фінансової стійкості банку. Власний капітал є фундаментальною складовою фінансової стійкості, і збільшення його означає, що банк має більше ресурсів для покриття можливих втрат і виконання регуляторних вимог. Збільшення власного капіталу може дати банку додаткові фінансові можливості для розширення своєї діяльності, таких як розширення кредитування, інвестування в нові продукти або ринки, а також відкриття нових філій. Збільшення власного капіталу може свідчити про впевненість ринку в фінансовій стабільності та надійності банку. Це може підвищити довіру клієнтів, інвесторів та регуляторів до банку, що в свою чергу може позитивно впливати на його репутацію та можливість залучення капіталу. Збільшення власного капіталу також може бути реакцією на зміни в регуляторному середовищі, такі як зміни вимог до капіталу, які змушують банківські установи підвищувати свій рівень власного капіталу для відповідності регуляторним стандартам.

Важливу роль відіграє аналіз фінансової стійкості банку за методом коефіцієнтів. Суть цих коефіцієнтів полягає у визначенні фінансової стійкості банку, надійності ресурсів, та суть формування і правильність використання банківських ресурсів. Таким чином результати обчислення цих коефіцієнтів подані в Додатку А (таблиця А.3).

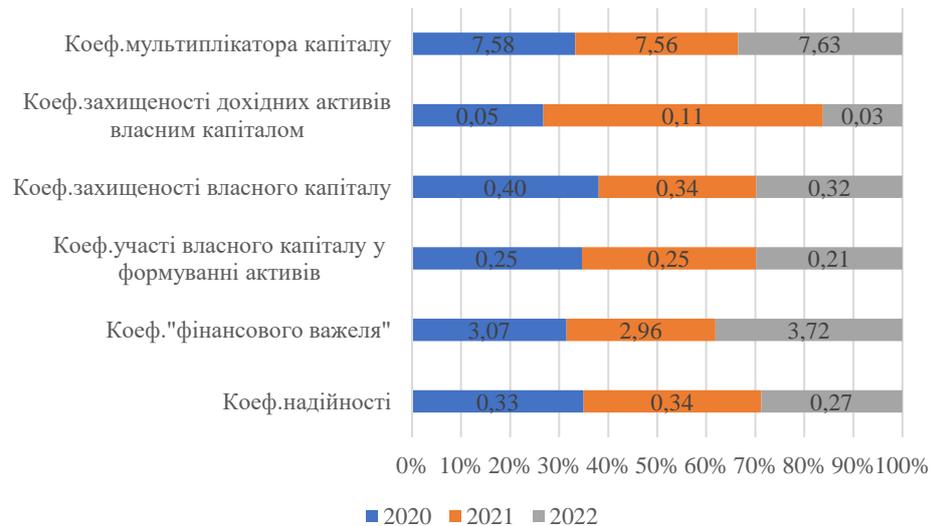

Рис. 2.4. Динаміка показників фінансової стійкості АТ «Полтава-Банк» за коефіцієнтним методом за 2020-2022 рр.

Коефіцієнт надійності загалом має хвилеподібну динаміку. У 2020 році становив 0,33 (33%), у 2021 році становив 0,34 (34%), а у 2022 році 0,27 (27%). Всі показники цього коефіцієнта за весь досліджуваний період відповідають нормативному значенню. Тобто, банк можна вважати надійним.

Коефіцієнт фінансового важеля теж має хвилеподібну динаміку. У 2020 році становив 3,07, у 2021 році становив 2,96, а у 2022 році становив 3,72, що цілком відповідає нормативним значенням.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів у 2020-2021 рр. залишається стабільним на рівні 0,25 (25%), а у 2022 році становив 0,21 (21%), що теж цілком відповідає нормативним значенням. Це свідчить про спроможність банку зі свого власного капіталу формувати активи, що є позитивним явищем.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу має тенденцію до зниження. У 2020 році становив 0,4, у 2021 році становив 0,34, а у 2022 році становив 0,32. Це свідчить про те, що у 2022 році власний капітал банку став менш захищеним у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ в Україну та іншими фінансовими кризами.

Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом має хвилеподібну динаміку. У 2020 році становив 0,05, у 2021 році становив 0,11, а у 2022 році становив 0,03. Що свідчить про низький захист дохідних активів власним капіталом.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу має хвилеподібну динаміку. У 2020 році становив 7,58, у 2021 році становив 7,56, а у 2022 році становив 7,63. Показники за досліджуваний період мають дуже низьке значення, що не відповідає нормативним. З цього слідує, що банку потрібно збільшувати та убезпечувати свій власний капітал від зовнішніх чинників та обставин фінансової кризи.

Відповідно до проведеного аналізу фінансової стійкості банку маємо низький захист власним капіталом дохідних активів та сам захист власного капіталу, що є ненадійним, нестійким передкризовим явищем, банку потрібно збільшувати свій власний капітал, щоб впевненіше та ефективніше розраховуватись зі своїми зобов'язаннями.

Аналіз ділової активності дозволяє визначити фінансову стійкість банку шляхом оцінки його активів, кредитних портфелів, капіталу та зобов'язань. Це допомагає визначити здатність банку вистояти у випадку фінансових труднощів та забезпечити стабільність його функціонування. Аналіз ділової активності допомагає ідентифікувати та оцінювати різні види ризиків, з якими зіштовхується банк, такі як кредитний, процентний, ліквідності, ринковий тощо. Це дозволяє банку приймати розумні рішення щодо керування цими ризиками та зменшення їх впливу на діяльність. Аналіз ділової активності дозволяє оцінити ефективність управління активами банку, включаючи розміщення фінансових ресурсів, інвестиційні рішення та стратегії управління ризиками. Ліквідність є ключовим аспектом функціонування банку. Аналіз ділової активності дозволяє оцінити рівень ліквідності банку та його здатність виконати зобов'язання перед клієнтами та іншими кредиторами. Шляхом аналізу ділової активності банк може виявити можливості для розвитку, включаючи нові продукти та послуги, розширення ринків або покращення процесів управління. Отже, аналіз ділової

активності банку є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління та забезпечення стійкості та успішності фінансових установ.

Проведемо аналіз ділової активності в активах та пасивах АТ «Полтава-Банк» за коефіцієнтним методом. Коефіцієнти ділової активності банку висвітлені в таблиці А.4.

Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів має хвилеподібну динаміку. У 2020-2021 рр до збільшення з 1,33 до 1,34, а у 2022 році до зменшення до 1,27. Якщо клієнти менше використовують кредити або залучені кошти на розміщення в банку, це може бути ознакою того, що попит на позики в банку зменшується. Це може відбуватися через зниження економічної активності або через інші фактори, такі як зміни в інтересах за кредитами або вкладками. Якщо банк знижує відсоткові ставки за кредитами або підвищує їх для вкладників, це може призвести до змін у поведінці клієнтів. Вони можуть менше використовувати кредити або шукати альтернативи для розміщення своїх коштів, що призводить до зниження активності залучення позичених і залучених коштів у банку. Інші банки можуть запропонувати більш вигідні умови для вкладників або позичальників, що призводить до перерозподілу клієнтів між різними банками і зниження активності в конкретному банку. Сам банк може змінити свою стратегію щодо залучення та розміщення коштів. Наприклад, він може зосередитися на менш ризикованих виданнях кредитів або на розширенні своєї бази клієнтів за допомогою інших продуктів або послуг.

Отже, зниження коефіцієнта активності залучення позичених і залучених коштів у банку може свідчити про широкий спектр економічних та стратегічних факторів, які впливають на діяльність банку.

Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів має хвилеподібну динаміку. У 2020 році становив 0,03, у 2021 році становив 0,04, а у 2022 році становив також 0,03.

Банк може вирішити змінити стратегію фінансування, звертаючи увагу на інші джерела коштів, такі як власні ресурси, випуск цінних паперів або приваблення депозитів від клієнтів. Зниження коефіцієнта може бути реакцією

на зміни на ринку міжбанківських кредитів, такі як зміна процентних ставок або доступності кредитування. Якщо банк вважає, що умови кредитування стали не вигідними, він може зменшити свою активність у цьому напрямку. Зниження коефіцієнта активності може також вказувати на фінансові проблеми у банку, які можуть виникнути через неплатоспроможність, нестабільність або інші проблеми з кредитуванням або управлінням ризиками. Банк може прийняти рішення про зміну стратегії або фокусу своєї діяльності, що може призвести до зменшення активності у міжбанківському кредитуванні.

Загалом, зниження коефіцієнта активності залучення міжбанківських кредитів у банку може бути ознакою різних змін у стратегії, фінансовому стані чи ринкових умовах, і варто докладно дослідити причини цього зниження, щоб зрозуміти його наслідки для банку.

Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів має хвилеподібну динаміку. У 2020 році становив 0,3, у 2021 році становив 0,32, а у 2022 році становив 0,26. Зниження цього показника у порівнянні з 2020 роком свідчить про втрату довіри до його стійкості або фінансового здоров'я, вони можуть вирішити не зберігати гроші в цьому банку, що призведе до зменшення кількості залучених строкових депозитів. Банк може змінити свою стратегію щодо розміщення коштів, віддаючи перевагу іншим видам фінансових інструментів або інвестицій, що призводить до меншого обсягу залучених строкових депозитів.

Якщо банк знижує відсоткові ставки по строковим депозитам, це може призвести до зменшення інтересу клієнтів укладати такі депозити, що в свою чергу знижує загальний обсяг залучених коштів у банку. Зміни в економіці або фінансовій системі країни можуть також вплинути на залучення строкових депозитів у банку. Наприклад, велика кількість інвестицій в альтернативні активи або зміни відносної привабливості ринків можуть зменшити обсяг строкових депозитів у банку.

У будь-якому випадку зниження коефіцієнта активності залучення строкових депозитів в банку може свідчити про проблеми або зміни в банківській

сфері, які варто дослідити для подальшого розуміння причин цього явища і прийняття відповідних заходів.

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у доходні активи має хвилеподібну динаміку. У 2020 році цей показник становив 0,95, у 2021 році становив 0,89, а у 2022 році становив 0,97. Збільшення показника у порівнянні з початком досліджуваного періоду свідчить про його здатність ефективно використовувати доступні ресурси для генерації доходу. Банк може успішно вкладати залучені кошти у різноманітні доходні активи, такі як кредити, інвестиції або цінні папери, що приносять дохід. Збільшення використання залучених коштів у доходні активи може свідчити про зростання попиту на кредити з боку клієнтів і, отже, більш активне кредитування банком. Якщо банк ефективно використовує залучені кошти для генерації доходу, це може призвести до збільшення прибутковості банку. З іншого боку, збільшення цього коефіцієнта також може вказувати на підвищення ризику, оскільки більший обсяг кредитування може означати більшу концентрацію ризику в позичках.

Загалом, збільшення коефіцієнта використання залучених коштів у доходні активи може бути позитивним сигналом щодо фінансової стійкості та успішності банку, але також може вимагати уваги до ризиків, пов'язаних зі збільшеним обсягом кредитування.

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель має хвилеподібну динаміку. У період 2020-2021 рр. має тенденцію до зростання. У 2020 році становив 0,41, у 2021 році становив 0,47, а у 2022 році становив 0,38. Зменшення цього показника може свідчити про те, що попит на кредити серед позичальників зменшується, банк може виявити складність у використанні залучених коштів у формі кредитів. Це може бути пов'язано з економічними факторами, такими як зниження інвестиційної активності підприємств або зменшення споживчої активності населення. Банк може обирати більш консервативний підхід до кредитування через зростання ризиків або несприятливі умови на ринку. У цьому випадку, навіть якщо попит на кредити залишається стабільним, банк може зменшити свій кредитний портфель для

зменшення ризиків. Якщо банк стикається з проблемами щодо ліквідності, він може бути змушений зменшувати активність у кредитуванні для забезпечення необхідної ліквідності. Наприклад, це може статися внаслідок великої кількості зняття вкладів клієнтами або проблем з отриманням нового фінансування. Банк може бути обмежений регуляторними вимогами щодо кредитного ризику або капіталовкладень, що може призвести до зменшення активності у кредитуванні.

У будь-якому випадку, зменшення коефіцієнта активності використання залучених коштів у кредитний портфель в банку може бути ознакою різних проблем, від економічних до внутрішніх управлінських чи регуляторних.

Щодо коефіцієнта активності використання строкових депозитів у кредитний портфель. Цей показник протягом всього досліджуваного періоду має тенденцію до зниження. У 2020 році цей показник становив 0,96, у 2021 році становив 0,91, а у 2022 році становив 0,88. Зниження цього показника може свідчити про те, що банк може вирішити змінити свою стратегію управління активами і пасивами, зосереджуючись на інших джерелах фінансування або інших видів активів з вищими рівнями доходності чи меншими ризиками. Зменшення використання строкових депозитів може вказувати на зміну стратегії кредитування банку. Наприклад, банк може зосередитися на залученні ресурсів через інші джерела, такі як випуск облігацій або залучення короткострокових позик. Зменшення попиту на строкові депозити може бути відображенням зміни у ринкових умовах, таких як зміни відсоткових ставок чи зміна кон'юнктури ринку. Банк може також зменшувати свою залежність від строкових депозитів як реакцію на виявлені ризики, пов'язані з цим видом фінансування. Наприклад, вони можуть вважати цей тип депозитів занадто чутливим до відсоткових змін.

Загалом, зменшення коефіцієнта активності використання строкових депозитів у кредитний портфель у банку може свідчити про різні аспекти стратегічних змін або реакції на зміни в зовнішніх умовах.

Коефіцієнт рівня дохідних активів має хвилеподібну динаміку, але у 2020-2021 роках має тенденцію до зростання. У 2020 році цей показник становив 0,8, у 2021 році становив 0,84, а у 2022 році 0,81. Відповідно до аналізу між початком

та кінцем досліджуваного періоду має тенденцію до зниження, що може свідчити про зменшення прибутковості банку або зміни в його портфелі активів. Якщо дохід від активів банку зменшується, це може бути результатом зниження процентних ставок на кредити або інвестиції, зниження обсягів кредитування, або зростання витрат на управління активами. Банк може змінювати свій портфель активів, переорієнтовуючи його на менш прибуткові види активів або менше ризиковані інвестиції. Якщо витрати на управління активами зростають або стають менш ефективними, це може призвести до зменшення коефіцієнта рівня дохідних активів. Якщо витрати на фінансування (наприклад, відсоткові ставки за залучення коштів) зростають швидше, ніж доходи від активів, це також може спричинити зменшення коефіцієнта рівня дохідних активів.

У кожному випадку необхідно детально аналізувати фактори, що впливають на коефіцієнт рівня дохідних активів, для розуміння його конкретного впливу на банк і можливих стратегій відповіді.

Коефіцієнт кредитної активності у 2020-2021 роках має тенденцію до зростання, але у 2022 році зменшився. У 2020 році цей показник становив 0,31, у 2021 році становив 0,35, а у 2022 році становив 0,3. Це може вказувати на зниження споживчого попиту, недостатність інвестиційних можливостей або загальне зниження довіри до економіки. Якщо банк недавно надавав кредити, і тепер більша частина їх не повертається в строк або має проблеми з погашенням, це може призвести до зменшення кредитної активності через збільшення ризиків. Банк може намагатися зменшити свою кредитну активність як частину стратегії ризикованого управління або зменшення ризиків у зв'язку зі змінами в економіці або ринкових умовах. Банк може зменшувати свою кредитну активність для забезпечення більш високого рівня ліквідності в разі непередбачуваних обставин або для відповіді на ризики, пов'язані зі змінами на ринку. Зміни у законодавстві або регулюванні можуть також впливати на кредитну активність банку, змушуючи його змінити свою стратегію або обмежити види кредитів, які він надає.

У будь-якому випадку, зменшення коефіцієнта кредитної активності вимагає уваги банку та може бути сигналом для проведення додаткового аналізу й прийняття відповідних заходів для вирішення проблем, які його спричинили.

Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери має тенденцію до зростання за весь досліджуваний період. У 2020 році становив 0,48, у 2021 році становив 0,49, а у 2022 році становив 0,51, що може вказувати на те, що банк активно надає кредити підприємствам та приватним особам, це може призвести до зростання коефіцієнта загальної інвестиційної активності. Підприємства та особи використовують ці кредити для інвестицій в нові проекти, розвиток бізнесу та інші цілі, що стимулює загальні інвестиції в економіці. Банк сам може збільшити свої інвестиції в різноманітні активи, такі як цінні папери, нерухомість, технологічні рішення тощо. Це може бути показником розширення бізнесу банку або стратегічної переорієнтації на ринку. Зростання коефіцієнта може також вказувати на покращення фінансового стану банку, що дозволяє йому розширити свою діяльність та збільшити обсяги інвестицій. Загалом, зростання коефіцієнта загальної інвестиційної активності у банку може бути позитивним сигналом для економіки в цілому, оскільки це може вказувати на збільшення інвестицій, створення нових робочих місць та загальне економічне зростання.

Проте варто брати до уваги, що зростання цього показника може також вказувати на певні ризики, такі як збільшення ризику кредитування або надмірна ризикованість банку в інвестиційному портфелі. Тому цей показник має аналізуватися в контексті інших фінансових показників та зовнішніх економічних умов.

Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах має хвилеподібну динаміку. У 2020 році цей показник становив 0,6, у 2021 році становив 0,58, а у 2022 році становив 0,63. У порівнянні з початком досліджуваного періоду має тенденцію до зростання, що може свідчити про те, що банк може обирати інвестувати в дохідні активи з метою зниження ризику портфеля. Це може бути особливо важливо в періоди економічної нестабільності або під час зростання неспокійних

ринкових умов. Зростання коефіцієнта інвестицій у дохідних активах також може бути реакцією на грошову політику центрального банку. Наприклад, якщо центральний банк знижує процентні ставки, банки можуть звертатися до доходних активів для отримання доходів. Це також може свідчити про стратегію максимізації доходів. Дохідні активи, такі як облігації або депозити з фіксованим доходом, можуть забезпечити більш стабільний потік доходу порівняно з іншими видами інвестицій. Якщо банк вирішує інвестувати більше у дохідні активи, це може свідчити про збільшення довіри до ринку, оскільки дохідні активи вважаються менш ризикованими в порівнянні з іншими інвестиційними можливостями.

В будь-якому випадку, зростання коефіцієнта інвестицій у дохідних активах в банку варто аналізувати в контексті загальної стратегії управління активами, ринкових умов та цілей банку.

Коефіцієнт проблемних кредитів має хвилеподібну динаміку. У 2020-2021 рр. має тенденцію до зниження. У 2020 році становив 0,2, у 2021 році становив 0,08, а у 2022 році становив 0,12. Що в свою чергу свідчить про те, що банк ефективно управляє ризиками, пов'язаними з кредитами, і має стратегії для запобігання несплати кредитів. Зменшення коефіцієнта проблемних кредитів може вказувати на те, що банк видає кредити більш обережно та вдало вибирає клієнтів, що зменшує ризики неповернення кредитів. Зменшення проблемних кредитів може вказувати на покращення економічної ситуації в країні, що робить боргові зобов'язання боржників більш прийнятними і забезпечує їхню спроможність виконувати фінансові зобов'язання. Зменшення проблемних кредитів також може свідчити про те, що банк вдосконалив свої методи оцінки ризиків або впровадив більш ефективні системи моніторингу боржників.

У будь-якому випадку, зменшення коефіцієнта проблемних кредитів в банку вважається позитивним явищем, оскільки це сприяє його фінансовій стабільності та забезпечує йому можливість надалі надавати кредити та розвивати свою діяльність.

Проведемо аналіз ліквідності АТ «Полтава-Банк» за коефіцієнтним методом, відповідно до таблиці А.5.

Коефіцієнт миттєвої ліквідності має стабільну динаміку, але у 2021 році мав тенденцію до зниження. У 2020 році цей показник становив 0,13, у 2021 році становив 0,09, а у 2022 році становив 0,13. Це може вказувати на те, що банк має проблеми з грошовими потоками, які потрібні для покриття своїх зобов'язань. Це може бути наслідком того, що багато коштів було вкладено в малоліквідні активи, які не можуть швидко конвертуватися в готівку.

Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку у періоді 2020-2021 рр. має тенденцію до зростання, у 2020 році показник становив 1,33, а у 2021 році 1,34, але у 2022 році має тенденцію до зниження 1,27. Це свідчить про Банк може активно видає кредити своїм клієнтам, що призводить до зменшення ліквідних активів та збільшення зобов'язань у вигляді залучених коштів (наприклад, депозитів). Це може бути позитивним сигналом, що банк активно стимулює економіку, але при цьому може збільшувати своє ризиковане положення.

Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів має хвилеподібну динаміку. У 2020 році цей показник становив 0,11, у 2021 році становив 0,08, а у 2022 році становив 0,12. Це може бути індикатором того, що банк має проблеми з ліквідністю і не може легко конвертувати свої активи у готівку без значного зниження їх вартості.

Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань теж має хвилеподібну динаміку. У 2020 році цей показник становив 1,05, у 2021 році становив 1,12, а у 2022 році становив 1,03. Це може означати, що банк більше використовує короткострокові джерела фінансування, наприклад, короткострокові позики, які вимагають швидкого погашення. Це може бути стратегічним рішенням для швидкого залучення коштів або може бути зумовлене високою потребою у фінансуванні.

Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів має тенденцію до зростання у 2020-2021 рр, а у 2022 році має тенденцію до зниження. У 2020 році цей показник становив 0,42, у 2021 році

становив 0,48, а у 2022 році становив 0,38. Це може означати, що банк видає більше кредитів, ніж залучає депозитів, що може призвести до зниження його ліквідності.

Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань має хвилеподібну динаміку. У 2020 році показник становив 0,27, у 2021 році становив 0,21, а у 2022 році становив 0,22. Зменшення коефіцієнта ліквідності також може свідчити про погіршення фінансового стану банку, якщо це не зумовлено стратегічними рішеннями. Наприклад, банк може зіштовхнутися з проблемами ліквідності через збільшення втрат або зниження депозитів.

Графічна інтерпретація показників ліквідності АТ «Полтава-Банк» за коефіцієнтним методом вказана на рис. 2.4.

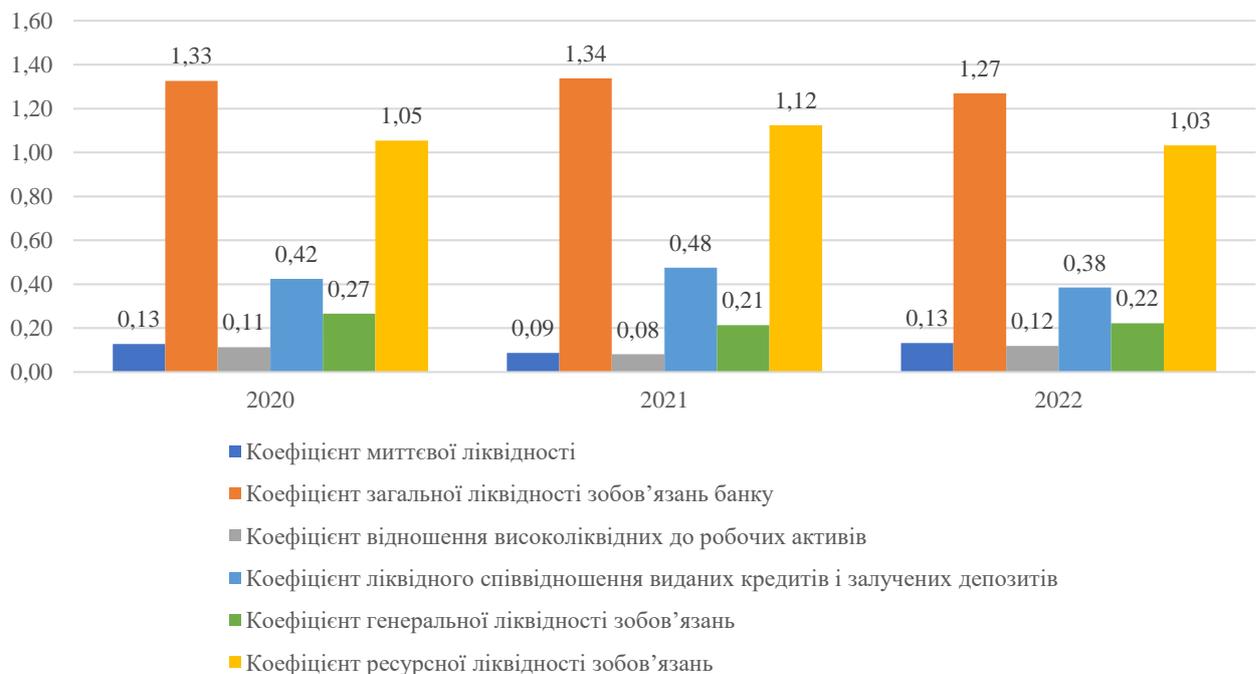

Рис. 2.5. Динаміка коефіцієнтів (показників) ліквідності ресурсної бази АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр.

Проведемо аналіз ефективності управління ресурсами АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр. відповідно до даних таблиці А.6.

Загальний рівень рентабельності має хвилеподібну динаміку. У 2022 році (0,12) у порівнянні з 2020 (0,17) спостерігається тенденція до зниження цього показника. Якщо банк не вдається генерувати достатню кількість прибутку від

своїх активів (таких як кредити, інвестиції тощо), це може призвести до зниження загальної рентабельності. Збільшення витрат на операційну діяльність, адміністративні витрати або витрати на кредитування може знизити загальний рівень рентабельності. Погіршення якості кредитного портфеля та зростання кредитних втрат може вплинути на прибутковість банку, оскільки вимагається формування резервів для покриття неповернених кредитів. Негативні зміни в ринкових умовах, такі як зниження процентних ставок, конкурентний тиск або зміни у регулюванні, можуть також вплинути на рентабельність банку. Якщо ризикованість кредитування зростає, або якщо банк змушений виділяти більше капіталу для покриття ризиків, це також може призвести до зниження рентабельності. Зміна стратегії банку, така як зміна спрямованості бізнесу або інвестиційних пріоритетів, також може мати вплив на рентабельність.

Коефіцієнт окупності витрат доходами має тенденцію до зростання. У 2020 році показник становив 1,98, у 2021 році становив 2,87, а у 2022 році становив 2,9. Збільшення коефіцієнта окупності витрат доходами може вказувати на те, що банк ефективно використовує свої ресурси та здатен генерувати достатні доходи для покриття витрат. Інше можливе пояснення полягає у зростанні доходів банку. Це може бути результатом розвитку нових продуктів або послуг, залучення нових клієнтів, покращення умов кредитування тощо. Збільшення коефіцієнта окупності витрат доходами також може свідчити про зниження витрат банку на операційну діяльність, наприклад, через оптимізацію бізнес-процесів, зменшення витрат на технології або раціоналізацію управління активами. Успішне управління ризиками може призвести до збільшення коефіцієнта окупності витрат доходами, оскільки банк може уникнути втрат через ефективне контролювання ризиків.

Чиста процентна маржа має тенденцію до зростання за весь досліджуваний період (2020 р. 5,41, 2021 р. – 5,40, 2022 р. – 6,61), що свідчить про позитивні зміни у фінансовій діяльності банку та його прибутковості. Чиста процентна маржа визначається як різниця між відсотковим доходом, отриманим від активів (наприклад, кредитів та інших фінансових інструментів), та відсотковими

витратами, пов'язаними з залученням коштів (наприклад, виплатою відсотків за депозитами та іншими зобов'язаннями перед клієнтами).

Чистий спред має тенденцію до зростання у 2022 році (26,16) у порівнянні з 2020 роком (21,64). Що свідчить про поліпшення якості кредитного портфеля банку або на підвищення ефективності управління ризиками. Якщо загальний рівень процентних ставок у економіці зростає, банк може підвищити відсоткові ставки за кредитами без значного збільшення відсоткових ставок за депозитами. Це також може призвести до збільшення чистого спреду. Якщо банк може знизити витрати на приваблення коштів (наприклад, через зниження ставок за депозитами або залучення більш дешевого джерела фінансування), при цьому підтримуючи відсоткові ставки за кредитами на попередньому рівні, це також може призвести до збільшення чистого спреду. Вдосконалення процесів, покращення управління ризиками та оптимізація фінансових операцій можуть також призвести до збільшення чистого спреду, не змінюючи відсоткових ставок для клієнтів.

«Мертва точка» прибутковості банку має тенденцію до зниження (2020 р. – 0,64, 2021 р. – 0,25, 2022 р. - -0,51), що свідчить про погіршення фінансової стійкості банку і вказувати на ризики для його стабільності та ліквідності. Інша можлива причина зниження мертвої точки прибутковості - зростання витрат банку. Це може бути пов'язано зі збільшенням витрат на операційну діяльність, адміністративні витрати або витрати на реалізацію стратегічних проектів. Зниження мертвої точки прибутковості в цьому випадку вказує на те, що банку потрібно зростання доходів, щоб виправдати ці додаткові витрати і забезпечити прибутковість. Зниження мертвої точки прибутковості може також бути наслідком змін у ринкових умовах, таких як зменшення процентних ставок, зростання конкуренції або зміни в клієнтському попиті. Це може вимагати від банку адаптації своїх стратегій та продуктів для збільшення доходів і підтримки мертвої точки прибутковості на прийнятному рівні.

Продуктивність праці має тенденцію до зростання. У 2020 році показник становив 1063,95, у 2021 році становив 1345,92, а у 2022 році становив 1510,73.

Зростання продуктивності праці може вказувати на те, що банк здійснює свою операційну діяльність більш ефективно, використовуючи менше ресурсів (включаючи час та працю) для досягнення того ж обсягу роботи або навіть більшого обсягу. Зростання продуктивності праці може також вказувати на те, що працівники банку здатні забезпечувати більшу кількість послуг або роблять це більш якісно за той самий період часу. Підвищення продуктивності може бути результатом впровадження нових технологій та автоматизації процесів, що дозволяє працівникам більш ефективно виконувати свої обов'язки. Зростання продуктивності може допомогти банку стати більш конкурентоспроможним на ринку, забезпечуючи ефективнішу та вигіднішу обслуговування своїм клієнтам порівняно з конкурентами. Заощадження ресурсів, таких як час та гроші, завдяки зростанню продуктивності, може допомогти банку оптимізувати свої витрати та підвищити рентабельність.

Рентабельність активів має хвилеподібну динаміку та тенденцію до зменшення на кінець досліджуваного періоду (2020 р. – 0,02, 2021 р. – 0,04, 2022 р. – 0,01). Якщо банк не вдається ефективно використовувати свої активи для генерації прибутку, це може призвести до зниження рентабельності активів. Можливі причини такого зниження можуть включати падіння відсоткових ставок, зменшення обсягів кредитування, погіршення якості активів, зростання кредитних втрат тощо. Якщо витрати на операційну діяльність банку зростають швидше, ніж доходи, це може також призвести до зниження рентабельності активів. Збільшення неплатоспроможності позичальників та зростання кредитних втрат може негативно впливати на дохідність активів. Недостатнє управління ризиками може призвести до непередбачених збитків, що впливають на рентабельність активів. Погіршення економічних умов може призвести до зниження рентабельності активів, оскільки банк може стикнутися зі збільшеними втратами або зменшенням попиту на фінансові послуги.

Рентабельність статутного капіталу має тенденцію до зниження (2020 р. – 0,15, 2021 р. – 0,27, 2022 р. – 0,08). Якщо рентабельність статутного капіталу зменшується, це може свідчити про неефективне використання капіталу або

погіршення якості активів, які фінансуються за рахунок статутного капіталу. Зниження рентабельності також може бути наслідком збільшення витрат або зменшення доходів, пов'язаних з управлінням статутним капіталом. Наприклад, збільшення витрат на адміністративні послуги або зниження відсоткових доходів від інвестицій. Зниження рентабельності статутного капіталу може також вказувати на загальне погіршення фінансових умов банку або зміни у макроекономічному середовищі, які впливають на прибутковість фінансових інституцій. Зниження рентабельності може бути ознакою ризиків, які впливають на банк або банківську систему в цілому. Це може вимагати проведення стрес-тестів та оцінки фінансової стійкості банку.

Рентабельність діяльності за витратами має тенденцію до зниження (2020 р. – 0,17, 2021 р. – 0,39, 2022 р. – 0,12). Зниження рентабельності може бути наслідком неефективного управління витратами в банку. Це може включати недоцільні витрати, погане управління персоналом або високі адміністративні витрати. У разі зростання кількості ризикових операцій, які можуть призвести до збитків або збільшення витрат на резервування під кредитні ризики, рентабельність може знизитися. Якщо доходи банку зменшуються, наприклад через падіння обсягів кредитування або конкурентні тиски на процентні ставки, і витрати залишаються стабільними або навіть зростають, це може призвести до зниження рентабельності. Економічні або фінансові турбуленції, такі як зростання процентних ставок, зменшення обсягів кредитування, зміни в регулюючому середовищі тощо, можуть негативно впливати на рентабельність діяльності банку. Зниження рентабельності може також відбуватися внаслідок загальних несприятливих ринкових умов, таких як зниження споживчої активності, зміни в ринкових тенденціях або загрози макроекономічного спаду.

Продуктивність праці середньорічного працівника має тенденцію до зниження у 2022 році та хвилеподібну динаміку у 2020-2021 роках (2020 р. – 89,42, 2021 р. – 185,2, 2022 р. – 64,65). Якщо банк не вдалося ефективно розподілити свої ресурси або використовувати їх у найбільш ефективний спосіб, це може призвести до зниження продуктивності праці. Якщо працівники не

відчувають внутрішньої мотивації для досягнення результатів або відчувають дефіцит у стимулах та визнанні за свою працю, це може призвести до зниження їхньої продуктивності. Якщо працівники не мають достатнього рівня кваліфікації або не отримують необхідного навчання, щоб впоратися з поставленими завданнями, це може призвести до зниження їхньої продуктивності. Якщо банк не інвестує у відповідне обладнання або технології, які допомагають автоматизувати та оптимізувати робочі процеси, це також може призвести до зниження продуктивності працівників. Зниження продуктивності праці також може бути наслідком економічних проблем або кризи в самому банку, таких як фінансові труднощі, недостатність ресурсів або конкурентний тиск. Отже, банк має середню ефективність управління власними ресурсами.

2.2. Оцінка достатності формування власного капіталу банку

Аналіз основних показників ресурсної бази банку було розпочато з аналізу динаміки та структури власного капіталу банку, його складових та показників ефективності власного капіталу АТ «Полтава-Банк». Банківські ресурси – це сукупність грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні банків і використовуються ними для здійснення активних та інших операцій. Таким чином, банківські ресурси можна вважати банківським капіталом.

Аналіз складу та структури власного капіталу банківської установи та його складових, їхньої динаміки та структури досліджено на рис. 2.1. Результати такого аналізу дозволять управлінцям розробити систему рішень, яка зможе підтримати достатній рівень управління та використання банківських ресурсів для покращення якості роботи АТ «Полтава-Банк».

До основних статей банківських ресурсів належать: статутний капітал, емісійний дохід (різниця), резервні та інші фонди, резерви переоцінки та непокритий збиток. Саме ці статті є найбільш вагомими в аналізі ресурсів банку.

Таблиця 2.1

Динаміка та структура ресурсів АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр.

	2020		2021		2022		Зміни +/-		
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	По сумі	У питомій вазі	Темпи змін
Власний капітал									
Статутний капітал	416969	53,67	454875	52,4	561013	61,82	144044	8,15	34,55
Емісійний дохід (різниці)	60	0,01	60	0,01	60	0,01	0	0	0
Резервни та інші фонди банку	104977	13,51	107848	12,42	119655	13,18	14678	-0,33	13,98
Резерви переоцінки	170115	21,9	183688	21,16	181890	20,04	11775	-1,86	6,92
Непокритий збиток	84738	10,91	121687	14,02	44893	4,95	-39845	-5,96	-47,02
Усього власний капітал	776859	100	868158	100	907511	100	130652	0	16,82

За даними таблиці 2.1 можемо зробити висновок про накопичення досліджуваним банком обсягів статутного капіталу протягом 2020-2022 рр. Відповідно, загальна величина статутного капіталу АТ «Полтава-Банк» нарощувалася від 416,97 млн. грн у 2020 році до 561,01 млн. грн. у 2022 році.

Що стосується абсолютних відхилень значень, то вони становили +144,04 млн. грн. за 2022 рік у порівнянні з 2020 роком.

Емісійний дохід (різниці) АТ «Полтава-Банк» протягом досліджуваного періоду (2020-2022 рр.) залишався сталим на рівні 60 тис. грн, що складає 0,01% всього власного капіталу. Це вказує те, що банк здатний забезпечувати стабільний потік прибутку від емісії цінних паперів. Емісійний дохід - це дохід, який банк отримує від випуску та продажу різних видів цінних паперів, таких як акції, облігації, векселі тощо. Цей дохід може бути одноразовим або регулярним, залежно від специфіки випущених цінних паперів.

Стабільний емісійний дохід вказує на те, що банк має стабільний попит на свої цінні папери серед інвесторів і може забезпечити надійний потік прибутку від їхнього продажу. Це може бути результатом доброї репутації банку, його фінансової стабільності та ефективного управління ризиками.

Що стосується резервних та інших фондів банку, їхня величина збільшувалася у 2021 році до 107,85 млн. грн та у 2022 р. до 119,66 млн. грн, у

порівнянні з 2020 роком (104,98 млн. грн.). Стосовно динаміки резервних та інших фондів банку, то спостерігається тенденція до зростання, що в свою чергу свідчить про зростання фінансової стійкості банку. Високі резерви можуть означати, що банк має достатньо капіталу для покриття потенційних втрат чи ризиків.

Регуляторні органи можуть встановлювати обов'язкові мінімальні рівні резервів для банків з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту вкладників. Зростання резервів може вказувати на те, що банк дотримується цих вимог.

Якщо банк планує розширення своєї діяльності або входження на нові ринки, зростання резервів може бути стратегічним кроком для забезпечення фінансової стійкості та ризик-менеджменту.

Збільшення резервів може також свідчити про очікувані витрати або зобов'язання у майбутньому, такі як погашення боргів, реструктуризація активів або покриття потенційних збитків.

Високі резерви можуть також служити як сигнал ринку про надійність та стабільність банку, що може залучити більше вкладників та інвесторів.

Резерви переоцінки за повний досліджуваний період мали хвилеподібну динаміку. Так, у 2021 р. цей показник підвищився до 183,69 млн. грн. у порівнянні з 2020 р. (170,12 млн. грн.), а у 2022 р. зменшились до 181,9 млн. грн., що може свідчити про покращення фінансового стану у 2022 році. Оскільки на фоні фактору повномасштабного вторгнення РФ в Україну, склалась нестабільна економічна ситуація. Відповідно до аналізу, у 2022 році банк покращив своє становище за рахунок зменшення ризиків неповернення кредитів клієнтами, що в свою чергу є покращенням його платоспроможності.

Якщо банк зменшує резерви переоцінки, це може свідчити про поліпшення якості його кредитного портфеля. Зменшення резервів може означати, що менше активів потребує додаткових коштів на покриття очікуваних втрат, оскільки більшість кредитів стають більш надійними.

Банк може приймати стратегічне рішення про зменшення резервів переоцінки як частину своєї стратегії управління ризиками або з метою підвищення прибутковості.

Зменшення резервів переоцінки може бути результатом оптимізації фінансових процесів та зменшення видатків банку.

Щодо показника «Непокритий збиток» АТ «Полтава-Банк», протягом досліджуваного періоду має хвилеподібну динаміку. У 2021 році (121,69 млн. грн.) у порівнянні з 2020 роком (84,74 млн. грн.) спостерігається тенденція до підвищення, що свідчить про фінансову нестабільність банку. Це може бути результатом непродуктивних інвестицій, втрат від кредитних операцій або зниження доходів. Щодо 2022 року, у порівнянні з попередніми роками спостерігається зниження показника до 44,89 млн. грн., що навпаки свідчить про покращення його фінансової стійкості та ефективності управління ризиками. Відображається це у здатності банку покривати свої збитки за рахунок власних ресурсів або за допомогою зовнішніх джерел фінансування.

Аналізуючи стан власного капіталу банків, використовують різні види та методи аналізу. Серед них важливе місце посідає метод коефіцієнтів, за допомогою якого виявляють кількісний взаємозв'язок між різними статтями, класами чи групами статей балансу.

Власний капітал банку, виходячи з функцій, які він виконує, посідає важливе місце в системі показників, що характеризують фінансовий стан банку. Одним із показників, що характеризує стан власного капіталу, особливо під час створення банку, є мінімальний розмір статутного капіталу. Однак заведено вважати, що у процесі подальшого функціонування банку його статутний капітал перестає відігравати вирішальне значення як перманентна складова власного банківського капіталу, а відтак його питома вага, за інших рівних умов, в сукупному власному капіталі поступово зменшується. Натомість збільшується питома вага інших елементів власного капіталу банку. Проте нехтувати показником мінімального розміру статутного капіталу не слід: чим більший розмір статутного капіталу, тим фінансово стійкішим вважається банк (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка складу пасивів АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр.

Показник	2020	2021	2022	Відхилення
Власний капітал банку, тис. грн.	776859	868158	907511	130652
Регулятивний капітал банку, тис. грн.	652953,1	714967,8	778992,1	126039
Зобов'язання, тис. грн.	2383659	2572147	3375101	991442
Пасиви банку, тис. грн.	3160518	3440305	4282612	1122094
Основні засоби, тис. грн.	307920	296409	286734	-21186

Однак складність визначення достатності власного капіталу полягає в розрахунку не абсолютного, а відносного його розміру. Саме відносні показники достатності власного капіталу є провідними в системі аналізу фінансової стійкості банку.

Аналіз власного капіталу в даному випадку було розраховано коефіцієнтним методом, що вказано в таблиці 2.3 та у формулах для розрахунку.

Таблиця 2.3

Аналіз власного капіталу АТ «Полтава-Банк» за коефіцієнтним методом

Коефіцієнт	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
Коефіцієнт відношення власного капіталу до пасивів	0,25	0,25	0,21	-0,03	-13,79
Коефіцієнт достатності капіталу	0,21	0,21	0,18	-0,02	-11,96
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,27	0,28	0,23	-0,04	-15,74
Коефіцієнт надійності	0,84	0,82	0,86	0,02	2,13

Методика розрахунку цих коефіцієнтів вказана нижче:

$$K1 = \frac{\text{Власний капітал банку}}{\text{Пасиви}}$$

$$K2 = \frac{\text{Регулятивний капітал банку}}{\text{Активи}}$$

$$K3 = \frac{\text{Регулятивний капітал банку}}{\text{Зобов'язання}}$$

$$K4 = \frac{\text{Регулятивний капітал банку}}{\text{Власний капітал банку}}$$

Відповідно до проведених розрахунків коефіцієнтів за повний досліджуваний період (2020-2022 рр.) можна зробити наступні висновки.

Коефіцієнт K1 у 2020-2022 рр. значно перевищував норму це свідчить про те, що банку треба розширювати інші види ресурсів для ефективної його роботи, щодо 2022 р., то цей коефіцієнт більш-менш відповідає нормативному значенню.

Коефіцієнт K2 у 2020-2021 рр. був сталим на рівні 0,21, однак у 2022 р. знизився до 0,18.

Коефіцієнт K3 мав хвилеподібну динаміку. У 2020 році становив 0,27, у 2021 році – 0,28, та у 2022 році становив 0,23, що в свою чергу свідчить про зниження надійності регулятивного капіталу банку.

Коефіцієнт K4 теж мав хвилеподібну динаміку. У 2020 році становив 0,84, у 2021 році – 0,82, та у 2022 році становив 0,86. Аналіз коефіцієнта K4 вказує на те, що його показники відповідають рекомендованим нормативним значенням.

Порядок розрахунку коефіцієнта K1 має суттєві недоліки, які знижують його привабливість при проведенні аналізу. До них, зокрема, відносять такі: не враховується рівень ризикованості активів, у які вкладаються банківські ресурси; не беруться до уваги позабалансові зобов'язання банку та пов'язані з ними ризики; не враховується специфіка та призначення складових елементів власного капіталу, а також залучених коштів. Разом з тим цей коефіцієнт показує, скільки власних коштів вистачить для забезпечення надійного зберігання коштів вкладників та кредиторів.

Зазначені вище коефіцієнти характеризують з того чи іншого боку функціональне призначення власного капіталу банку, однак їм властиві недоліки. По-перше, не враховується призначення окремих складових власного капіталу. По-друге, суб'єктивний характер оцінок та висновків, відсутність обґрунтованих та загально визнаних значень перелічених вище коефіцієнтів. По-третє, велика трудомісткість визначення цих коефіцієнтів.

Значна частина вказаних вище недоліків була врахована в методиці визначення адекватності капіталу, прийнятої Базельським комітетом по банківському нагляду. Ця методика ґрунтується на взаємозв'язку структури

власного капіталу і врахуванні кредитного ризику активів та позабалансових зобов'язань. Основні стандарти угоди єдині для всіх банківських установ країн, що підписали чи приєднались до Базельської угоди, а регулювальні органи мають право встановлювати деякі коефіцієнти ризику та визначати окремі складові власного капіталу.

Коефіцієнтний аналіз власного капіталу банку є важливим інструментом для оцінки фінансової стійкості та здатності банку витримувати ризики. Коефіцієнт власного капіталу дозволяє оцінити фінансову стійкість банку, тобто його здатність витримати великі збитки без порушення платоспроможності. Чим вище коефіцієнт, тим більша фінансова стійкість. Відношення власного капіталу до загальних активів також допомагає в оцінці ризику балансу банку. Великий коефіцієнт може вказувати на меншу ризикованість, оскільки більший обсяг власного капіталу може забезпечити більшу покритість можливих збитків. Хоча коефіцієнт власного капіталу не безпосередньо впливає на ліквідність банку, він може вказати на його здатність залучати додаткові фінансові ресурси у разі потреби. Коефіцієнт власного капіталу також відображає здатність банку виконувати свої зобов'язання перед вкладниками та кредиторами у випадку необхідності. Високий коефіцієнт власного капіталу може дати банку можливість виправити дисбаланси у своїй діяльності, наприклад, шляхом зменшення ризикованих активів або підвищення рівня капіталу.

В цілому, коефіцієнтний аналіз власного капіталу допомагає оцінити фінансову стійкість та ризикованість банку, а також його здатність витримувати різні випадки непередбаченості та зберігати довіру вкладників та ринку загалом.

В умовах становлення фінансового ринку в Україні, реструктуризації банківської системи, комерційні банки повинні здійснювати зважену реалістичну стратегію подальшого розвитку, адаптованого до вимог ринку. Вибір оптимального шляху формування ресурсної бази, який враховуватиме адекватну економічну ситуацію і сприятиме надійному розв'язанню дилеми «прибутковість-ліквідність», є одним з основних завдань комерційного банку.

Для оцінювання ефективності та повноти використання банком своїх зобов'язань застосовуються такі показники:

- ступінь використання платних пасивів;
- ступінь використання сукупних зобов'язань.

Аналіз наведених показників здійснюється у динаміці, а також порівнюючи фактичні показники з їх нормативними значеннями. Для розрахунку впливу факторів на показники ефективності використання зобов'язань банку використовується спосіб ланцюгових підстановок.

Ступінь використання платних пасивів банку визначається за такою формулою:

$$K_{\text{кмк.рес.}} = \frac{\text{Дохідні активи}}{\text{Платні пасиви}}$$

При цьому, норматив використання платних пасивів має становити не менше 90 %.

Для оптимальної діяльності комерційного банку необхідне ефективне використання не тільки платних ресурсів, а й усіх сукупних зобов'язань. Ефективність використання сукупних зобов'язань визначають за такою формулою:

$$K_{\text{кмк.зоб.}} = \frac{\text{Дохідні активи}}{\text{Сукупні зобов'язання}}$$

Вважається, що банк ефективно використовує в господарському обороті сукупні зобов'язання, якщо наведений показник буде не менше 75–80 %.

Розглянемо методику аналізу ефективності та повноти використання ресурсної бази банку на конкретному прикладі (табл. 2.6).

За даними таблиці 2.6 спостерігаємо, що, незважаючи на розширення ресурсної бази банку в 2022 р. порівняно з 2020 р. на 991442 тис. грн, ресурси були використані ефективно. Так, якщо коефіцієнт використання платних пасивів в 2020 р. становив 0,8, то в 2022 р. він був 0,81, тобто збільшився на 2,3 %. Це ж стосується і ступеня використання всіх зобов'язань – 1,05 в 2020 р. і 1,03 в 2022 р.

Таблиця 2.6

Аналіз ефективності та повноти використання ресурсної бази АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
1. Дохідні активи	2513264	2889856	3484042	970778	38,63
2. Платні пасиви	3160518	3440305	4282612	1122094	35,50
3. Сукупні зобов'язання	2383659	2572147	3375101	991442	41,59
4. Коефіцієнт використання платних пасивів	0,80	0,84	0,81	0,02	2,30
5. Коефіцієнт використання зобов'язань	1,05	1,12	1,03	-0,02	-2,10

З усього досліджуваного періоду бачимо, що ефективність та повнота використання банківських ресурсів АТ «Полтава-Банк» має хвилеподібну динаміку зокрема у коефіцієнтному аналізі показників використання платних пасивів та зобов'язань. Це означає, що банку необхідно звернути увагу на доцільність додаткового залучення ресурсів за умови недостатньо повного та ефективного їх розміщення.

Оптимізація ресурсної бази банку повинна здійснюватись за допомогою прийомів лінійного програмування. Причому за основу оптимізації повинні братися два такі критерії: витратність та стабільність ресурсів.

Оптимальною буде така структура ресурсів, коли за наявних умов забезпечуватиметься максимальна стабільність ресурсної бази за її мінімальної відносної вартості.

У процесі формування оптимальної ресурсної бази банку насамперед необхідно визначити пріоритети окремих видів ресурсів, для чого здійснюється структурний аналіз ресурсної бази банку.

Ефективність оптимізації забезпечуватиметься тільки за умови врахування всіх наявних обмежень на ресурси та можливостей їх залучення.

Загалом використання ресурсної бази АТ «Полтава-Банк» було ефективним, що свідчить про правильність підходу та раціональність

використання власних ресурсів є достатнім для того, щоб банк зміг покривати всі свої зобов'язання вчасно та з мінімальним ризиком [74].

2.3. Діагностика якості ресурсної бази банку та ефективності її формування

Фінансові ресурси становлять невід'ємну складову активів банків. Для функціонування банківської установи необхідні початковий та поточний капітал. Недостатність капіталу впливає на доступність та вартість кредитних ресурсів для інших учасників економіки. Різні дослідники трактують поняття "банківські фінансові ресурси" по-різному. Деякі визначають їх як загальну суму грошових коштів, доступних для активних операцій, інші розглядають їх як сукупність власних і залучених коштів, а треті розглядають як сукупність власних, залучених і позикових коштів, що використовуються для операцій. Внаслідок аналізу визначень від трьох груп авторів, автор пропонує своє визначення банківських фінансових ресурсів, вказуючи, що вони впливають на ліквідність, платоспроможність та доходність банку, і висуває проблему підвищення ефективності управління ресурсами банку як актуальну та важливу.

Дослідження спрямоване на аналіз формування фінансових ресурсів банку на рівні макроекономіки та оцінку якості його ресурсної бази. В рамках дослідження вивчаються економічні відносини, які виникають у процесі формування та управління фінансовими ресурсами банків, а також вплив якісного складу цих ресурсів на підвищення фінансової стійкості банку. Фінансові ресурси банку включають усі доступні кошти, такі як власний капітал, залучені кошти, отримані позики, які банк використовує для надання широкого спектру банківських послуг [12].

Застосовано сучасні наукові методи для розробки теоретико-методологічних та прикладних засад формування ресурсної бази банків. Ці методи включають діалектичний підхід для визначення впливу якості ресурсної бази на фінансову стійкість банків, історичний аналіз для дослідження еволюції

та особливостей формування ресурсної бази в сучасній Україні, системний аналіз для вивчення складових ресурсної бази, її формування та використання з метою виявлення основних тенденцій і чинників, порівняльний аналіз для оцінки ефективності впливу ресурсної бази на фінансову стійкість банків, абстрактно-логічний метод для узагальнення та формулювання висновків дослідження, графічну візуалізацію для наочного представлення результатів розрахунків та аналізу, та статистичні методи для визначення рівня ефективності запропонованих положень.

У контексті складної фінансової кризи, значного відтоку коштів з банківської системи та воєнних дій на території держави, а також загальної втрати довіри до суб'єктів економічних відносин, великою проблемою є залучення банками фінансових ресурсів та ефективне управління ними для забезпечення функціонування національної економіки. Це передбачає створення адекватних економіко-математичних моделей для управління активами комерційного банку в умовах сучасних реалій України.

Деякі дослідники визначають ресурси банку як загальну суму наявних у нього коштів, інші - як сукупність ресурсів власних та залучених, які використовуються для здійснення банківських операцій. Однак, найбільш точно визначення фінансових ресурсів банку вважається таким, що враховує всі аспекти цього поняття. Згідно з ним, банківські ресурси - це сукупність коштів, які знаходяться в розпорядженні банку, і включають в себе власний капітал, запозичені та залучені кошти, що використовуються для надання різноманітних банківських послуг.

Питання, пов'язані з фінансовими ресурсами банків, залишаються предметом подальших досліджень з метою пошуку нових шляхів поповнення ресурсів. Одним із напрямків цього дослідження є аналіз змін кількості банків протягом останніх 10 років, що відображає якість ресурсної бази та рівень функціонування комерційних банків в Україні, враховуючи тенденції до очищення банківської сфери від недійсних банків, які спостерігаються в останні роки.

Реалізація концепції управління фінансовими ресурсами банку, визначеної автором, дозволяє фінансовим установам вдосконалено підходити до стратегії мобілізації ресурсів, їх збереження та якості ресурсної бази банку, що потребує подальшого вивчення для виявлення нових можливостей у поповненні фінансових ресурсів банків. Основний акцент збереження клієнтської бази та залучення нових клієнтів здійснюється через систему заходів, спрямованих на підвищення якості та ефективності обслуговування, впровадження нових продуктів та поліпшення культури обслуговування. Ця стратегія призводить до збільшення привабливості банку на ринку, росту обсягів операцій з його участю, а також зниження вартості банківських послуг. У результаті цих заходів формуються довгострокові відносини з клієнтами, зміцнюється їх база та розвиваються клієнтські ресурси. Структура програми розвитку клієнтської бази включає кілька ключових напрямів: збереження існуючих клієнтів, приваблення нових, проведення маркетингових досліджень та взаємодія з персоналом банку [14].

Банки з зарубіжним капіталом виявляються більш фінансово стійкими, ніж ті, які опираються лише на внутрішній капітал. Їх ресурсна база є більш збалансованою, що робить їх надійнішими в умовах різноманітних стресів: викликів ринку, зміни кон'юнктури ринку, пандемічних криз, війни тощо. Дослідження показує, що в період з 2017 по 2020 роки пасиви українських банків зростали, але цей ріст відбувався з деяким затримкою. У структурі пасивів банків головним джерелом коштів є депозити фізичних осіб, зазвичай ощадні сертифікати, а також кошти суб'єктів господарювання. Ця структура свідчить як про відновлення довіри до банківської системи, так і про ризики недостатньої здатності залучати депозити у майбутньому при нинішніх обмежених умовах та знижених ставках. Теоретичний аналіз впливу якості ресурсної бази на фінансову стійкість банку підтверджує важливість управління цим аспектом. Впровадження модифікованих інструментів формування фінансових ресурсів, зокрема, гібридних інструментів боргового фінансування, є одним із шляхів

підвищення стабільності ресурсної бази банку і розвитку його клієнтської бази як основного джерела фінансових ресурсів [15].

У сучасних умовах економічного розвитку країни, коли залучення строкових депозитів ускладнюється внаслідок дефіциту власних оборотних коштів підприємств та високих темпів інфляції, зростає значення міжбанківських кредитів під час формування ресурсної бази банків. Основною перевагою цього виду ресурсів є висока мобільність цих коштів, головним недоліком – їх відносно висока вартість. Усе це обумовлює необхідність розроблення методики аналізу цих операцій, яка дала б змогу ефективніше управляти пасивними та активними операціями з міжбанківського кредитування.

Міжбанківський ринок – частина ринку позикових капіталів, де тимчасово вільні грошові ресурси кредитних установ залучаються та розміщуються банками між собою.

Учасниками міжбанківського ринку кредитних ресурсів є Національний банк України, його регіональне управління, комерційні банки, їх філії та відділення. Розміщувати й купувати кредитні ресурси на міжбанківському ринку кредитних ресурсів банкові вигідно передусім з двох причин:

- комерційні банки на відміну від суб'єктів господарської діяльності, вирізняються вищою надійністю;
- процентна ставка за міжбанківськими кредитами, як правило, нижча від ставки за кредитами суб'єктам економіки.

Міжбанківські кредити за складом поділяються на взаємні кредити між комерційними банками та кредитування НБУ комерційних банків. У загальній структурі міжбанківських кредитів переважають взаємні кредити комерційних банків (80–85 %), проте з розвитком банківської системи частка кредитів НБУ зростатиме.

Розрізняють міжбанківські активні та пасивні кредитні операції: ринок міжбанківських депозитів та ринок міжбанківських кредитів. Міжбанківський депозит – це депозит одного банку в іншому. Міжбанківський кредит є основним джерелом запозичених коштів комерційного банку і слугує для підтримки

кредитного потенціалу, поточної ліквідності банку або забезпечення рентабельного вкладення коштів. Міжбанківський кредит має короткостроковий характер, вирізняється оперативністю надання коштів та вищими порівняно з депозитами процентними ставками. Він здійснюється в рамках кореспондентських відносин банків і є дорожчим порівняно з іншими джерелами кредитування ресурсом (потенціалом) банку.

Суб'єктами міжбанківського кредиту є міжбанківські об'єднання, комерційні банки або інші кредитні інститути, фінансові компанії та Національний банк України. Ці суб'єкти можуть одночасно бути і в ролі кредитора, і в ролі позичальника. Специфіка міжбанківського кредиту визначається тим, що кошти використовуються не для власних господарських потреб банку, а для надання кредиту клієнтам. Тому МБК є формою купівлі-продажу кредитних ресурсів.

Для оперативного залучення необхідних додаткових коштів комерційні банки використовують можливості міжбанківського ринку ресурсів, на якому здійснюється продаж грошових коштів, мобілізованих іншими кредитними установами.

Міжбанківський кредит – це оперативне за способом залучення коштів, але дороге джерело ресурсів банку. Причини продажу одним комерційним банком іншому банківських ресурсів різноманітні: відсутність належного попиту і вигідного розміщення ресурсів серед своїх клієнтів; необхідність установами тісніших взаємовідносин між банками; прибутковість цієї операції.

Міжбанківські кредити використовуються: для оперативного регулювання ліквідності балансу банку; для надання кредитів вигідним позичальникам.

Метою аналізу міжбанківських кредитів є визначення:

- залежності діяльності комерційного банку від міжбанківських кредитів;
- доцільності залучення міжбанківських кредитів;
- ефективності використання міжбанківських кредитів.

Міжбанківський кредит має такі форми:

- міжбанківські позики на основі кредитного договору і на основі генеральної угоди та співробітництва на ринку міжбанківського кредиту;
- залишки коштів на кореспондентських рахунках, заброньовані на термін під узгоджений банківський процент (оформляється кредитною угодою);
- платіжний кредит у формі овердрафта за кореспондентським рахунком (оформляється договором про встановлення кореспондентських відносин, або спеціальним договором про овердрафт);
- централізовані кредити, що надаються для підтримки певних галузей народного господарства через комерційні банки. Вони найменш вигідні для комерційного банку, тому що маржа по них регулюється НБУ;
- переоблік та перезастава цінних паперів у НБУ;
- централізовані кредити, що розподіляються на аукціонній основі.

Основна частина міжбанківських договорів має терміновий характер, але деяка їх частина укладається в безстроковій формі. Це передбачає надання міжбанківського кредиту на мінімальний термін, установлений договором, після закінчення якого кредит переходить у безстроковий, тобто може бути стягнений банком у будь-який час за попереднім повідомленням. За будь-якої форми договору процентна ставка встановлюється виходячи з рівня, що склався на ринку в день його підписання.

Важливе місце в джерелах кредитних ресурсів комерційного банку посідають кредити НБУ, які надаються банкам у порядку рефінансування. Кредитні ресурси надаються, як правило, на цілі короткострокового кредитування за дотримання комерційним банком економічних нормативів та резервних вимог.

Рефінансування – це процес здійснення банком активних операцій (кредитних вкладень) за рахунок позик, отриманих у інших банках. Операції з рефінансування є міжбанківськими кредитними операціями, що реалізуються комерційними банками для мобілізації грошових ресурсів. Плата за продані кредитні ресурси встановлюється на основі офіційної ставки НБУ з рефінансування.

Існує певна залежність ставки МБК від ставки рефінансування НБУ. Ставка НБУ є нижньою межею можливих коливань ставки міжбанківського кредиту. Динаміка ставки рефінансування пов'язана з рівнем інфляції в країні, динамікою курсу гривні відносно долара США. У результаті зміни ставки рефінансування змінюється і ставка МБК, збільшуючись чи зменшуючись в окремі періоди [58].

Під час аналізу ступеня залежності комерційного банку від МБК розраховуються відносні показники – коефіцієнти рефінансування. Необхідно мати на увазі, що відносно високий ступінь залежності комерційних банків від позик, отриманих в інших банках, знижує їх прибутковість, тому що депозити клієнтів дешевше банківських кредитів

Характеристика використання МБК починається з аналізу зміни питомої ваги МБК у загальних зобов'язаннях банку за певний період та в загальному обсязі балансу. Для цього використовуються такі коефіцієнти:

1. Питома вага МБК від загального обсягу зобов'язань банку:

$$K1 = \frac{\text{МБК}}{\text{Зобов'язання}} \quad (2.1)$$

Оптимальне значення цього коефіцієнта має бути 0,25–0,40.

Даний коефіцієнт характеризує ступінь мінімізації ризику стійкості ресурсної бази або її витратності. Значення коефіцієнта 0,25 забезпечує мінімізацію витрат. Значення коефіцієнта 0,40 забезпечує мінімізацію ризику стійкості.

2. Питома вага МБК, отриманих у валюті балансу, тобто в пасивах (активах):

$$K2 = \frac{\text{МБК}}{\text{Пасиви банку}} \quad (2.2)$$

Оптимальне значення даного коефіцієнта має бути 0,2–0,35.

3. Додатково розрахуємо відношення МБК до статутного капіталу банку:

$$K3 = \frac{\text{МБК}}{\text{Статутний капітал банку}} \quad (2.3)$$

Значення даного коефіцієнта не повинне перевищувати 6 разів статутний капітал, або 600 %.

Висока питома вага МБК, отриманих у банківських ресурсах, свідчить про те, що в банку існують великі резерви підвищення рівня дохідності банківських операцій. Крім того, зростаюча залежність від великих міжбанківських кредитів не може бути охарактеризована позитивно, оскільки диверсифікація ресурсів, що залучаються, зміцнює ліквідність банку, а міжбанківський кредит не сприяє диверсифікації. Рекомендований рівень частки МБК у ресурсній базі банку – 20–25 %.

Проте в сучасних умовах, коли залучення строкових депозитів підприємств ускладнено внаслідок високих темпів зростання інфляції, багато банків вимушені збільшувати частку цього виду ресурсів до 40 % і більше [54]. Використовуючи дані табл. 2.4, розглянемо активність банку щодо залучення міжбанківських кредитів.

Більш наочно продемонстрована динаміка залежності ресурсів від міжбанківських кредитів.

Таблиця 2.4

Показники ступеня залежності АТ «Полтава-Банк» від міжбанківських кредитів за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення +/-	Відносне відхилення
1. Загальна сума міжбанківських кредитів отриманих, тис. грн.	80000	139999	139993	59993	74,99
2. Загальна сума міжбанківських кредитів виданих, тис. грн.	21474	33550	38262	16788	78,18
3. Загальний обсяг зобов'язань банку, тис. грн.	2383659	2572147	3375101	991442	41,59
4. Розмір капіталу банку	776859	868158	907511	130652	16,82
5. Статутний капітал банку, тис. грн.	416969	454875	561013	144044	34,55
6. Валюта балансу	3160518	3440305	4282612	1122094	35,50

Відповідно до даних, що вказані вище робимо аналіз за досліджуваний період (2020-2022 рр.).

Загальна сума міжбанківських кредитів у 2020 році становила 80 млн. грн., що на 59,9 млн. грн. менша ніж у 2021 році, що вказує на тенденцію до зростання.

Збільшення міжбанківських кредитів може бути ознакою проблем з ліквідністю у банківській системі. Банки можуть взяти кредити в інших банках, щоб забезпечити достатній рівень готівки та ліквідності для своїх поточних операцій. Зростання міжбанківських кредитів може бути індикатором змін у фінансовому ринку. Наприклад, в періоди фінансової нестабільності банки можуть звертатися до міжбанківського кредитування як джерела фінансування. Збільшення міжбанківських кредитів може також свідчити про рівень довіри між банками. Якщо банки відчують впевненість в фінансовій стійкості своїх колег, вони можуть бути більш схильні надавати їм кредити. Монетарна політика центрального банку також може впливати на рівень міжбанківських кредитів. Наприклад, зниження процентної ставки може підвищити попит на міжбанківські кредити, оскільки банки будуть шукати доступний кредитний капітал за більш низькими відсотковими ставками.

Загальний обсяг зобов'язань банку теж має тенденцію до зростання: у 2020 році цей показник становив 2,38 млрд. грн., а у 2021 році – 2,57 млрд. грн.. Збільшення зобов'язань може бути результатом збільшення обсягів кредитування. Банк може видавати більше кредитів підприємствам та фізичним особам, що призводить до зростання його зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами. Збільшення зобов'язань може бути стратегічним кроком для фінансування розширення бізнесу банку, впровадження нових продуктів та послуг, або для реалізації інших стратегічних цілей. Збільшення зобов'язань також може бути результатом фінансових запозичень банку для покриття тимчасових фінансових потреб або для інвестування в нові проекти. Банк може збільшувати свої зобов'язання у відповідь на зростання попиту на фінансові послуги та кредити з боку клієнтів. Однак, збільшення зобов'язань може також сигналізувати про можливі ризики, пов'язані зі зростанням боргового

навантаження, недостатньою ліквідністю або невідповідністю активів та зобов'язань.

Далі проаналізуємо залежність банківських ресурсів банку від міжбанківських кредитів коефіцієнтним методом. Розрахунок вказаний в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Розрахунок коефіцієнтів залежності банківських ресурсів АТ «Полтава-Банк» від міжбанківських кредитів за 2020-2022 рр.

Коефіцієнт	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
K1	0,03	0,05	0,04	0,01	23,59
K2	0,03	0,04	0,03	0,01	29,14
K3	0,19	0,31	0,25	0,06	30,06

Відповідно до аналізу коефіцієнтним методом спостерігається наступне.

Коефіцієнт K1 у 2020-2022 рр. має значення суттєво менше нормативного, що свідчить про нестійку ресурсну базу банку та більший ризик несплати зобов'язань.

Коефіцієнт K2 у 2020-2022 рр. теж має значення суттєво менше нормативного, що свідчить про недостачу міжбанківських кредитів у ресурсах банку.

Коефіцієнт K3 у 2020-2022 рр. має значення колосально менше нормативного, що свідчить про дуже низький відсоток міжбанківських кредитів у статутному капіталі банку.

Для оцінювання обґрунтованості залучення міжбанківських кредитів також важливо зіставити вартість залучених коштів на міжбанківському ринку з вартістю розміщених коштів. Якщо ці кошти банку мобілізуються за вищою ціною, ніж витрачаються, то таке залучення коштів неефективне. Але якщо ресурси реалізуються за вищою ціною і скороченими строками, то це принositиме банку певний дохід.

Для ресурсного регулювання банки щоденно складають розрахунковий платіжний баланс, на підставі якого зіставляються подальше надходження

коштів і суми належних до виконання зобов'язань. У випадку негативного сальдо платіжного балансу необхідно залучити додаткові кредитні ресурси (це може бути і міжбанківський кредит); у разі позитивного сальдо залишок може бути запропонований для реалізації на міжбанківському ринку.

Виявлено, що ресурси банку складаються з власних і залучених коштів. Власні кошти включають статутний капітал, резерви, нерозподілений прибуток, а залучені – депозити клієнтів, міжбанківські кредити, випущені облігації тощо.

Структура ресурсів банку залежить від його стратегії, регулятивних вимог і ринкових умов. Наприклад, значний обсяг депозитів свідчить про високу довіру клієнтів до банку.

Проведений аналіз показав, що за останні кілька років відбулися зміни в структурі ресурсів банку. Збільшилася частка довгострокових депозитів, що позитивно впливає на стабільність ресурсної бази.

Збільшення власного капіталу свідчить про стійкий розвиток банку та його здатність до залучення додаткових ресурсів через внутрішні джерела.

Основними джерелами залучених коштів є депозити фізичних та юридичних осіб. Найбільшу частку займають депозити населення, що говорить про високий рівень довіри клієнтів.

Інтенсивність залучення міжбанківських кредитів залежить від поточних ринкових умов та ліквідності банку. У періоди фінансової нестабільності банк більше покладається на власні резерви.

Вартість залучених коштів (процентні ставки за депозитами) є критичним фактором для формування ресурсної бази банку. Банк має забезпечувати конкурентні ставки для залучення коштів, але також контролювати витрати для підтримання рентабельності.

Регуляторні вимоги, такі як мінімальні резервні вимоги, нормативи ліквідності, капітальні буфери, значно впливають на формування ресурсів банку. Дотримання цих вимог є обов'язковим для забезпечення фінансової стабільності.

Виконання нормативних вимог впливає на доступність ресурсів та їх вартість, оскільки банк повинен утримувати певну частину ресурсів у високоліквідних активах.

Макроекономічні умови, такі як рівень інфляції, облікова ставка центрального банку, загальний економічний клімат, також впливають на процес формування ресурсів банку.

У періоди економічного зростання банк легше залучає ресурси завдяки збільшенню довіри клієнтів і інвесторів, тоді як у періоди кризи може спостерігатися відтік депозитів та зменшення доступу до міжбанківських кредитів.

Щодо рекомендацій, відповідно до проведеного дослідження:

Банк повинен продовжувати диверсифікувати свої джерела фінансування, щоб зменшити залежність від окремих видів ресурсів і підвищити стійкість до економічних коливань.

Слід здійснювати моніторинг ринкових умов та процентних ставок, щоб забезпечити конкурентоздатність банку у залученні ресурсів за оптимальними умовами.

Підтримка адекватного рівня ліквідності є критичним для забезпечення стабільної роботи банку. Для цього необхідно розробити та впровадити ефективні інструменти управління ліквідністю.

Важливо продовжувати роботу над зміцненням власного капіталу банку через реінвестування прибутку та залучення нових акціонерів.

Забезпечення відповідності всім регуляторним вимогам для уникнення штрафних санкцій та забезпечення фінансової стабільності.

Висновки і рекомендації, зазначені вище, допоможуть банку більш ефективно формувати свою ресурсну базу та підвищити фінансову стійкість банку в складних умовах.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ РЕСУРСНОЇ БАЗИ АТ «ПОЛТАВА-БАНК»

3.1. Збільшення прибутковості банку як основа зростання власного капіталу

Збільшення прибутковості банку є ключовим чинником для забезпечення стійкого зростання його власного капіталу. Детально можемо розглянути декілька аспектів, які можуть вказувати на збільшення його прибутковості. Прибутковість банку - це здатність банку генерувати доходи, які перевищують його витрати. Вона є основним джерелом зростання власного капіталу, оскільки частина прибутку може бути реінвестована в банк, збільшуючи таким чином його капітальну базу. Основні показники прибутковості банку включають чистий прибуток – загальна сума доходів банку за вирахуванням всіх витрат, податків і інших зобов'язань, що дорівнює різниці загальних доходів та загальних витрат.

Дохідність активів – показник, що відображає, наскільки ефективно банк використовує свої активи для отримання прибутку.

$$ROA = (\text{Чистий прибуток} / \text{Загальні активи}) * 100\%. \quad (3.1)$$

Дохідність власного капіталу - показник, що відображає ефективність використання власного капіталу банку для отримання прибутку.

$$ROE = (\text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал}) * 100\%. \quad (3.2)$$

Чистий процентний дохід – різниця між доходами, отриманими від процентних активів (кредити, цінні папери тощо), і витратами на процентні

зобов'язання (депозити, позики тощо), що дорівнює різниці процентних доходів та процентних витрат.

Чистий спред – різниця між середньою процентною ставкою за активами і середньою процентною ставкою за зобов'язаннями.

Він визначається за формулою:

$$\text{Чистий спред} = (\text{Процентні доходи} / \text{Середні процентні активи}) - (\text{Процентні витрати} / \text{Середні процентні зобов'язання}).$$

Прибуткові банки мають більшу здатність витримувати фінансові шоки та економічні кризи. Висока прибутковість сприяє формуванню резервів і покращенню капіталізації банку. Прибутковість є важливим фактором для залучення інвестицій, оскільки інвестори прагнуть отримувати вигоду від своїх вкладень. Клієнти надають перевагу стабільним і прибутковим банкам для зберігання своїх коштів та користування фінансовими послугами. Прибуткові банки мають більше ресурсів для інвестування у нові технології, розширення послуг та покращення інфраструктури. Це дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними на ринку. Висока прибутковість свідчить про ефективне управління активами, пасивами та операційними витратами. Це також вказує на здатність керівництва приймати правильні стратегічні рішення.

На прибутковість банку можуть впливати декілька факторів: стан економіки країни, рівень інфляції, валютні курси тощо; політика центрального банку, вимоги до капіталу, нормативи ліквідності тощо; рівень конкуренції на банківському ринку впливає на можливості банку встановлювати вигідні процентні ставки; управління витратами, оптимізація процесів та підвищення продуктивності; здатність банку ефективно управляти кредитними ризиками, щоб мінімізувати втрати від не платежів; впровадження нових технологій може знизити витрати та підвищити якість послуг, що позитивно впливає на прибутковість.

Отже, прибутковість банку є ключовим показником, який відображає його фінансову стабільність, ефективність та здатність до розвитку. Аналіз

прибутковості дозволяє оцінити управлінські рішення, визначити сильні та слабкі сторони банку і виробити стратегії для покращення його фінансових результатів [62].

Джерела доходів банку включають різноманітні фінансові надходження, які можна розподілити на кілька основних категорій. Перша категорія – це відсотковий дохід. Основний дохід банку отримується від різних кредитних операцій. Це включає процентні доходи від наданих кредитів фізичним особам, підприємствам та організаціям. Кредити можуть бути короткостроковими або довгостроковими, і ставка відсотків залежить від типу кредиту, ризику та ринкових умов. Крім цього, банк може отримувати процентні виплати від інвестицій у державні або корпоративні облігації.

Друга категорія – комісійні доходи. Це доходи, отримані від надання різноманітних фінансових послуг. Вони включають комісії за платежі та перекази, обслуговування рахунків, консультаційні послуги з фінансових, інвестиційних та страхових питань, а також доходи від управління активами клієнтів та обслуговування банківських карток.

Третя категорія – торговий дохід. Це дохід, отриманий від операцій на фінансових ринках, таких як торгівля валютою, цінними паперами та операції з хеджування ризиків.

Четверта категорія – інвестиційний дохід. Вона включає доходи від інвестицій у різні активи, такі як доходи від інвестицій в нерухомість та інвестиції у дочірні компанії та спільні підприємства.

На завершення, п'ята категорія – інші доходи, яка охоплює будь-які інші джерела доходів, що не включені до вищезазначених категорій.

Банки отримують доходи з різних джерел, що забезпечує їм фінансову стабільність і можливість пропонувати широкий спектр послуг своїм клієнтам. Ефективне управління цими джерелами доходу є ключовим завданням для забезпечення прибутковості банку та його конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг [59].

Управління витратами в банку є важливим аспектом фінансового менеджменту, який включає в себе різні стратегії та методи для забезпечення ефективного використання ресурсів та максимізації прибутковості. Ось детальний розгляд цього питання: Огляд витрат у банку включає основні категорії витрат: операційні витрати (заробітна плата співробітників, оренда приміщень, комунальні послуги, витрати на інформаційні технології та маркетинг), фінансові витрати (витрати на залучення фінансування, включаючи відсотки за депозитами та іншими борговими зобов'язаннями), адміністративні витрати (витрати на управління банком, оплату праці керівництва, внутрішній аудит та правові послуги) та непередбачені витрати (витрати на страхові випадки, резерви під можливі збитки по кредитах та інші ризики). Методи управління витратами включають бюджетування (складання бюджету для прогнозування майбутніх витрат та доходів, контроль за виконанням бюджету для моніторингу фактичних витрат у порівнянні з плановими), впровадження системи контролю витрат (аналіз витрат та оптимізація процесів) та використання технологій інноваційного управління витратами (інформаційні технології, аналіз великих даних, автоматизація процесів, штучний інтелект). Стратегії зниження витрат включають перегляд контрактів і умов постачання (переговори з постачальниками, конкурентні тендери) та оптимізацію штату (аналіз ефективності персоналу, навчання та розвиток персоналу). Оцінка та контроль ефективності управління витратами здійснюється за допомогою ключових показників ефективності та регулярного внутрішнього та зовнішнього аудиту. Виклики та ризики в управлінні витратами включають зміни в економічному середовищі (макроекономічні фактори, конкуренція) та внутрішні ризики (неефективне управління, операційні ризики). Управління витратами в банку є складним та багатогранним процесом, який вимагає комплексного підходу та застосування сучасних технологій і методів управління для забезпечення стабільного фінансового стану та підвищення ефективності діяльності.

Ризик-менеджмент у банківській діяльності є процесом ідентифікації, оцінки, моніторингу та контролю ризиків з метою мінімізації їх впливу на фінансову стабільність та результативність банку. Цей процес є ключовим для забезпечення стабільності та довіри клієнтів, інвесторів та інших зацікавлених сторін.

Основні етапи ризик-менеджменту включають ідентифікацію ризиків, оцінку, моніторинг та контроль:

Ідентифікація ризиків полягає в визначенні потенційних загроз, які можуть вплинути на банк, та аналізі внутрішніх і зовнішніх факторів, що можуть викликати ці ризики.

Оцінка ризиків передбачає кількісну і якісну оцінку впливу ризиків, а також використання моделей та інструментів для їх вимірювання.

Моніторинг ризиків означає постійне спостереження за ризиковими факторами, ведення звітності та аналіз змін у ризиковому середовищі.

Контроль ризиків включає розробку і впровадження стратегій для мінімізації ризиків, використання інструментів управління, таких як страхування, хеджування, диверсифікація активів тощо.

Основні види ризиків у банківській діяльності включають кредитний ризик, ринковий ризик, операційний ризик, ліквідний ризик, правовий ризик та репутаційний ризик. Кожен з них вимагає спеціалізованого підходу та інструментів управління для зменшення можливих негативних наслідків.

Ризик-менеджмент у банківській сфері є невід'ємною частиною стратегічного управління, спрямованого на забезпечення стійкості і довіри до банківської системи в цілому. Впровадження ефективних практик ризик-менеджменту допомагає банкам ефективно управляти ризиками, зберігати стабільність і захищати інтереси своїх клієнтів і інвесторів.

Значення інвестицій та інновацій для банків полягає в ряді ключових аспектів. По-перше, інвестиції у нові технології та інноваційні рішення сприяють підвищенню конкурентоспроможності. Це дозволяє банкам збільшувати ефективність операцій і знижувати витрати, що є критичним у контексті

зростаючої конкуренції на ринку фінансових послуг. По-друге, інновації дозволяють створювати нові продукти і послуги, а також покращувати існуючі для задоволення зростаючих потреб клієнтів. По-третє, використання передових технологій допомагає банкам зменшувати ризики в області фінансової безпеки і обмежувати можливість шахрайства.

Тренди та виклики, з якими зіштовхуються банки, включають цифрову трансформацію, що стає необхідною складовою їхніх інвестиційних стратегій. Регулятивні вимоги також важливі при впровадженні нових технологій і інновацій, оскільки банки повинні дотримуватися законодавчих норм. Крім того, зростаюча конкуренція від фінтех-компаній ставить перед традиційними банками виклики і стимулює їх до інвестицій у інновації.

Стратегії розвитку банків включають розробку нових продуктів і послуг, укладання партнерських угод з технологічними компаніями або придбання стартапів, а також інвестування в цифрову безпеку для захисту даних клієнтів і відповідності регуляторним вимогам.

Збільшення прибутковості банку є ключовим фактором для стійкого зростання його власного капіталу. Прибутковість визначається такими показниками, як чистий прибуток, дохідність активів (ROA), дохідність власного капіталу (ROE), чистий процентний дохід та чистий спред. Ці показники не лише вказують на фінансову стійкість банку, а й створюють ресурси для подальших інвестицій у нові технології та послуги.

Управління витратами, ризик-менеджмент і вплив регуляторної політики також відіграють важливу роль у стратегічному керуванні банками, сприяючи їхній стабільності і здатності адаптуватися до змін у фінансовому середовищі.

Банки не можуть уникати ризиків у своїй діяльності, адже вони є невід'ємною частиною функціонування будь-якої банківської установи. Багато авторів вважають, що ризик – це вартісний вираз ймовірної події, яка може спричинити втрати [12, с. 342]. Інакше кажучи, ризик у банківській справі – це ймовірність події, яка може призвести до втрати частини коштів банку,

негативного впливу на його прибуток або капітал, збільшення додаткових витрат в результаті банківських операцій або зміни умов зовнішнього середовища.

Банківські ризики виникають через коливання вартості банківських активів і зобов'язань під впливом різноманітних чинників: економічних, політичних, соціальних тощо. Метою класифікації банківських ризиків є створення системи управління, яка дозволить банківській установі прогнозувати, аналізувати та мінімізувати окремі види ризиків, а також зменшувати загальний вплив ризиків на діяльність банку. Зазвичай ризики поділяють на три категорії:

Фінансові ризики (кредитний ризик, ризик ліквідності, ціновий ризик, базисний ризик, ризик зміни відсоткових ставок, валютний ризик, ринковий ризик, ризик інфляції, ризик неплатоспроможності та інші), які пов'язані з непередбаченими змінами в обсягах, дохідності, вартості й структурі активів і пасивів.

Функціональні ризики (стратегічний ризик, технологічний ризик, ризик операційних або накладних витрат, ризик неефективності, ризик впровадження нових продуктів і технологій). Ці ризики виникають під час створення певного продукту або надання послуги через несвоєчасний або неповний контроль за фінансово-господарською діяльністю, неякісний або помилковий аналіз відповідної інформації. Вони не менш небезпечні, ніж фінансові, та також призводять до фінансових втрат, але їх складніше ідентифікувати та оцінювати кількісно.

Інші зовнішні ризики (ризик невідповідності, втрати репутації, ризик країни).

Г.С. Панова запропонувала дещо іншу класифікацію банківських ризиків, поділивши їх на дві групи [60].

Зовнішні (загальні) ризики: кон'юнктурний ризик, ризик країни, політичний ризик, географічний ризик, ризик невиконання зобов'язань, інфляційний ризик.

Внутрішні (часткові) ризики: ризики за пасивними операціями, кредитний ризик, процентний ризик, валютний ризик, ризик незбалансованої ліквідності, ризик недостатньої диверсифікації діяльності, ризик банківських зловживань.

Загалом, управління прибутковістю, витратами, ризиками, регуляторними впливами, інвестиціями та інноваціями є критичними для забезпечення стабільного зростання і конкурентоспроможності банку.

Основні аспекти банківського ризику визначаються відповідно до стандартів Базельського комітету з банківського нагляду, який спрямований на встановлення єдиної й ефективної системи регулювання та нагляду у банківській сфері. Комітет випускає рекомендації та директиви для національних органів нагляду, що мають членство в ньому. Ці документи не є обов'язковими, але враховуються при формуванні національного законодавства країн-учасниць та інших держав.

Згідно зі стандартами Базеля II, типові категорії ризиків у банківському секторі включають фінансовий, операційний та бізнес-ризик [71]. Цей підхід є загальноприйнятим.

Національний банк України здійснює моніторинг дев'яти видів ризиків у банківській системі: кредитного, ліквідності, ризику зміни процентних ставок, ринкового, валютного, операційно-технологічного, репутаційного, юридичного та стратегічного. Ця класифікація майже повністю відповідає міжнародному стандарту, який прийнятий у банківській справі згідно з Базельськими рекомендаціями.

При створенні власного банківського капіталу важливо акцентувати увагу на аналізі фінансового стану банківської установи та її підрозділів, а також оцінці ризиків конкретних банківських операцій. Оптимальний підхід полягає в прийнятті рішень, спрямованих на зниження можливих втрат під час їх реалізації.

Основними принципами управління ризиками є наступні.

Забезпечення оптимального співвідношення між ризиками та прибутковістю банківських операцій.

Залучення до управління ризиками як вищого керівництва, так і оперативних підрозділів, що здійснюють відповідні банківські операції.

Проведення систематичного та безперервного процесу мінімізації ризиків, оскільки умови банку, фінансові можливості клієнтів, грошовий ринок, економічна ситуація постійно змінюються.

Мінімізація банківських ризиків досягається за допомогою системи ризик-менеджменту, що включає наступні елементи: ідентифікація ризиків, оцінка методами та засобами, зменшення ризиків за допомогою спеціальних інструментів, моніторинг та прогнозування ризиків, а також відповідна інформаційна і організаційна підтримка цієї системи [72].

Система управління ризиками повинна забезпечувати виконання таких завдань (80, с. 46):

- оптимізація взаємозв'язку потенційних можливостей, ризиків, капіталу та темпів зростання банку;
- впровадження системного підходу до оцінки та управління ризиками;
- збалансоване врахування ризиків та потенційних можливостей для досягнення найкращих результатів;
- важлива частина процесу прийняття управлінських рішень;
- підвищення управлінської контрольованості банку через створення ефективної контрольної структури.

Згідно із Законом «Про банки і банківську діяльність» [51, 52], постійний орган управління ризиками є обов'язковою передумовою стабільної діяльності банку. Українським банкам у сучасних умовах часто доводиться стикається з проблемами управління ризиками пасивних операцій і формування власного капіталу.

Ефективне управління ризиками при формуванні та збільшенні власного капіталу передбачає наступні етапи.

1. Збір необхідної інформації для оцінки рівня ризиків.

2. Визначення груп потенційно ризикових клієнтів та методів їх оцінки, створення шкали ризиків.
3. Вибір чи розробка методів мінімізації ризиків.
4. Аналіз результатів управління ризиками та необхідні коригування.

Система управління ризиками у процесі формування банківських ресурсів повинна враховувати загальні критерії оптимальності політики банку: ліквідність, дохідність та надійність. Оцінка вартості власного капіталу є ключовою для прийняття управлінських рішень, оскільки вона надає необхідну інформацію щодо поточного стану банківського капіталу, ефективності діяльності банку та стратегічних планів на майбутнє [53].

Отже, важливість оцінки ризиків, дослідження можливих збитків і забезпечення ліквідності набуває значення як для окремих банків, так і для банківської системи країни в цілому. Питання централізованого управління ліквідністю стають актуальними. Регулювання ліквідності є одним із пріоритетних напрямків роботи як окремих банків, так і центрального банку країни. Очевидно, що проблеми регулювання банківської діяльності потребують подальшого вдосконалення, зокрема, щодо участі держави у капіталізації банків, удосконалення процесу рефінансування банків та надання стабілізаційних кредитів, а також управління ризиками при формуванні ресурсів.

3.2. Шляхи вдосконалення депозитної політики банку

Банківська система в Україні є невід'ємною складовою національної економіки, відображаючи загальну ідеологію економічних відносин. Вона впливає на темпи та обсяги суспільного виробництва і споживання, на інтеграцію країни у світове економічне співтовариство і на конкурентоспроможність вітчизняних товарів на міжнародних ринках. Отже, необхідно створювати умови для формування конкурентоспроможного банківського сектору України, здатного розвиватися самостійно і виступати як ефективний інструмент економічного росту, що підтримує національну економіку [15].

Основною метою банківської політики загалом і депозитної політики комерційних банків, як одного з її елементів, є зменшення витрат, пов'язаних з мобілізацією коштів, отримання прибутку від їхнього розміщення та розвиток банківського бізнесу шляхом розширення спектру послуг і збільшення їх обсягів. Важливою умовою для досягнення цих цілей є забезпечення достатньої ресурсної бази для банків країни, оскільки від цього залежать їхні можливості для інвестування в економіку і участь у структурних реформах.

Однак сьогоднішня складна економічна і політична ситуація значно ускладнює умови для банківської системи України, завдаючи їй значних збитків. Тому надзвичайно важливим і актуальним стає впровадження сучасних інструментів залучення депозитних ресурсів, що сприятимуть зниженню загального банківського ризику і підтримці фінансової стійкості та надійності банків.

Оптимізація джерел формування банківських ресурсів є ключовим фактором у зміцненні ресурсної бази банку. Кожен банк повинен підібрати оптимальну комбінацію джерел фінансування для побудови своєї ресурсної бази. Найбільший обсяг ресурсів зазвичай формується через залучення коштів клієнтів у вигляді депозитів, але це вимагає врахування ринкових умов та динаміки банківської системи країни. Найбільш ефективним джерелом фінансування для банків є залишки на строкових та ощадних рахунках клієнтів. Оскільки ринок депозитів постійно змінюється, банки повинні систематично аналізувати економічні явища і фактори, що впливають на залучення вільних грошових коштів фізичних та юридичних осіб. Стратегічні інструменти управління депозитами включають заходи, спрямовані на зміцнення позицій банку на депозитному ринку, з урахуванням зовнішнього середовища банківської діяльності. Тактичні інструменти включають поліпшення внутрішньої організації депозитної діяльності. Основною метою депозитної політики є залучення більшого обсягу грошових ресурсів за найменшою вартістю. Аналіз залучення депозитних коштів за валютами, термінами та секторами економіки відображає поточний стан депозитної політики комерційних банків України.

На підставі даних фінансової звітності АТ «Полтава-Банк» здійснено аналіз динаміки та структури депозитних портфелів банків України за період з 2020 по 2022 роки (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Показники депозитного портфелю АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр.

Рядок	Назва статті	2020	2021	2022	Відхилення 2021/2020	Відхилення 2022/2021
1	Депозити в інших банках	763	763	10000	0	9237
1.1	Низький кредитний ризик	763	763	10000	0	9237
2	Кошти банків у розрахунках	20939	20939	29429	0	8490
2.1	Низький кредитний ризик	20939	20939	29429	0	8490
3	Усього валова балансова вартість депозитів та коштів у розрахунках в інших банках	21702	21702	39429	0	17727
4	Резерв за заборгованістю, що розміщена в інших банках	228	228	1167	0	939
5	Усього депозитів в інших банках	21474	21474	38262	0	16788

Як вказано у вищезазначеній таблиці, яка показує стан депозитного портфелю банку, з результатів можемо зробити наступні висновки.

Депозити в інших банках у період 2020-2021 років залишаються сталими, а у 2022 році мають тенденцію до зростання на 9237 тис. грн більшим у порівнянні з попередніми роками. Якщо депозити в інших банках зростають, це може вказувати на зміну в попиті на банківські послуги серед населення, підприємств або інших суб'єктів. Це може бути зв'язано зі зміною у відношенні між різними типами банків або з попитом на конкретні фінансові продукти. Збільшення депозитів в одних банках і зменшення в інших може відобразити процеси перерозподілу фінансових ресурсів у системі банківських установ. Це

може відбуватися залежно від кредитних умов, які пропонуються банками, їхньої репутації, географічного розташування та інших факторів.

Іноді збільшення депозитів в інших банках може вказувати на зміну відносин між банками і їхніми клієнтами, зокрема, щодо рівня довіри, рівня обслуговування, технологічних можливостей або навіть ставок за депозитами. Збільшення депозитів в інших банках може також відбивати реакцію на загальні зміни на фінансових ринках, таких як зміна у відсоткових ставках, монетарні політики центрального банку, ризики на фінансових ринках тощо.

Отже, збільшення показника депозитів в інших банках може бути показником різноманітних економічних та фінансових процесів, що відбуваються в системі банківських установ.

Кошти банків у розрахунках в тому числі з низьким кредитним ризиком у період 2020-2021 років залишаються сталими, а у 2022 році також мають тенденцію до зростання, що є на 8490 тис. грн більшим у порівнянні з попередніми роками. Це вказує на те, якщо банки мають більше коштів у розрахунках, це може свідчити про зростання платежів між ними. Наприклад, це може статися через збільшення кількості транзакцій, обсягу платежів, великих фінансових операцій тощо. Збільшення коштів у розрахунках також може вказувати на зростання ліквідності банків. Банки можуть накопичувати більше грошей на своїх рахунках для забезпечення миттєвого доступу до коштів у разі потреби, наприклад, для виплат клієнтам або для здійснення великих транзакцій.

Зміни в показнику "кошти банків у розрахунках" також можуть бути наслідком політики центрального банку. Центральний банк може збільшити обсяг ліквідності, доступної для банків, через різні інструменти, такі як відкрите ринкове операції або зміни у ставках облікової ставки. Це може призвести до зростання коштів у розрахунках банків. Збільшення коштів у розрахунках також може свідчити про загальну фінансову стабільність або зростання довіри до банківської системи. Це може відображати підвищену впевненість у банках як серед внутрішніх, так і серед міжнародних інвесторів та контрагентів.

Отже, збільшення показника "кошти банків у розрахунках" є важливим індикатором для оцінки різних аспектів фінансової системи, включаючи ліквідність, активність та ефективність грошових ринків.

Усього валова балансова вартість у період 2020-2021 років залишається сталою, а у 2022 році також має тенденцію до зростання, що є на 17727 тис. грн більшим у порівнянні з попередніми роками, це може свідчити про збільшення обсягу кредитування або інших фінансових послуг, які банк надає своїм клієнтам. Банк може активніше розвивати свою діяльність і привертати нових клієнтів. Збільшення валової балансової вартості може також вказувати на розширення банківського портфеля, включаючи збільшення кількості активів у портфелі, таких як кредити, цінні папери, інвестиції тощо. Банк може змінити стратегію управління своїми активами, наприклад, збільшуючи вклади в цінні папери або нерухомість, що призводить до збільшення загальної вартості балансу. Якщо банк успішно управляє ризиками, це може сприяти збільшенню його валової балансової вартості, оскільки він може збільшити свій обсяг операцій і зберігати більше активів на балансі. Зростання валової балансової вартості також може свідчити про покращення у спроможності банку генерувати прибуток і витримувати конкуренцію на ринку.

Отже, збільшення показника усього валової балансової вартості у банку може мати різні причини і відображати різні аспекти діяльності банку, включаючи активність, стратегічні зміни, ефективність управління та здатність до збільшення прибутковості.

Резерв за заборгованістю, що розміщена в інших банках у період 2020-2021 років залишається сталим, а у 2022 році має тенденцію до зростання на 939 тис. грн більшим у порівнянні з попередніми роками, що може вказувати на те, якщо банк збільшує суму резервів за заборгованістю в інших банках, це може свідчити про зростання кредитного ризику, пов'язаного з цими банками. Наприклад, це може статися через збільшення ризикованості кредитів, які банк надає іншим установам. Збільшення резервів може також відображати нестабільність на ринку ліквідності або зростаючу непевність щодо ліквідності в інших банках.

Банки можуть збільшувати резерви, щоб забезпечити себе в разі великих витрат або у разі недостатньої доступності ліквідності на ринку. Іншим аспектом може бути зміна стратегії управління ризиками у банку. Збільшення резервів може бути результатом більш консервативного підходу до управління ризиками або зміни оцінки ризиків, пов'язаних з дебіторською заборгованістю в інших банках.

Усього депозитів в інших банках у період 2020-2021 років залишається сталою, а у 2022 році також має тенденцію до зростання, що є на 16788 тис. грн більшим у порівнянні з попередніми роками. Це вказує на те, що коли депозити в інших банках збільшуються, це може означати, що громадяни та підприємства відчують більшу впевненість у стабільності банківської системи. Це може бути пов'язане з покращенням фінансової установи, ліквідністю або репутацією банку. Підвищення депозитів у конкретних банках може відбуватися через вигідні умови депозитних угод, такі як високі процентні ставки або інші фінансові стимули. Це може бути результатом монетарної політики, яка спрямовується на підтримку банківської системи або зміцнення довіри до неї. Це також може відбуватися в реакцію на зміни у ставках рефінансування або інші монетарні інструменти. Загальні ринкові умови, такі як економічне зростання, стабільність чи нестабільність, можуть впливати на розподіл депозитів між різними банками в системі.

Отже, збільшення показника усього депозитів в інших банках може бути індикатором змін у ринкових умовах, умовах конкуренції між банками та загальної довіри до фінансових установ.

Графічна інтерпретація депозитної політики АТ «Полтава-Банк» вказана на рисунку 3.1.

Зазначимо, що привласнені кошти є основним джерелом банківських ресурсів. Станом на 2022 рік в Україні діяли 67 банківських установ [10], які мають ліцензію на проведення банківських операцій і розвивають свою депозитну політику.

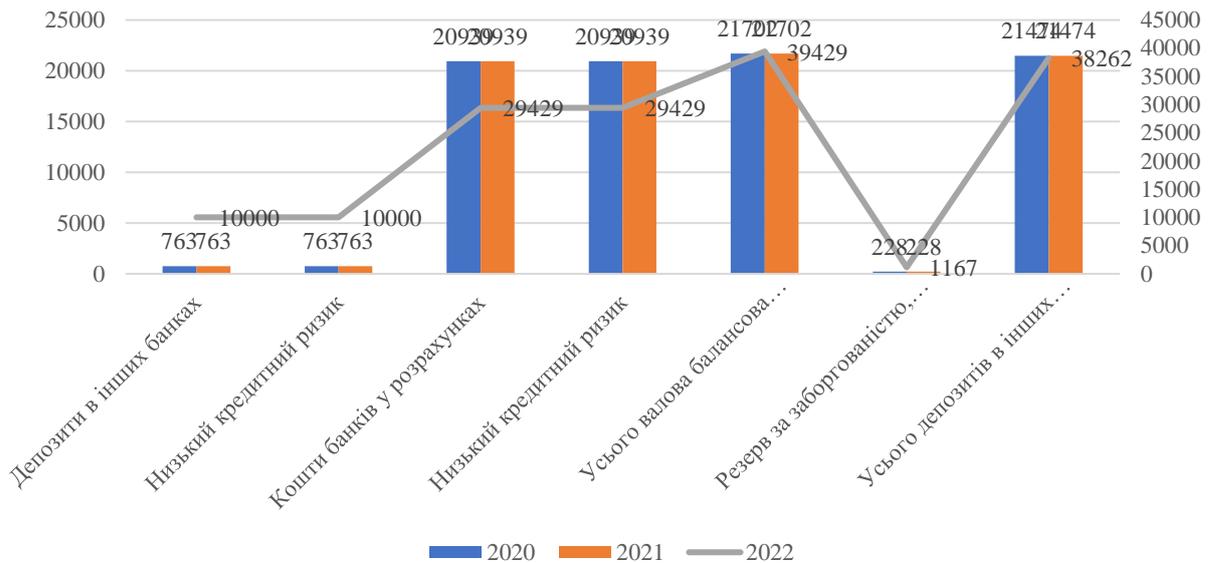

Рис. 3.1. Динаміка обсягу депозитів АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр.

Кожен банк, з метою забезпечення стабільності, прагне залучити якомога більше депозитних ресурсів від населення та юридичних осіб. Це створює значну конкуренцію серед банків у фінансовому ринку для залучення депозитів. У зв'язку з цим кожному банку необхідно зацікавити вкладників, пропонуючи їм нові, більш різноманітні депозитні послуги. Важливо, щоб нові види депозитів були перспективними та привабливими для клієнтів, а для цього потрібно встановити оптимальну процентну ставку, термін вкладу, можливість поповнення та дострокового зняття коштів. Така політика стосовно нових видів депозитів є єдиним шляхом для банків зберегти свою ліквідність, здійснити виплати за своїми зобов'язаннями і показати позитивні результати своєї діяльності.

Ефективність банку у залученні додаткових фінансових ресурсів та його конкурентоспроможність на ринку послуг в значній мірі залежать від впровадження нових депозитних продуктів. Однак важливо зауважити, що успішне впровадження та розширення інноваційних банківських послуг має супроводжуватись постійним удосконаленням традиційних способів обслуговування клієнтів. У цьому контексті доцільним є запропонувати впровадження логістичної схеми управління депозитними ресурсами під час

впровадження заходів щодо системи стимулювання приваблення коштів від клієнтів.

Отже, впровадження зазначеного підходу до управління депозитними ресурсами банку призвело до підвищення ефективності його депозитної політики. Для досягнення успіху в цьому напрямку критично важливо забезпечити чіткість та послідовність у розробці та функціонуванні стратегій банківського менеджменту, які ґрунтуються на принципах економічної доцільності та відповідності стратегічним та тактичним цілям управління ресурсами банку.

Без сумніву, ефективна діяльність банків не можлива без залучення коштів на позичковій основі, що сприяє розширенню їхнього впливу і кращому використанню банківського капіталу. Набуття довгострокових кредитних ресурсів та підвищення рівня банківської діяльності вимагає стійкого зростання депозитної бази.

Особливо важливим є створення економічних передумов для активізації залучення довгострокових коштів населення, зокрема шляхом зміцнення капіталу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Зокрема, для підвищення ефективності депозитної політики банку необхідно активно розвивати внутрішню галузеву конкуренцію та вдосконалювати структуру банківського сектору.

Узагальнюючи вищевикладене, важливо зазначити, що зміцнення ресурсного потенціалу банку є важливим чинником для стимулювання інвестиційно-інноваційної активності та забезпечення сталого економічного зростання. Широкомасштабні вкладення у реальний сектор економіки необхідні для реформування соціально-економічної моделі суспільства.

Реалізація запропонованої концепції стимулювання залучення коштів клієнтів сприятиме вирішенню ряду важливих завдань, зокрема щодо оптимізації функціонування банку, удосконалення інструментарію банківського менеджменту, підвищення рентабельності й гармонізації економічних інтересів різних учасників ринку фінансових послуг.

Отже, дослідження підтвердило, що майбутнє України в значній мірі залежить від її позиції у світовому економічному просторі, що визначається інноваційним розвитком банківської системи та ефективністю залучення депозитних ресурсів. На сучасному етапі розвитку банківської системи, який характеризується зростанням інтеграції, загостренням конкуренції та нестабільністю фінансових ринків, важливим завданням для вітчизняних банків є забезпечення їхнього стабільного розвитку через вдосконалення депозитної діяльності та зменшення депозитних ризиків. Ми плануємо досліджувати практичне впровадження запропонованих заходів для удосконалення управління депозитним портфелем банку.

Щодо депозитної політики збільшення показника усього валової балансової вартості у банку може мати різні причини і відображати різні аспекти діяльності банку, включаючи активність, стратегічні зміни, ефективність управління та здатність до збільшення прибутковості.

Збільшення показника усього депозитів в інших банках може бути індикатором змін у ринкових умовах, умовах конкуренції між банками та загальної довіри до фінансових установ [23].

Ефективність банку у залученні додаткових фінансових ресурсів та його конкурентоспроможність на ринку послуг в значній мірі залежать від впровадження нових депозитних продуктів. Однак важливо зауважити, що успішне впровадження та розширення інноваційних банківських послуг має супроводжуватись постійним удосконаленням традиційних способів обслуговування клієнтів. У цьому контексті доцільним є запропонувати впровадження логістичної схеми управління депозитними ресурсами під час впровадження заходів щодо системи стимулювання приваблення коштів від клієнтів.

Відповідно до вищевикладеного матеріалу, вдосконалення депозитної політики банку можливе наступним чином:

Першим кроком у вдосконаленні депозитної політики є ретельний аналіз потреб та очікувань потенційних депозитаріїв. Це може включати вивчення

їхньої фінансової поведінки, готовності до ризику, терміновості вкладення коштів та інших факторів.

На основі аналізу потреб клієнтів можна розробити нові депозитні продукти або вдосконалити існуючі. Це може включати високодохідні депозити з різними варіантами умов (наприклад, фіксовані терміни з більш високими відсотковими ставками або гнучкі умови з можливістю зняття коштів без штрафних відсотків).

Важливим аспектом є адекватна відсоткова ставка, яка приваблює депозитаріїв, але при цьому забезпечує банку прибутковість. Це може включати періодичні огляди ринкових умов і конкурентоспроможності відсоткових ставок.

Вдосконалення депозитної політики також охоплює умови обслуговування клієнтів. Це може включати зручність відкриття депозитів, доступність онлайн-сервісів для управління депозитами, якість обслуговування клієнтів тощо.

Ринкові умови постійно змінюються, тому важливо мати стратегію адаптації до цих змін. Це може включати реакцію на зміни у рівнях інфляції, зміни в монетарній політиці національного банку, а також зміни в попиті на фінансові продукти.

Ефективне маркетингове планування може значно вплинути на успішність депозитної політики. Це включає розробку комунікаційних стратегій, які підкреслюють переваги депозитних продуктів банку порівняно з конкурентами.

Надання інформації та освітніх ресурсів щодо ризиків і можливостей депозитних продуктів може допомогти клієнтам зробити більш обдумані рішення щодо їхніх фінансових вкладень.

Кожен з цих шляхів може бути впроваджений окремо або в комбінації з іншими, залежно від стратегічних цілей і умов, що домінують на ринку та в банку [63].

В даному розділі розглянуті різноманітні напрями, спрямовані на підвищення якості ресурсної бази банку. Аналіз показав, що ефективність банківської діяльності нерозривно пов'язана з якістю її ресурсної бази, що охоплює грошові кошти, кредитні ресурси, а також інші активи та джерела

забезпечення функціонування установи. З метою підвищення цієї якості, були розглянуті такі ключові аспекти:

Важливим елементом є балансування ризиків та доходності, мінімізація ризиків ліквідності та процентних ризиків.

Для забезпечення стабільності ресурсної бази банку важливо розширювати джерела залучення фінансування, включаючи як короткострокові, так і довгострокові джерела.

Використання сучасних методів управління активами дозволяє ефективніше використовувати ресурси банку та мінімізувати ризики. Впровадження нових банківських продуктів, спрямованих на залучення додаткових ресурсів та задоволення потреб клієнтів, сприяє розширенню ресурсної бази.

Підвищення капіталізації банку є важливим чинником для забезпечення стійкості та надійності його ресурсної бази.

Висновок до розділу підкреслює важливість комплексного підходу до управління ресурсною базою банку. Виконання вищезгаданих напрямів дозволить покращити якість та стійкість ресурсної бази, забезпечуючи банку конкурентоспроможність та здатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань формуємо наступні висновки.

Одним із чинників стабільного існування і подальшого розвитку банківської системи в умовах суворої конкуренції є можливість управління банківськими ресурсами, тобто здатність ефективно використовувати власний капітал та його складові, необхідні і достатні для зменшення імовірності появи несприятливих результатів, а в разі їх виникнення – спроможність локалізувати негативні наслідки цих подій.

Нецінові фінансові ризики визначаються потенційно вірогідними фінансовими втратами, які не мають безпосереднього зв'язку зі зміною ринкових цін фінансових інструментів або ж фізичних активів, а також неправильне та нерациональне використання його ресурсів, що може призвести до суттєвого зменшення (втрати) власного капіталу та його складових. Це можуть бути збитки внаслідок втрати активів, неповернення кредитів, банкрутства партнерів або емітентів цінних паперів. Основними видами нецінових фінансових ризиків є кредитний ризик та ризик ліквідності.

Основні показники діяльності АТ «Полтава-Банк» за аналізований період знаходяться в задовільному стані, особливо ефективно банк використовує свої основні показники у 2021 р., адже більшість з досліджуваних показників мали динаміку до покращення. Проте, у 2022 р. відмічається динаміка до погіршення усіх досліджуваних показників, що свідчить про зниження ефективності використання банківських ресурсів банком. Проведений аналіз ефективності використання ресурсів АТ «Полтава-Банк» вказує на те, що власний капітал використовується не зовсім ефективно, адже серед досліджених показників більшість має стабільну тенденцію до погіршення.

Кореспондентські рахунки в банку мають хвилеподібну динаміку. У 2020 році цей показник становив 192543 тис. грн, що на 47159 тис. грн. більше у порівнянні з 2021 роком (145384 тис. грн). У 2022 році спостерігається тенденція

до підвищення показника до 317445 тис. грн., що в свою чергу свідчить про розширення мережі банку або розширення його міжнародних операцій. Це може бути результатом стратегічного планування для збільшення глобального присутності банку. Іноді збільшення кореспондентських рахунків може бути наслідком збільшення потоків капіталу, які вимагають розширених кореспондентських відносин для ефективного управління фінансами.

Збільшення кореспондентських рахунків може також відображати збільшення обсягів фінансових вкладень, які банк утримує в інших установах. У деяких випадках збільшення кореспондентських рахунків може бути також пов'язане зі зростанням політичної або економічної нестабільності на фоні повномасштабної війни в Україні, коли банки віддають перевагу більшому рівню ліквідності та безпеки, тримаючи більше коштів у кореспондентських рахунках в інших банках або у великих банківських центрах.

Показники готівки в касі банку мають теж хвилеподібну динаміку. У 2020 році готівка в касі становила 106442 тис. грн, а у 2021 році спостерігаємо різке зниження цього показника до 74565 тис. грн., а у 2022 році спостерігаємо різке зростання цього показника до 121515 тис. грн., що на 46950 тис. грн. більше у порівнянні з 2021 роком. Це свідчить про збільшення попиту на готівку у зв'язку зі специфічними подіями, такими як криза довіри до банківської системи або певні економічні труднощі. Якщо банк збільшує обсяг операцій з готівкою (наприклад, через розширення мережі банкоматів або попит на готівкові послуги), це також може призвести до збільшення готівки в його касі. Іноді банки можуть збільшувати свою готівку в касі через обмежені можливості для інвестування цих коштів у вигідні фінансові інструменти. Це може бути відображенням загального економічного клімату, де вкладення грошей у високоризикові активи не є доречним. Регулятори, такі як центральні банки або інші наглядові органи, можуть вимагати від банків збільшити свою ліквідність, включаючи готівку в касі, для забезпечення стабільності фінансової системи або дотримання регуляторних вимог. У рідких випадках, збільшення готівки в касі

може свідчити про шахрайство, втрату або недоречні дії у фінансовому управлінні.

У будь-якому випадку, збільшення готівки в касі банку - це сигнал, який може вказувати на певні економічні, фінансові або регуляторні фактори, які впливають на банк або на фінансову систему в цілому.

Щодо зобов'язань банку, відповідно до фінансової звітності за досліджуваний період 2020-2022 рр. цей показник має тенденцію до зростання. У 2020 році цей показник становив 2332097 тис. грн., у 2021 році становив 2536262 тис. грн, що на 204165 тис. грн. більше у порівнянні з попереднім роком, а у 2022 році цей показник становив 3337182 тис. грн, що свідчить про те, що банк надає більше кредитів, його зобов'язання збільшуються відповідно до обсягу виданих кредитів. Це може бути позитивним сигналом, який свідчить про активну економічну діяльність у банку і можливо про зростання попиту на фінансові послуги. Якщо клієнти більше вкладають гроші в банк (наприклад, на депозити), це також збільшує зобов'язання банку. Це може бути позитивним сигналом, оскільки свідчить про довіру клієнтів до банку і можливо про його стабільність. Банк може збільшувати свої зобов'язання, випускаючи нові облігації або залучаючи кошти іншими способами. Це може бути стратегічним рішенням для збільшення ліквідності або для фінансування нових проектів. У деяких випадках збільшення зобов'язань може свідчити про проблеми з погашенням попередніх боргів. Це може бути ознакою фінансових труднощів у банку або нестабільної ситуації на ринку.

Банк може вирішити змінити стратегію фінансування, звертаючи увагу на інші джерела коштів, такі як власні ресурси, випуск цінних паперів або приваблення депозитів від клієнтів. Зниження коефіцієнта може бути реакцією на зміни на ринку міжбанківських кредитів, такі як зміна процентних ставок або доступності кредитування. Якщо банк вважає, що умови кредитування стали не вигідними, він може зменшити свою активність у цьому напрямку. Зниження коефіцієнта активності може також вказувати на фінансові проблеми у банку, які можуть виникнути через неплатоспроможність, нестабільність або інші

проблеми з кредитуванням або управлінням ризиками. Банк може прийняти рішення про зміну стратегії або фокусу своєї діяльності, що може призвести до зменшення активності у міжбанківському кредитуванні.

Відповідно до проведеного аналізу фінансової стійкості банку маємо низький захист власним капіталом дохідних активів та сам захист власного капіталу, що є ненадійним, нестійким передкризовим явищем, банку потрібно збільшувати свій власний капітал, щоб впевненіше та ефективніше розраховуватись зі своїми зобов'язаннями.

Фінансовий стан банку вказує на те, що забезпеченість банку ресурсами в деяких випадках недостатньо покриває збитки та має певну залежність від запозичених коштів, тому банку потрібно накопичувати ресурси та ефективно їх використовувати.

Збільшення показника депозитів в інших банках може бути показником різноманітних економічних та фінансових процесів, що відбуваються в системі банківських установ.

Збільшення показника "кошти банків у розрахунках" є важливим індикатором для оцінки різних аспектів фінансової системи, включаючи ліквідність, активність та ефективність грошових ринків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик Б. Монетарна політика Національного банку та її вплив на рівень інфляції в Україні. Світ фінансів. 2008. Вип. 2. С. 27–32.
2. Адонін С. В., Калашнікова Ю. М. Особливості формування та використання фінансових ресурсів банку. *Efektivna ekonomika*. 2022. № 10. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.35> (дата звернення: 20.06.2024).
3. Адонін С. В., Калашнікова Ю. М. Особливості формування та використання фінансових ресурсів банку. *Efektivna ekonomika*. 2022. № 10. URL: <https://doi.org/10.31702/2307-2105.2022.10.35> (дата звернення: 20.06.2024).
4. Александрова В. О., Калюжна К. Ю. Облік і аналіз фінансової звітності у розрізі банківської діяльності : thesis. 2015. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/22523> (дата звернення: 20.06.2024).
5. Афанас'єва А. І., Геселева Н. В. Інформатизація банківської діяльності : thesis. 2016. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/4450> (дата звернення: 20.06.2024).
6. Бабійчук Т. Монетарні інструменти стимулювання розвитку банківської інвестиційної діяльності. Світ фінансів. 2012. Вип. 1. С. 115–120.
7. Бицька Н. Проблеми формування та використання банківських ресурсів. *Банківська справа*. 2000. № 5. С. 50–52.
8. Бицька Н. Проблеми формування та використання банківських ресурсів. *Банківська справа*. 2000. № 5. С. 50–52.
9. Бідюк О. О. Депозитна політика банків у період трансформації банківської системи України. *Економічний вісник*. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2017. № 1. С. 29–36. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5932.1.2017.29-36> (дата звернення: 20.06.2024).
10. Білик В. Практичні питання банківської діяльності. *Вісник національного банку України*. 2013. № 2 (204). С. 44–45.

11. Бондаренко А. І. Механізми державного регулювання ризиків банківської діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 17, верес. С. 100–102.
12. Борисенко І. І. Проблемні аспекти формування фінансових ресурсів банку : thesis. 2009. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/61616> (дата звернення: 20.06.2024).
13. Бормотова М. В., Федоренко М. С. Систематизація трактування сутності поняття депозитна політика. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2016. № 54. URL: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i54.76457> (дата звернення: 20.06.2024).
14. Брегеда О. Послуги як продукт банківської діяльності. Банківська справа. 2003. № 6. С. 73–78.
15. Брюховецька І. Державна політика щодо регулювання банківської діяльності у разі банкрутства корпоративного клієнта банку. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2022. Т. 60, № 1. С. 5–9. URL: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2021-1\(60\)-1](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2021-1(60)-1) (дата звернення: 20.06.2024).
16. Війтева Л. Деякі практичні питання банківської діяльності. Вісник національного банку України. 2009. № 3 (157). С. 27.
17. Вожжов А. П. Формування ресурсів комерційних банків. Фінанси України. 2003. № 1. С. 116–129.
18. Войченко С. Практичні питання банківської діяльності. Вісник національного банку України. 2014. № 2 (216). С. 16–19.
19. Гайванюк М. П. Регулювання банківської діяльності в умовах фінансової кризи. Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Економічні науки. 2009. № 4 (35). С. 153–157.
20. Галіцейська Ю. Формування ресурсів комерційних банків. Наукові записки Тернопільського державного економічного університету. 2006. Вип. 15. С. 161–163.

21. Горун М. В. Методичні підходи із удосконалення маркетингового забезпечення формування депозитних ресурсів банку. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 16, серп. С. 98–103.

22. Депозитна політика банку / О. В. Глущенко та ін. Agrosvit. 2023. № 24. С. 42–48. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.24.42> (дата звернення: 20.06.2024).

23. Депозитна політика комерційного банку в умовах стабілізації грошово-кредитного ринку України : thesis / О. І. Мельник та ін. 2008. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/18322> (дата звернення: 20.06.2024).

24. Депозитна політика та її оптимізація в умовах економічної кризи банків України : thesis / М. В. Костель та ін. 2017. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/64993> (дата звернення: 20.06.2024).

25. Дмитрієва О. А. Депозитна політика комерційного банку в умовах стабілізації грошово-кредитного ринку України : дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2004. 189 с.

26. Журавка Ф. О. Валютно-курсова політика Національного банку України в умовах трансформаційної економіки : монографія. Суми : Діл. перспективи, 2007. 70 с.

27. Журенко А. В. Кредитна політика комерційного банку: thesis. 2018. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7607> (дата звернення: 20.06.2024).

28. Захарченко С. І. Аналіз ісламської банківської системи в контексті пошуку подальших напрямків розвитку банківської діяльності : thesis. 2014. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/38735> (дата звернення: 20.06.2024).

29. Ковальчук Т. І. Правопорушення в сфері банківської діяльності : thesis. 2017. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/8100> (дата звернення: 20.06.2024).

30. Козак Д. А., Козак Д. А., Kozak D. Макроекономічне регулювання банківської діяльності : автореф. Autoreferates. 2012. URL:

<http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3846> (дата звернення: 20.06.2024).

31. Козак Д. А., Козак Д. А., Kozak D. Макроекономічне регулювання банківської діяльності : dissertation. 2012. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3847> (дата звернення: 20.06.2024).

32. Корсак І. Р., Токарчук Т. В. Валютно-курсова політика Національного банку України, оцінка кількісного впливу обмінного курсу на зовнішньоторговельний оборот України : thesis. 2008. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/61971> (дата звернення: 20.06.2024).

33. Кривич Я. М., Кривич Я. Н., Kryvych Y. M. Структурно-компонентний підхід до формування та використання інноваційного потенціалу банку : thesis. 2011. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/62661> (дата звернення: 20.06.2024).

34. Кривич Я., Сердюк К. Комунікаційна політика центрального банку країни у контексті відновлення суспільної довіри до фінансового сектору країни. Вісник Університету банківської справи. 2019. № 1(34). С. 115–121. URL: [https://doi.org/10.18371/2221-755x1\(34\)2019183116](https://doi.org/10.18371/2221-755x1(34)2019183116) (дата звернення: 20.06.2024).

35. Кузьома О. Монетарна політика Європейського Центрального банку в процесі побудови Європейського валютного союзу. Банківська справа. 1999. № 5. С. 55–56.

36. Леонов С. В. Регулювання процесів формування та використання фінансових ресурсів держави - запорука стабільності національної економіки. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 5 (119). С. 370–371.

37. Малиновська Т. М. Розвиток та становлення банківської діяльності в Україні. Держава та регіони. право. 2012. № 2 (36). С. 60–63.

38. Меджибовська Н. Автоматизація банківської діяльності: комплексний підхід. Банківська справа. 1998. № 2. С. 32–34.

39. Механізм оптимізації оподаткування банківської діяльності : thesis / І. М. Кобушко та ін. 2007. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/20046> (дата звернення: 20.06.2024).

40. Намонюк В. Є. Аналіз динаміки концентрації банківської системи України. Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 8/2. С. 7–10.

41. Никоненко А. О., Кононенко Г. І. Кредитна політика комерційного банку в ринкових умовах : thesis. 2021. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/18737> (дата звернення: 20.06.2024).

42. Олійникова Т. О. Заощадження населення у формування банківських ресурсів: thesis. 2020. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/12360> (дата звернення: 20.06.2024).

43. Орлюк О. П. Грошово-кредитна політика як функція центрального банку. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2000. Вип. 40. С. 25–30.

44. Павлюк С. М. Сутність ресурсів комерційного банку. Фінанси України. 2004. № 12. С. 108–114.

45. Паєта І. Ю. Депозитна політика банку : master's thesis. 2020. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81674> (дата звернення: 20.06.2024).

46. Плотніков О. Політико-економічний аналіз банківської системи України. Економіка України. 2005. № 3. С. 90–91.

47. Подолян Ю. О. Правочини у сфері банківської діяльності: історико-правовий аналіз (на прикладі XIX–XX ст.). Law and safety. 2020. Т. 78, № 3. С. 127–131. URL: <https://doi.org/10.32631/pb.2020.3.17> (дата звернення: 20.06.2024).

48. Політика та правила закупівель товарів і послуг Європейського банку реконструкції та розвитку : Правила Європ. банку реконструкції і розвитку від 01.08.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985_019#Text (дата звернення: 20.06.2024).

49. Похитон І. П., Крот Л. М. Макроекономічні фактори формування кредитної політики банку. XXX Міжнародна науково-практична конференція

студентів, аспірантів та молодих учених"Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства". 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2222-5099.2023.9.7> (дата звернення: 20.06.2024).

50. Правдюк М. Оподаткування банківської діяльності. Наука і техніка сьогодні. 2023. № 9(23). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9\(23\)-207-220](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9(23)-207-220) (дата звернення: 20.06.2024).

51. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III : станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

52. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 20.03.1991 р. № 872-XII : станом на 17 січ. 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

53. Радецька О. О. Депозитна політика комерційних банків: проблеми та шляхи вдосконалення. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 2, т. 2. С. 220–222.

54. Радзієвська В. Сек"юритизація банківської діяльності. Банківська справа. 2000. № 6. С. 55–56.

55. Роговая Н. Деякі теоретичні аспекти державного регулювання банківської діяльності. Економіка України. 2004. № 4. С. 36–39.

56. Світлик М. Характеристика сутності банківської діяльності. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 3(9). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3\(9\)-260-265](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3(9)-260-265) (дата звернення: 20.06.2024).

57. Сисоєнко І., Карлюка Д. Аналіз процентних та комісійних доходів банківської установи. Економіка та суспільство. 2022. № 36. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-20> (дата звернення: 20.06.2024).

58. Сучасна політика управління фінансовими ризиками банку / В. В. Бобиль та ін. *Efektivna ekonomika*. 2022. № 6. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.6.6> (дата звернення: 20.06.2024).

59. Тітенко З.М., Пастушенко А.В. Проблеми формування та використання фінансових ресурсів підприємств формування та використання фінансових

ресурсів підприємств. Економічний форум. 2019. Т. 1, № 4. С. 173–177. URL: <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2019-4-27> (дата звернення: 20.06.2024).

60. Токар М. О. Комунікаційна політика як основа ефективної діяльності банку : thesis. 2020. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11771> (дата звернення: 20.06.2024).

61. Фінансова безпека банківської діяльності : навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни "Безпека банків" : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Суми : УАБС НБУ, 2010. 112 с.

62. Халатур С. М., Грабчук О. М., Іванова Р. Ю. Специфічні риси формування ресурсів банку в умовах агресивного середовища. Investytsiyi: praktyka ta dosvid. 2023. № 2. С. 38–44. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.2.38> (дата звернення: 20.06.2024).

63. Чувашова В. В. Грошово-кредитна політика у формуванні політики банку : thesis. 2007. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/60879> (дата звернення: 20.06.2024).

64. Штейн О. І. Комунікаційна політика у стратегії комерційного банку. Фінанси України. 2002. № 12. С. 102–106.

65. Basyliuk A. V., Kuzmenko D. O. Policy of the national bank of ukraine during the war and prospects for its further development. Theoretical and applied issues of economics. 2023. No. 47. P. 5–14. URL: <https://doi.org/10.17721/tppe.2023.47.1> (date of access: 20.06.2024).

66. Grydzhuk D. Analysis of world innovative practices of effectiveness of banking activity. International scientific journal "internauka". series: "economical sciences". 2018. No. 2. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2018-2-3319> (date of access: 20.06.2024).

67. Harkavenko V., Yershova G. Interest rate policy of the national bank of ukraine and its impact on the country's economy. Economy of ukraine. 2023. Vol. 2023, no. 11. P. 27–51. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.11.027> (date of access: 20.06.2024).

68. Kolesnik Y., Baranenko N. Effective deposit policy of the bank as a capitalization of profit. *Scientific opinion: economics and management*. 2018. No. 4 (62). URL: <https://doi.org/10.32836/2521-666x/2018-4-62-12> (date of access: 20.06.2024).

69. Kononenko H., Nykonenko A. Credit policy of a commercial bank in market conditions. *International scientific journal "Internauka"*. 2018. No. 16(116). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-16-7620> (date of access: 20.06.2024).

70. Loiko V., Bashkyrtseva T. Інновації як рушійна сила банківської діяльності. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2018. № 1. С. 67–76. URL: <https://doi.org/10.32750/2018-0108> (дата звернення: 20.06.2024).

71. Matviichuk N., Tesliuk S., Zvirko A. Modern deposit policy of ukrainian banks as a component of the liabilities management system. *Eastern Europe: economy, business and management*. 2022. No. 2(35). URL: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.35-23> (date of access: 20.06.2024).

72. Rakhman M., Zarayska V. Analysis of the results of credit activity of the banking system of ukraine. *Pryazovskyi economic herald*. 2019. No. 5(16). URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-5-53> (date of access: 20.06.2024).

73. Stolyarchuk O., Kovalenko D. The bank's deposit policy and its implementation instruments. *International scientific journal "internauka". series: "economic sciences"*. 2018. No. 10(54). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-10-7589> (date of access: 20.06.2024).

74. Фінансова звітність АТ «Полтава-Банк» за 2020-2022 рр.

ДОДАТКИ